

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA
OPĆINA FUŽINE
Dr. Franje Račkog 19, 51322 Fužine

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE FUŽINE

2016. – 2020.

Fužine, 2016.

Strategiju izradio

Ampelos d.o.o.
Lu i eva 4
21000 Split

Izdava
Op ina Fužine

Urednik
Marinko Kauzlari

Koordinator izrade
Ampelos d.o.o., Split

Sadržaj:

1	Rije na elnika	1
2	Osnovna analiza stanja	2
2.1	Op e zna ajke podru ja	2
2.1.1	Položaj, površina i zna aj Op ine u odnosu na okruženje	2
2.1.2	Administrativna organiziranost	3
2.1.3	Gusto a naseljenosti	3
2.1.4	Kulturno-povijesna i tradicijska baština	4
2.1.5	Podru ja od posebnog državnog interesa	5
2.1.6	Prirodne zna ajke podru ja	5
2.2	Ljudski resursi	8
2.2.1	Obrazovna struktura stanovnika	9
2.2.2	Tržište rada	11
2.2.3	Poljoprivredno stanovništvo	13
2.2.4	Migracije	14
2.3	Fizi ka infrastruktura	14
2.3.1	Prometna infrastruktura	14
2.3.2	Javne telekomunikacije	16
2.3.3	Energetska opskrba	16
2.3.4	Vodoopskrba i odvodnja	17
2.3.5	Katastar vodova	18
2.3.6	Stanovanje	18
2.4	Zaštita okoliša i prirode	19
2.4.1	Gospodarenje otpadom	19
2.4.2	Zrak	20
2.4.3	Buka	20
2.4.4	Zaštita okoliša	20
2.4.5	Zaštita prirodne baštine	21
2.5	Gospodarstvo	22
2.5.1	Eksploatacija mineralnih sirovina	24
2.5.2	Šumarstvo	24

2.5.3	Poljoprivreda	25
2.5.4	Lov i ribolov	27
2.5.5	Turizam	28
2.5.6	Obrtništvo	31
2.5.7	Poticanje gospodarstva na području Općine Fužine	31
2.5.8	Poduzetnička infrastruktura	31
2.6	Društveni razvoj zajednice	33
2.6.1	Predškolski odgoj	33
2.6.2	Osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje	33
2.6.3	Kultura	34
2.6.4	Sport	34
2.6.5	Civilno društvo	34
2.6.6	Briga o osobama s invaliditetom	35
2.6.7	Zdravstvo	35
2.6.8	Socijalna skrb	35
2.7	Institucionalni okvir i financijski izvori za upravljanje razvojem	36
2.7.1	Djelatnost i ovlasti općinske uprave, javne službe	36
2.7.2	Dokumenti prostornog uređenja	37
2.7.3	Prihodi i primici u proračunu Općine Fužine	38
2.8	Razvojni planovi i programi	38
3	SWOT analiza područja	41
4	Razvojna vizija	49
4.1	Razvojne teme i ciljevi	49
4.2	Razvojni ciljevi, mjere, očekivani rezultati s cijanim skupinama i indikatorima	52
4.2.1	Razvojni cilj 1	52
4.2.2	Razvojni cilj 2	55
4.2.3	Razvojni cilj 3	57
4.2.4	Razvojni cilj 4	59
4.2.5	Horizontalni strateški ciljevi	61
4.3	Utjecaj provedbe strategije na okoliš	61
5	Usklađenost strateških ciljeva Općine s ciljevima EU, nacionalnim i regionalnim strateškim razvojnim ciljevima	62

6	Baza projektnih ideja/prioritetni projekti.....	64
6.1	Struktura i sadržaj Baze projektnih ideja	64
6.2	Kriterij za odabir razvojnih projekata.....	65
6.3	Strateški prioritetni razvojni projekti/programi (sažetak)	68
7	Provedbeni mehanizmi.....	73
7.1	Institucionalni okvir za provedbu.....	74
7.2	Financiranje	75
8	Pra enje i vrednovanje.....	77
9	Dodaci	80

1 Rije na elnika

Poštovani,

pred vama je Strategija razvoja Opine Fužine za razdoblje 2016. - 2020. godine koja želi svim stanovnicima Opine Fužine, potencijalnim investitorima i donatorskim institucijama te široj zainteresiranoj javnosti, na sažet i jasan način, pokazati planirane smjernice razvoja temeljene na našim prednostima i mogućnostima.

Strategiju razvoja Opine Fužine ne trebamo promatrati kao zatvoren, statičan dokument. Ona je skup smjernica koje nas vode održivom razvoju do 2020., odnosno do 2023. godine, sukladno Europskom programskom razdoblju 2014.-2020. Ona je temeljni razvojni dokument podložan promjenama koje ovise o mogućnostima i izvorima sufinanciranja razvojnih projekata našeg područja te dinamično odgovara izazovima ostvarenja razvojnih ciljeva regionalne, nacionalne i europske razine. Strategija identificira glavne smjerove dugoročnog razvoja Opine koji će omogućiti temelj za pripremu godišnjih akcijskih i financijskih planova odnosno izradu i realizaciju konkretnih razvojnih projekata.

Dugoročno razdoblje koje Strategija obuhvaća primarno je usklađeno s trenutno dominantnim vremenskim okvirom za strateško planiranje/programiranje u Republici Hrvatskoj, odnosno u Europskoj uniji, kako bi se na taj način osigurala što veća povezanost i usuglašenost sa strateškim/programskim dokumentima viših razina, čijim strateškim razvojnim ciljevima doprinosi i realizacija ovog dokumenta. To bi značilo da, u okviru razdoblja za koje je ova Strategija donesena, trebamo kontinuirano vrednovati sve njene elemente (strateške ciljeve, prioritete i mjere), odnosno preispitivati njenu opću vjerodostojnost u skladu s promijenjenim i novim potrebama Opine Fužine sukladno dinamičnim procesima koji će se do 2020. godine zasigurno odvijati u okruženju Opine na regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Realno je očekivati da će u razdoblju 2014. - 2020. Europska unija svojim Strukturnim fondovima te Programima Unije postati najvažniji izvor financiranja za projekte na lokalnoj razini. U tom smislu ova će Strategija predstavljati jedan od važnijih polaznih dokumenata za pripremanje ne samo projekata Opine Fužine, kao jedinice lokalne uprave i samouprave, već i za pripremanje projekata i drugih subjekata koji svoje sjedište imaju na našem području, posebno za mikro, mala i srednja poduzeća, poljoprivrednike, ustanove, udruge građana i zadruge, a posebno putem potpornih programa za razvoj ruralnih područja usklađenih sa razvojnim ciljevima Europske unije.

Opinski načelnik
Marinko Kauzlari

2 Osnovna analiza stanja

2.1 Općinske područja

2.1.1 Položaj, površina i značaj Općine u odnosu na okruženje

Od 1992. (NN 90/92) godine Općina Fužine je jedinica lokalne samouprave unutar Primorsko-goranske županije, nalaze i se u njezinoj mikroregiji Gorski kotar, graniče s jedinicama lokalne samouprave Lokve, Mrkopalj, Vinodolska općina i Bakar. Pripada statističkoj NUTS-2 regiji Jadranska Hrvatska.

Općina Fužine jedna je od općina koje pripadaju mikroregiji Gorski Kotar, a koja prostorno čini 35,46% Primorsko-goranske županije, u kojoj, prema Popisu stanovnika iz 2011. godine, živi svega 23.011 stanovnika ili 7,77% stanovništva Županije. To je najnerazvijenije područje Primorsko-goranske županije koja je, prema Indeksu razvijenosti iz 2013. godine, svrstana u IV. skupinu razvijenosti sa indeksom razvijenosti od 139,21% prosjeka RH (te se nalazi rangirana na 3. mjestu iza Grada Zagreba i Istarske županije). Zbog svoje reljefne izoliranosti i slabe naseljenosti ova regija spada u nerazvijena područja Županije i države. Općina Fužine obuhvaća 86,34 km² i čini 2,40% ukupne kopnene površine Primorsko-goranske županije.

Slika 1. Prikaz područja Općine Fužine u širem okruženju na nacionalnoj i međunarodnoj razini. (Autor: Marko Jukić)

Općina Fužine smještena je u zaleđu Bakra i Crikvenice, a cestovno je udaljena od županijskog središta, grada Rijeke, 39,38 km. Najbliži veliki hrvatski gradovi Općine Fužine su Rijeka, Karlovac, i Zagreb. Cestovna udaljenost od administrativnog središta naselja Fužine do većih naselja ili gradskih centara prikazana je slijedećoj tablici:

Tablica 1. Cestovna udaljenost naselja Fužine (središte Op ine) od zna ajnijih gradskih središta u okruženju.

Gradska središta	Udaljenost	Gradska središta	Udaljenost
Rijeka	39,38	Novi Vinodolski	37,09
Karlovac	82,18	Crikvenica	23,62
Zagreb	130,56	Trst	110,42
Opatija	48,84	Kopar	118,38

Izvor: www.udaljenosti.com

2.1.2 Administrativna organiziranost

Prema Zakonu o područjima županija, gradova i op ina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06, 125/06, Prema Zakonu o područjima županija, gradova i op ina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06, 125/06, 16/07, 46/10, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13, 110/15), Op inu Fužine ini 6 samostalnih naselja (Tablica 2). Administrativno središte je naselje Fužine koje je osnovno žarište razvoja Op ine.

Tablica 2. Popis svih samostalnih naselja u Op ini Fužine s prikazom cestovne udaljenost izme u središnjeg naselja Fužine i ostalih naselja Op ine.

Naselje	Udaljenost (km)	Naselje	Udaljenost (km)
Belo Selo	3,49	Slavica	4,85
Benkovac Fužinski	3,56	Vrata	2,08
Li	3,87		

Izvor: www.udaljenosti.com

2.1.3 Gusto a naseljenosti

Prema popisu stanovništva iz 2011. na području Op ine Fužine živi 1.592 stanovnika (0,54% stanovnika Primorsko-goranske županije), pa je prosje na gusto a naseljenosti iznosila 18,52 stanovnika na km², što je 4,46 puta manja gusto a od županijskog prosjeka Primorsko-goranske županije (82,6 st/km²), odnosno gotovo je 4,08 puta manja od hrvatskog prosjeka (75,7 st/km²).

Slika 2. Stanovništvo Op ine Fužine u razdoblju od 1857. - 2011. (Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2014.)

Na području op ine Fužine kontinuirano pada broj stanovnika od 1953. godine. Izme u dva popisa stanovništva (2001. i 2011.) smanjen je broj stanovnika Fužina za 263 osobe (-14,18%).

Tablica 3. Osnovni podaci o naseljima Opine Fužine

Opina	Površina/ km ²	Broj naselja	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Gustoća stanovnika/na km ²	
			2001	2011	2001	2011	2001	2011
Fužine	86,0	6	703	661	1.855	1.592	21,57	18,52

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001. i 2011.

Tablica 4. Broj stanovnika po naseljima Opine Fužine u razdoblju od 1971. do 2011. godine.

Naselje	1971. god	1981. god		1991. god		2001. god		2011. god.	
	Broj	Broj	index	Broj	index	Broj	index	Broj	Index
Banovina	176	210	1,19	166	0,79	151			
Belo Selo	153	113	0,74	141	1,25	68		50	
Benkovac Fužinski	72	62	0,86	49	0,79	44		33	
Fužine	828	805	0,97	740		814		685	
Li	648	532	0,82	470		379		504*	
Pirovište	95	81	0,85	62		44			
Potkobiljak	20	13	0,65	14		10			
Slavica	82	72	0,88	50		36		33	
Vrata	369	383	1,04	308		309		287	
UKUPNO	2.443	2.271	0,93					1.592	

Izvor: Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, 2016.

* Naselja Banovina, Pirovište i Potkobiljak su spojena s naseljem Li

Naselje Fužine je središte Opine i ima ulogu lokalnog središta koje broji 685 stanovnika (43% stanovnika Opine) te predstavlja osnovno žarište razvoja a koji je ravnopravno poticati razvoj ostalih područja i naselja Opine.

2.1.4 Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Prvi svjetski rat ne nanosi direktno ovim krajevima veće promjene u smislu ratnih razaranja. Cijela kulturno-povijesna baština područja je skromna kao i na području cijelog Gorskog kotara.

Tablica 5. Kulturna baština na području Opine Fužine

Redni broj	Naselje	Opis kulturne baštine	Klasifikacija	Status zaštite
1	Fužine	Crkva sv. Antona Padovanskog	Nepokretno pojedina no kulturno dobro	Z-3031
2	Fužine	Kulturno-povijesna cjelina grada Fužina	Kulturno-povijesna cjelina	Z-2930
3	Vrata	Crkva Majke Božje Lurdske	Nepokretno pojedina no kulturno dobro	Z-3030
4	Fužine*	Zgrada rodna narodnog heroja V. Bubnja		
5	Fužine*	Sastajalište političkih radnika Gorskog Kotara 194-Rogozno		23.08.1975.

Izvor: Registar kulturnih dobara Ministarstvo kulture travanj 2016. godine (Z-Zaštićeno kulturno dobro)

*ne nalaze se u Registru kulturnih dobara RH

Etnološka i arheološka baština (evidentirana i valorizirana)

Na području Općine evidentirane su arheološke zone i lokaliteti:

- Magdalenica (u polju)
- Gradina - ostaci fortifikacije
- ostaci kapele i naselja Sv. Ivan u Liču
- „Stari Lič“ i crkva Blažene Djevice Marije Snježne sa starim naseljem
- predhistorijsko naselje Medveja na pećinama kod Vrata (obitavalište prehistorijskog pećinskog medvjeda).

Evidentirana civilna građevina su:

- kuća Švrljuga (Fužine)
- kuća Sablić - Emili (Vrata).

Povijesne komunikacije

U prvoj polovici 18. stoljeća (1726.—1728. godine) sagrađena je tzv. Karolinska cesta ili Karolina. "Karolina" povezuje Karlovac s Bakrom, a prolazi kroz mjesta Novigrad na Dobri, Bosiljevo, Osojnik, Vrbovsko, Ravnu Goru, Mrkopalj i Fužine. Karolinska cesta nije imala velik kapacitet, a usto je bila i prilično strma te je, u nepunih 100 godina, zbog velikog povećanja prometa, izgrađena još jedna cesta kroz Gorski kotar - u to doba jedna od najmodernijih prometnica u svijetu nazvana Lujzijanska cesta. Lujzijanska cesta sagrađena je početkom 19. stoljeća i povezivala je Rijeku s Karlovcem, preko Grobnikog polja, Kamenjaka, Gornjeg Jelenja, Lokava, Delnica, Skrada, Stubice, Severina na Kupi, Netretića i Stativa. Dužina Lujzijane iznosila je 18 austrijskih milja (1 milja = 7,585 km). To je bila najkraća prometnica između Rijeke i Karlovca, te jedna od najmodernijih u cijeloj monarhiji. Izgradnjom Lujzijane, Karolinska cesta je izgubila na prometnom značaju.

Opće mjere zaštite kulturnih dobara

Arheološka kulturna dobra zahtijevaju najviši stupanj zaštite, pa se I. stupanj zaštite stoga odnosi na potrebna dodatna istraživanja pri planiranim zahvatima. Za evidentirane pojedinačne civilne i sakralne građevine unutar povijesnih graditeljskih cjelina (koje podliježu II. stupnju zaštite), zahvati na tim građevinama mogu i su samo uz suglasnost nadležnog Konzervatorskog odjela. Evidentirane sakralne građevine (II. stupanj zaštite) na području Općine Fužine su:

- crkva Sv. Antuna Padovanskog (Fužine);
- župna crkva Sv. Jurja, (Lič);
- crkva Majke Božje Lurdske (Vrata).
-

2.1.5 Područja od posebnog državnog interesa

Područje Općine Fužine ne nalazi se na području od posebne državne skrbi.

Općina Fužine obuhvaćena je Zakonom o brdsko-planinskim područjima, temeljem kojeg pravne i fizičke osobe s ovog područja ostvaruju pojedine olakšice i/ili beneficije.

Primorsko-goranska županija svojom Razvojnou strategijou 2013-2015 i Strategijou 2016-2020 je definirala mjere kojim posebno putem svojih upravnih odjela potiče razvoj poduzetništva na području Gorskog Kotara kao jedne od 3 mikroregije sa gospodarskim teškoćama) na način da poduzetnicima s tog područja daje prednost u ostvarivanju kredita za razvoj turizma, zatim regionalnim mjerama namijenjenim razvoju poduzetništva, inovacija, turizma, poljoprivrede i šumarstva.

2.1.6 Prirodne značajke područja

2.1.6.1 Klimatske značajke

Područje Gorskog Kotara je brdsko-planinsko područje s prosječnom nadmorskom visinom između 700 i 900 mnm (Fužine se nalaze na 730 mnm) i nalazi se na području sudara kontinentalne i maritimne klime koja, posebno u zimskim mjesecima, stvara izuzetno hladna zračenja i jake vjetrove. Stoga su zime duge, vjetrovite s mnogo snijega i jakih vjetrova (mećava), a u proljetnim mjesecima s mnogo kiša i mnogo vode u krškim potocima. Najhladniji mjesec je mjesec siječanj, a najtopliji je mjesec srpanj. U ljetnim mjesecima velike

su dnevne oscilacije temperature (0 do 35 C°). Prema podacima DHMZ srednja godišnja temperatura iznosi 7,3 C°.

Goransko područje je prvo u Hrvatskoj po količini padalina te srednja količina padalina iznosi 2.307 mm. To je područje bez sušnog razdoblja, oborina je jednoliko razdijeljena na cijelu godinu, najsušiji dio godine pada u toplo godišnje doba. Maksimumu oborine u početku toplog dijela godine pridružuje se maksimum u kasnoj jeseni koji je veći od prvoga.

Snježnih padalina je najviše u siječnju i veljači. Snježni pokrivač, na temelju srednjeg sezonskog i godišnjeg broja dana sa snijegom, iznosi: Skrad 47,7, Delnice 41,9, Zalesina 52,9, Parg (čabar) 53,7, dok godišnji broj dana sa snijegom iznosi 117 dana. Godišnja srednja relativna vlažnost zraka iznosi 82%. Karakteristika ovog tipa klime su izraženo topla ljeta i oštre zime.

2.1.6.2 Zemljopisne značajke

Prostor Opuzen Fužine geografski je okupljen oko polja Ličke Bajerskog i Lepeničkog jezera. Opuzen regionalno pripada Gorskom kotaru koji u geološkom pogledu pripada Dinarskom orogenu koji se prostire od Julijskih Alpa u Sloveniji do Šar planine u Makedoniji. Unutar Dinarida Gorski kotar prostorom ulazi u jedinicu koja se u literaturi naziva Vanjski Dinaridi i predstavlja borano navlani kompleks (literatura) uglavnom sastavljen od mezozojskih sedimentnih stijena.

2.1.6.3 Hidrološke značajke

Kroz područje Opuzen Fužine protječe nekoliko vodotoka: Kostanjevica, Lepenica, Benkovac, Potkoš, Vratarka, Podgroblje i najznačajniji – Lička. Na izvoru Ličke nalazi se vodocrpilište i koristi se i za vodoopskrbnu namjenu (za piće). Lička je vodotok koji nastaje spojem dvaju Vrela - Velike i Male Ličke. Njima se priključuju i vode potoka Kostanjevica i Lepenica. Lička nastavlja svoj prirodni tok prema polju Ličke skupljaju i uz put i vode nekoliko manje značajnih potoka (Benkovac, Potok pod grobljem), te završava svoj površinski tok u ponoru kod Potkobiljaka, na koti od oko 690 m.n.m.

Vodotoci se uglavnom koriste i za akumulacije (energetske svrhe). Na području Opuzen Fužine nalazi se nekoliko izvora, i svi se nalaze uz klastične naslage. Jedan od najznačajnijih je vrelo Lička, gdje stalni tok Ličke izbija na rasjednom kontaktu paleozojskih klastita (škriljavaca) i jurskih vapnenaca, a dalje se ulijeva u Bajersko jezero. Jezero Lepenica i Bajersko jezero su važne hidroenergetske akumulacije, što duguju svojoj poziciji gdje se nalaze na nepropusnim klastičnim gornjopaleozojskim naslagama.

Energetsko korištenje voda

Akumulacije Bajer, Lepenica i Potkoš funkcioniraju zajedno s akumulacijom Lokvarkom (van granica Opuzen Fužine) u jedinstvenom hidroenergetskom sustavu HE Vinodol. Planira se nadogradnja hidroenergetskog sustava izgradnjom akumulacije Benkovac.

Područje akumulacije Bajer, Lepenica i Potkoš privlače je za sportsko-rekreacijske sadržaje koji su vezani uz ribolov i obiliske.

Akumulacijom Bajer zahvaćene su vode izvora Velike i Male Ličke, vodotoka Kostanjevice i Lepenice. Površina akumulacije za kotu preljeva, koja se nalazi na 717 mnv, iznosi 45 ha. Tu se nalazi crpna hidroelektrana Fužine koja godišnje proizvode 4.754.188 kWh. Maksimalni volumen je 1,6 hm³.

CHE "Vrelo" Fužine (IS2) je meustепенica za korištenje pada između akumulacija Lokvarka i Bajer od 24,0 do 56,0 m. Kod velikih dotoka u Bajer i Lepenicu, CHE Fužine crpnim pogonom prebacuje vodu u akumulaciju Lokvarka. Neposredno iza CHE Fužine nalazi se izvor Velike Ličke, koji se nastavlja u regulirani kanal, na koji se priključuju i CHE Fužine. Kanal Ličke je spojni kanal između akumulacije Bajer i CHE Fužine.

Reverzibilna hidroelektrana (RHE) Lepenica (IS3) nalazi se neposredno uz branu Lepenica i ona je meustепенica za korištenje pada između akumulacija Lepenica i Bajer od 5,0 do 20,2 m. Kod velikih dotoka RHE Lepenica crpnim pogonom prebacuje vodu iz akumulacije Bajer u akumulaciju Lepenica, a u redovnom pogodu prebacuje vodu u akumulaciju Bajer i proizvodi električnu energiju. Krupa brana je na koti 735,20 mnv. Akumulacijom Lepenica akumuliraju se vode vodotoka Lepenice koji je prtok akumulaciji Bajer. Time se 19,2% dotoka Bajera zadržava u Lepenici i poboljšavaju se nizvodni uvjeti na Bajeru kod većih dotoka. Reverzibilna HE Lepenica nalazi se neposredno uz branu Lepenica, i ona je meustепенica za korištenje pada između

akumulacije Lepenica i Bajer od 5,0 do 20,2 m. Kod velikih dotoka RHE Lepenica crpnim pogonom prebacuje vodu iz akumulacije Bajer u akumulaciju Lepenica, a u redovnom pogonu prebacuje vodu u akumulaciju Bajer i proizvodi električnu energiju. Akumulacija Bajer je bazen za dnevno izravnavanje proizvodnje u HE Vinodol i zadnja je stepenica u hidrosustavu. Ovo je važna točka sustava, čijim se rukovanjem odražava stanje na sve ostale akumulacije, hidroelektrane i crpna postrojenja.

Nizvodno od akumulacije Bajer nalazi se dio sustava koji se sastoji od slijedećih objekata: akumulacije Potkoš, gravitacijskog cjevovoda Potkoš, crpne stanice Li i gravitacijskog cjevovoda Benkovac, koji su svi priključeni na tekući cjevovod Li, a koji je dio tlačnog dovoda od Bajera do HE Vinodol. Njime se voda pod tlakom dovodi na turbine hidroelektrane. Akumulacija Potkoš ima ukupni volumen 331.000 m³. Maksimalna dopuštena kota prelijevanja je 712,00 mnv dok je srednja kota u eksploataciji 708,84 mnv. Visina brane iznosi 7,40 m, a krana brane 713,00 mnv. U akumulaciji Potkoš zadržavaju se vode sliva Potkoša u razdoblju velikih voda, jer dotoci ostatka sliva Li anke od brane Bajer do CS Li vodom zadovoljavaju crpke CS Li. Nakon prolaska velikih voda počinje ispuštanje akumulirane vode iz akumulacije Potkoš cjevovodom Potkoš u bazen CS Li, gdje se vode crpe u tlačni cjevovod Li i koriste za proizvodnju električne energije.

Regulirani tok Li anke, nizvodno od brane, prihvaća sve vode nizvodnijeg dijela sliva Li anke kao i preljevnice vode akumulacije Bajer, a zbog malih retencijskih sposobnosti akumulacije Bajer, preljevnice vode Li anke ugrožavaju objekte u Fužinama na dijelu toka na kojem je izvedena regulacija. Tim dijelom toka Li anke redovno protiču vrlo male vodne količine, u kojima značajan udjel ima otpadne vode Fužina koje time onečišćuju Li anku, a preko CS Li se ubacuju i u cjevovod HE Tribalj pa se onečišćenja prenose i na ostali dio vodnih količina tog sustava. Prirodno plitko, vijugavo korito Li anke ide od Pirovišta pa do ponora Potkobiljak.

Područje uz akumulaciju Bajer i Lepenica pogodno je za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma (kamp) i izletničkog tipa turizma. Ribolov je posebno značajan zbog bogatstva karakteristične vrste ribljeg fonda kao što je riječna pastrva.

Tablica 6.: Površine akumulacija na području Općine Fužine

Jezera-akumulacije	Hektari
Akumulacijsko jezero Bajer	45,00
Akumulacijsko jezero Lepenica	77,00
Akumulacijsko jezero Potkoš	15,00
Akumulacijsko jezero Benkovac	19,15
UKUPNO	156,15

Izvor: Obrazloženje IV. ciljne izmjene i dopune PPUP Fužine, 2014.

Postoje i sustav uređenja vodotoka i zaštite od štetnog djelovanja voda koje se dograđivati i to prvenstveno izgradnjom uzdužnih regulacijskih građevina na vodotocima Li anka, Kostanjevica, Lepenica i Vratarka, te bujicama Podgroblje i Benkovac. Radi zaštite od erozije predviđena se daljnja izgradnja i provođenje drugih mjera u slivovima akumulacija.

Li anka ugrožava objekte u Fužinama, samo kod pojava voda povratnog perioda iznad 100 godina, na koji su protoku dimenzionirani objekti zaštite od poplava kroz to naselje.

2.1.6.4 Geološke značajke

Prema podacima s OGK (Osnovne geološke karte) koji pokrivaju područje Općine Fužine na listovima OGK Delnice i OGK Crikvenica (Savić, D. i Dozet, S., 1983.) stijene koje se pojavljuju u prostoru Općine Fužine mogu se u grubo podijeliti na mlađe paleozojske klastite i mezozojske karbonate te recentne deluvijalne naslage.

Najstarije naslage gornjopaleozojske starosti nalaze se u sjeverozapadnom i središnjem dijelu općine kod Male i Velike Drage prostiru i se u pravcu SZ-JI prema Fužima i dalje sve do polja Li, odnosno do Pirovišta. Ove stijene uglavnom su glinovite stijene s proslojcima pješnjaka i vapnenaca, te podređeno kvarcni konglomerati. Slijedom slijedeće mlađe stijene koje se pojavljuju su gornjotrijasni sedimenti koji se nalaze na sjevernom djelu Općine, uglavnom u rasjednom kontaktu s mlađim jurskim stijenama, te u zapadnom dijelu u uskom pojasu od Fužinskog Benkovca prema polju Li. Ove trijasko-stijene pretežitom dolomiti i dolomitizirani vapnenci te podređeno lapori, pješnjaci i laporoviti dolomiti. Slijedeće mlađe stijene su jurski karbonati koje su i

najzastupljenije na istovom prostoru Opine. Opasuju polje Liš na zapadne, južne i istočne strane te se pojavljuju na sjeveru Opine, često u rasjednutom kontaktu s starijim trijaskim i gornjopaleozojskim stijenama. Ove jurske stijene su uglavnom vapnenci te dolomiti. Mezozojske stijene završavaju s krednim naslagama, koje se na prostoru Opine pojavljuju na juzgozapadnom obodu polja Liš, a istočne ih donjokredni vapnenci i breče s proslojcima dolomita. Najmasivnije naslage na prostoru Opine Fužine nalaze predstavljene su deluvijem nastalog prikupljanjem atmosferilijama pretaloženih produkata površinskog trošenja stijena (Savić, D. i Dozet, S., 1983.).

Na prostoru Opine nalazi se kamenolom Fužinski Benkovac tehničko-građevnog kamena u Fužinskom Benkovcu u kojem se eksploatira amfibolski porfirit.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none">✓ povoljan položaj Opine (blizina Rijeke administrativnog središta Županije te drugih velikih središta u RH/EU) - dobra prometna povezanost centralnog naselja i Opine autocestom✓ mali broj naselja koja nisu međusobno udaljena✓ vodno bogatstvo koje se koristi za proizvodnju električne energije te rekreaciju✓ uređen sustav obrane od poplava	<ul style="list-style-type: none">– područje visoke ruralnosti– područje visoke nadmorske visine, oštre klime– od pedesetih godina 20. st. stalna depopulacija područja– dio Gorskog kotara najnenaseljenije mikroregije Primorsko-goranske županije
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none">• zadržati i/ili povećati broj stanovnika u svim naseljima Opine• uložiti sredstva u očuvanje i prezentaciju postojeće kulturne baštine	<ul style="list-style-type: none">○ mali broj stanovnika ograničavajući je faktor za realizaciju značajnijih razvojnih projekata

2.2 Ljudski resursi

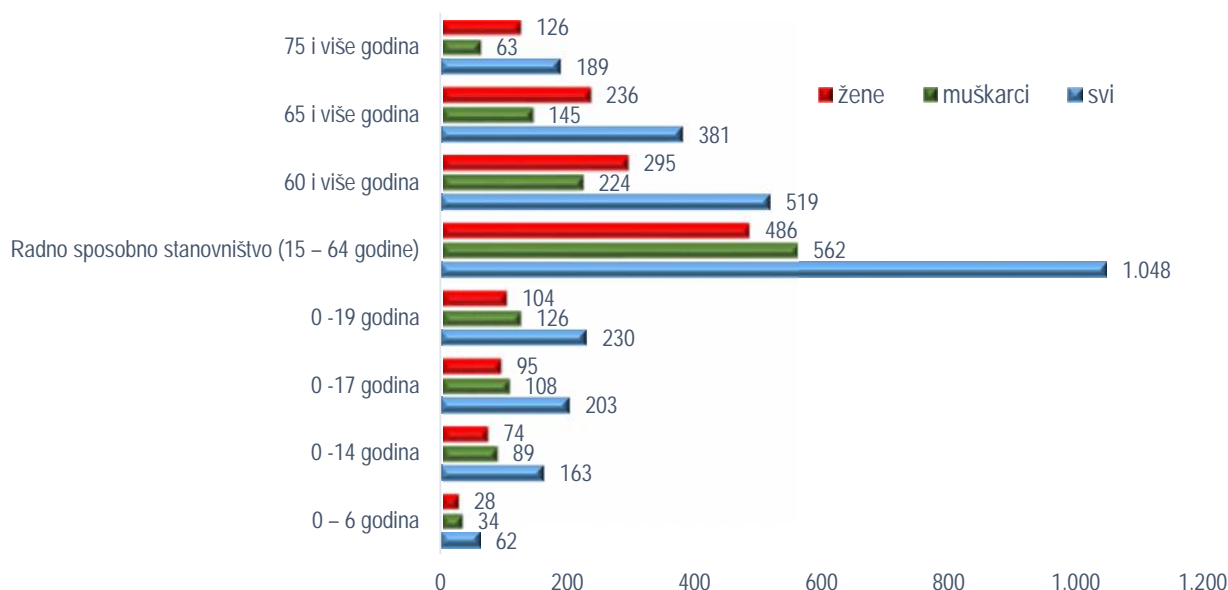
Opina Fužine prema Popisu stanovništva 2011. godine imala je 1.592 stanovnika, od čega 796 muškaraca (50%) i 796 žena (50%).

Dobna struktura ukazuje na veoma mali udio djece i mladih (230 ili 14,45% osoba do 19 godina starosti), dok je stanovnika starijih od 65 godina 381 osoba ili 23,93%). Indeks starenja, odnosno postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih od 0 do 19 godina života, za Opinu Fužine, iznosi 225,7 što ukazuje na ubrzani proces starenja stanovništva. Koeficijent starosti stanovništva iznosi 32,6 što je više od nacionalnog prosjeka koji iznosi 24,1 i županijskog koji iznosi 26,6. Prirodni prirast iznosi -20, a vitalni indeks je 39,4.

Radno aktivno stanovništvo obuhvaća 1048 osoba, odnosno 65,83% stanovništva što je tek 0,52 % radno sposobnog stanovništva Primorsko-goranske županije. U kontingentu radno sposobnog stanovništva Opine Fužine 46,37% (486) su žene, a muškarci 53,63% (562). Prema narodnosti, najveći je broj stanovnika Opine Hrvati (93,34% ili 1486 osoba). Najbrojnija je skupina srpske nacionalne manjine (2,89% ili 46 osoba).

Prosječna starost je 47,6 godina što je više od prosječne starosti stanovništva u Primorsko – goranskoj (43,9) i prosjeka Republike Hrvatske (41,7).

Opinska administracija procjenjuje da je do 2016.-te došlo do daljnjeg pada broja stanovnika u odnosu na stanje iz 2011. godine, odnosno da u 2016. godini u Opini živi 1.550 stanovnika.

Slika 3. Starosna i rodna struktura stanovništva Op ine Fužine, 2011. (Izvor podataka: Državni zavod za statistiku,2015.)

Tablica 7. Žene stare 15 i više godina prema starosti i broju živoro ene djece u Op ini Fužine

Starost	Ukupno	Nisu rodile	Broj žena prema broju živoro ene djece				
			1	2	3	4	5
Ukupno	722	149	184	298	53	13	184
15-19	30	30	-	-	-	-	-
20-24	32	27	5	-	-	-	5
25-29	44	23	11	8	2	-	11
30-34	37	14	9	10	4	-	9
35-39	51	10	12	21	7	1	12
40-44	38	6	10	20	2	-	10
45-49	62	5	13	38	3	2	13

Izvor: Popis stanovništva 2011. godine, Državni zavod za statistiku

2.2.1 Obrazovna struktura stanovnika

Od ukupnog radno aktivnog stanovništva, prema podacima iz Popisa stanovništva 2011.g., 33,66% (481 osoba) osoba starijih od 15 godina ima završeno najviše osam razreda osnovne škole, od ega njih 1,47 % (21 osoba) ima nezavršenu osnovnu školu.

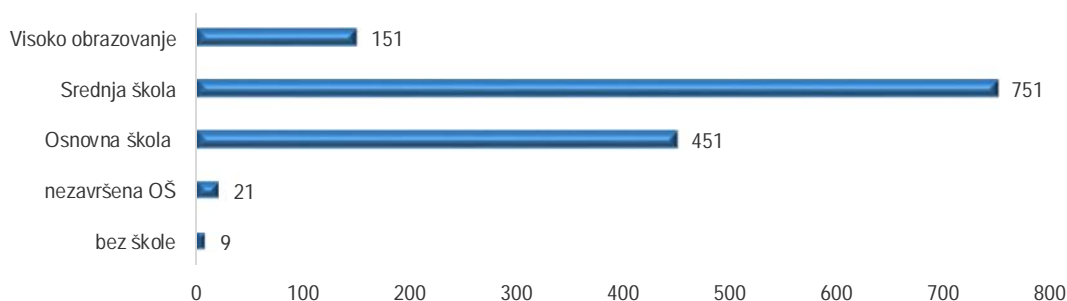

Tablica 8. Stanovništvo Op ine Fužine staro 15 godina i više, prema razini obrazovanja 1991.-2011., usporedba sa Primorsko-goranskom županijom.

Broj stanovnika bez završenog osnovnog obrazovanja, od 1991. godine do 2011.godine						
	Bez završene osnovne škole, (aps.)			Bez završene osnovne škole, %		
	1991.	2001.	2011.	1991.	2001.	2011.
Op ina Fužine		390	30		23,96	4,20
Primorsko-goranska županija		30.180	13.655		11,49	5,20

Stanovništvo prema razini završenog obrazovanja, od 1991. do 2011. godine									
	Srednja škola, %			Viša škola, %			Fakultet, doktorati%		
	1991.	2001.	2011.	1991.	2001.	2011.	1991.	2001.	2011.
Op ina Fužine		45,39	55,42		2,76	5,18		2,95	5,39
Primorsko-goranska županija		54,12	57,74		5,32	7,35		9,87	12,72

Izvor: Državni zavod za statistiku (Popis stanovništva 1991., 2001., 2011.)

Slika 4. Obrazovna struktura stanovnika Op ine Fužine prema dobi i najviše završenoj školi, 2011. (Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2015.).

Podaci pokazuju da obrazovna struktura stanovništva na području Op ine Fužine nije značajno lošija od obrazovne strukture stanovništva Primorsko-goranske županije, osim u postotku najviše obrazovane kategorije stanovništva.

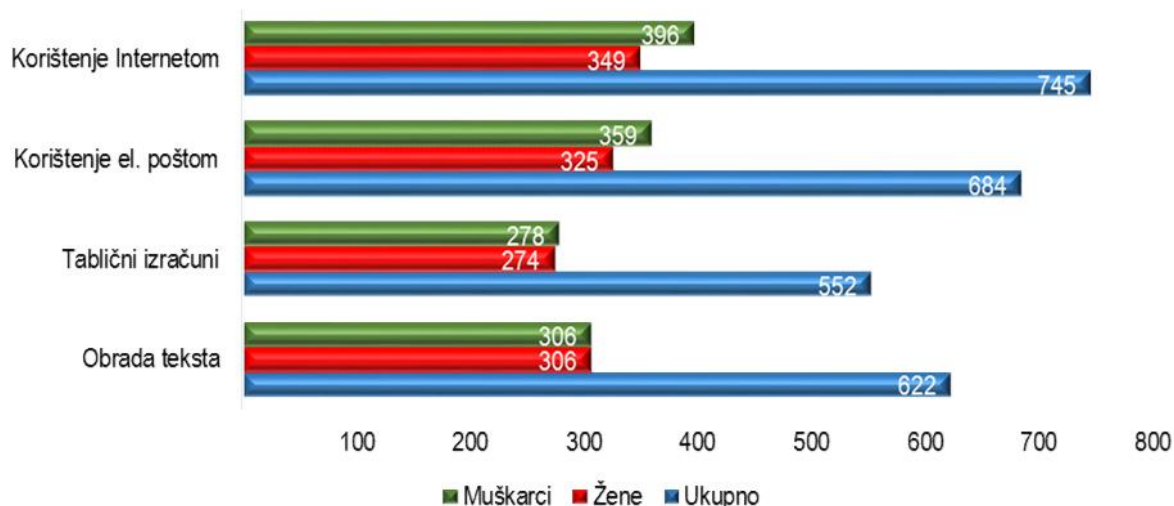
Tablica 9. Obrazovna struktura stanovništva radno sposobnog stanovništva Op ine Fužine, 2011.

Starost	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola ¹⁾	Visoko obrazovanje		
							Stručni studij ²⁾	Sveučilišni studij ³⁾	Doktorat znanosti
15-19	67	-	-	-	49	18	-	-	-
20-24	72	-	1	1	5	59	4	2	-
25-29	89	-	-	-	4	65	8	12	-
30-34	86	-	-	-	6	60	8	12	-
35-39	99	-	-	-	18	67	7	6	1
40-44	90	-	-	-	19	61	4	6	-
45-49	121	-	-	-	23	80	12	6	-
50-54	138	-	-	-	28	93	6	10	1
55-59	148	3	-	1	46	86	6	5	-
60-64	138	1	-	-	47	74	7	9	-

Izvor: Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku

Danas je jedan od najznačajnijih pokazatelja obrazovanosti stanovnika i kompjuterska pismenost. Od 1.475 stanovnika starijih od 10 godina 33% izjavilo je da poznaje na in obrade teksta, 26% poznaje metodologiju tabličnih izračuna, 32% koristi elektroničku poštu u komunikaciji dok se njih 38% služi internetom.

Slika 5. Broj i rodna struktura kompjuterske pismenosti stanovnika Općine Fužine, 2011. (Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2011.)

2.2.2 Tržište rada

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Općini Fužine bilo je 1.048 radno sposobnih stanovnika (od 15 do 64 godine starosti), a procjenjuje se da je ukupno zaposlenih osoba bilo je 589 ili 56,20% radno sposobnih stanovnika.

Tablica 10. Zaposleni u pravnim osobama, prema NKD-u, na dan 31. ožujka, u Općini Fužine

Sektori prema NKD-u:	Broj zaposlenih						Index 2013/2012	Br.oj zaposlenih		.Index 2014/2013
	2011		2012.		2013.			2014		
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene		
UKUPNO	312	103	295	103	309	106	1,05	283	98	
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	32	7	35	8	34	6	0,97	31	4	0,92
Rudarstvo i vađenje ruda	4	2	3	1	5	1	1,67	7	-	1,40
Prerađivačka industrija	122	18	123	17	125	22	1,02	108	15	0,86
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	15	1	15	1	15	1	1,00	15	1	1,00
Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	8	3	8	3	5	2	0,63	5	2	1,00
Građevinarstvo	4	2	3	2	4	3	1,00	5	4	1,25
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	18	3	6	4	28	11	4,67	15	5	0,54
Prijevoz i skladištenje	18	5	17	5	17	5	1,00	17	5	1,00
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	34	19	28	20	23	15	0,82	28	20	1,22
Informacije i komunikacije	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Financijske djelatnosti i	1	-	1	-	1	-	1,00	-	-	-

djelatnosti osiguranja										
Poslovanje nekretninama	1	-	1	-	1	1	1,00	1	1	1,00
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	1	1	1	-	-	-	1	1	-
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	8	5	10	7	9	6	0,90	8	6	0,89
Obrazovanje	41	33	39	30	37	29	0,95	37	30	1,00
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1	1	1	1	1	1	1,00	1	1	1,00
Umjetnost, zabava i rekreacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostale uslužne djelatnosti	4	3	4	3	4	3	1,00	4	3	1,00

Izvor: Državni zavod za statistiku, Zaposlenost i plaće u 2011., 2012., 2013., 2014¹

Prema dostupnim podacima iz Popisa stanovnika 2011. godine 589 ili 56,20% radno sposobnog stanovništva, od toga 235 žena (22,42 %), odnosno 48,36% radno sposobnih žena. Prema podacima o zaposlenosti žena osim manjeg broja zaposlenih također one se nisu zapošljavale u prerađivačkoj industriji koja zapošljava najveći broj osoba u Općini Fužine.

Značajan broj zaposlenih putuje izvan mjesta stanovanja i izvan Općine radi posla svakodnevno kao dnevni migranti, najviše prema Rijeci.

Prema popisu stanovništva 2011. godine u Općini Fužine bilo je 764 neaktivnih osoba od tog 536 umirovljenika (od kojih 279 ili 50,05 % je starije od 70 godina). Ostale neaktivne osobe su učenici i studenti (63), zaposleni u domaćinstvu (77) te ostale neaktivne osobe 70.

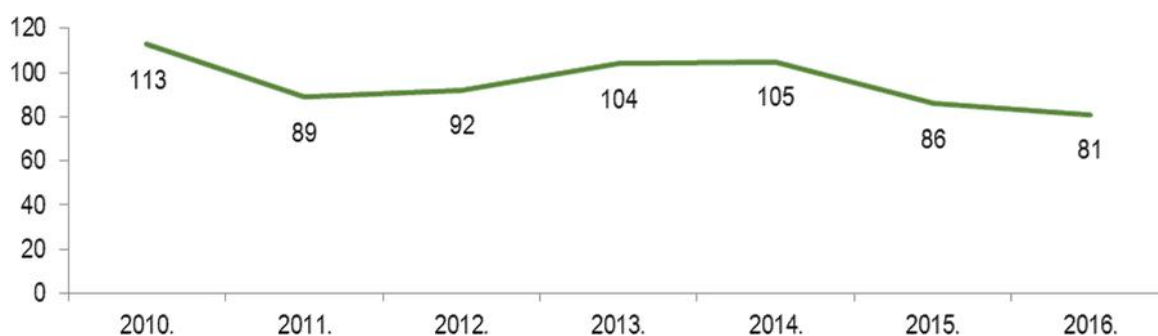
Stopa registrirane nezaposlenosti nije dostupna na općinskoj, već samo na županijskoj razini, a ona za 2014. godinu za Primorsko-goransku županiju iznosi 14,5%². Stopa registrirane nezaposlenosti u Primorsko-goranskoj županiji manja je od državnog prosjeka koji je iznosio 19,4%. (Stopa registrirane nezaposlenosti na državnoj razini u 2015. godini je iznosila 17,6 %, a po županijama nije bila dostupna do 15. svibnja 2016. godine).

¹ Državni zavod za statistiku podatke prikuplja izvještajem (obrazac RAD-1G), koji se u pravnim osobama ispunjava na temelju evidencija o zaposlenima i plaćima. U iskazivanju podataka o zaposlenima pravne osobe primjenjuju organizacijsko-teritorijalno na mjestu i na mjestu djelatnosti. Teritorijalna razina na kojoj se podaci iskazuju je grad/općina. Za djelatnosti podaci se iskazuju na razini područja i odjeljaka Nacionalne klasifikacije djelatnosti, verzija 2007. (u nastavku teksta: NKD 2007.)

Podaci o zaposlenima u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija od ožujka 1998. ti podaci prate se mjesečno i obrađuju na temelju matične evidencije o aktivnim osiguranicima mirovinskog osiguranja.

Istraživanjem o zaposlenima u pravnim osobama obuhvaćene su pravne osobe svih oblika vlasništva na teritoriju Republike Hrvatske koje uključuju trgovačka društva, poduzeća, ustanove, tijela, fondove, udruge, organizacije i dijelove onih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost različitou od pravne osobe, kao i one koje sjedište na području drugoga grada/općine. Izvještaj podnose i pravne osobe u osnivanju, kao i one koje su u likvidaciji. Obuhvaćeni su svi zaposleni koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i duljinu radnog vremena. Od 2004. Podaci o zaposlenima u policiji i obrani uključeni su na temelju izvještaja koja dostavljaju nadležna nadležna ministarstva. Podaci o broju zaposlenih u Republici Hrvatskoj od 1996. na dalje sadržavaju procjenu broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih, a za koje nisu primljeni izvještaji. Procjena je napravljena prema podacima godišnjih financijskih statističkih izvještaja koje prikuplja i obrađuje Financijska agencija (Fina). Od 1997. te su procjene uključene u broj zaposlenih po županijama. Podaci o zaposlenima po gradovima/općinama ne sadržavaju te procjene.

² Stopa je izražavana kao omjer broja osiguranika mirovinskoga osiguranja evidentiranih u Hrvatskome zavodu za mirovinsko osiguranje kao zaposlenih osoba, te podatke o nezaposlenim osobama evidentiranim u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje

Slika 6. Kretanje nezaposlenosti na području Opine Fužine od 2010. do 30.04.2016.

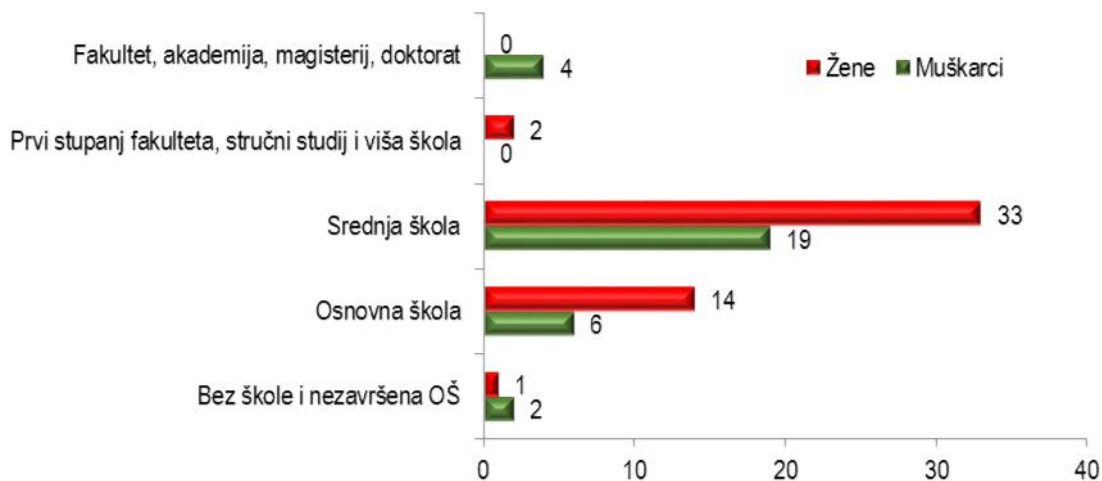
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, statistika online

Prema podacima HZZ-a, na dan 30. travnja 2016. godine u Opini Fužine je evidentirano je 81 nezaposlena osoba. U ukupnom broju 61,73 % su žene (50 osoba). Izuzetno veliki broj nezaposlenih osoba sa završenom srednjom školom 64,20 % (52 osobe). Među nezaposlenima na dan 30.04.2016. godine 22,22 % su osobe stare od 20-29 godina, a osobe stare 50 i više godina čine 40,47 % ukupno nezaposlenih.

Tablica 11. Obrazovna struktura nezaposlenih Opine Fužine

UKUPNO	Bez OŠ	OŠ	SSS	I stupanj fakulteta, stručni studij i VŠS	VSS
	3	20	52	2	4

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, statistika online

Slika 7. Rodna struktura nezaposlenih prema razini završenog obrazovanja na dan 30. travnja 2016. godine. (Izvor podataka: HZZ, 2016.)

2.2.3 Poljoprivredno stanovništvo

Udio poljoprivrednog stanovništva na području Opine Fužine je vrlo nizak. Prema podacima iz Popisa stanovništva 2011. godine, 7 osoba ostvaruje prihode iz poljoprivrede što je 0,67% ukupno radno aktivnog stanovništva.

Poljoprivredna djelatnost nema veliko značenje, jer se svega 228 kućanstava može okarakterizirati kao poljoprivredno (34,49%), dakle, većina kućanstava ne koristi poljoprivredno zemljište.

2.2.4 Migracije

Migracija ili preseljavanje stanovništva označava prostornu pokretljivost stanovništva. Unutarnja migracija stanovništva podrazumijeva preseljenje osoba unutar Republike Hrvatske.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine na području Op ine Fužine 799 osoba ili 50,19 % živi u istom mjestu od rođenja. U Op ini Fužine ukupno 941 (59,11 %) osoba živi ili u mjestu rođenja ili su doseljene iz drugog mjesta s područja Op ine. Na području Op ine najviše ima doseljenika s područja Primorsko-goranske županije - 308 stanovnika ili 19,35%.

Najizraženije su dnevne migracije u grad Rijeku.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none">✓ mali broj nezaposlenih✓ blizina velikih urbanih središta (Rijeka) omogućava zapošljavanje stanovnika Op ine i izvan same Op ine (dnevne migracije)✓ kontinuirano raste broj zaposlenih na području Op ine✓ nema pada broja zaposlenih u obrtima u posljednje tri godine✓ postojanje nacionalnih programa koji potiču zapošljavanje mladih i žena	<ul style="list-style-type: none">– nepovoljna demografska kretanja i starenje stanovništva– veliki broj zaposlenih podložan dnevnim migracijama radi odlaska na posao– značajno manji udio zaposlenih žena u ukupno zaposlenim, pogotovo u prerađivačkoj industriji– među nezaposlenima visok udjel osoba bez ikakvog obrazovanja ili s niskim obrazovanjem
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none">• poticaji iz nacionalnih i EU fondova za financiranje socijalnih programa i programa poticanja zapošljavanja• edukacija odraslih kako bi bili konkurentniji na tržištu radne snage• poticajne mjere za zapošljavanje i samozapošljavanje žena• uključivanje u programe nacionalne populacijske politike za poticanje rasta nataliteta• potrebno uiniti osobu atraktivnom za življenje kako bi se spriječio odlazak dnevnih i tjednih migranata	<ul style="list-style-type: none">○ negativan demografski trend○ dugotrajna gospodarska kriza smanjuje potrebe za radnom snagom i u urbanim središtima gdje stanovništvo sada nalazi zaposlenje○ fiskalni i ljudski kapacitet općinske administracije mogu biti ograničavajući faktor u kreiranju javnih politika namijenjenih nezaposlenima pogotovo mladima i ženama

2.3 Fizička infrastruktura

2.3.1 Prometna infrastruktura

Prometna infrastruktura podrazumijeva ukupnu infrastrukturu koja uključuje sve grane prometa. Na području Op ine Fužine najznačajniji je cestovni promet. Karakteristika ove Op ine je da su sva naselja smještena na maloj međusobnoj udaljenosti.

2.3.1.1 Cestovni promet

Područjem Op ine Fužine prolazi najvažniji putni i prometni tok, državna autocesta A6, koja povezuje sjeverozapadnu i Srednju Europu preko Zagreba s jadranskim turističkim odredištima. Područjem Op ine Fužine prolazi dio autoceste A6 (vorište Bosiljevo II (A1) – Delnice – Rijeka (vorište Orehovica, A7)) u sklopu koje se nalazi prometno vorište „Vrata“, vijadukt Bajer, tuneli „Tuhobi“ i „Sleme“ (NN 77/07).

Izvrstan geoprometni položaj predstavlja značajni poticaj razvoju gospodarstva Opine Fužine. Autocesta Rijeka-Zagreb A6 udaljena je svega 2,5 kilometra od općinskog središta, županijsko središte Rijeka i riječka luka udaljeni su samo 35 km.

Tablica 12. Ceste koje prolaze kroz naselje Fužine prema državnoj kategorizaciji.

Vrsta ceste	Oznaka	Opis ceste
AC	6	vozište Bosiljevo 2 (A1) – Delnice – Rijeka (vozište Orehovica (A7))
DC	3	g.p. Goričan – Pakovec – Varaždin - Brezinski Hum – Zagreb – Karlovac - Rijeka (D8)
ŽC	5062	D3 – Fužine – Lič – Lukovo – Bribir – Jargovo – D8
ŽC	5068	Ž5191 – Vrata – Fužine – Zlobin – Križevci (D501)
LC	58058	Fužine (Ž5062) – želj. kolodvor

Izvor: Odluka o razvrstavanju javnih cesta („Narodne novine“ broj 66/13, 13/14)

Prostornim planom Opine Fužine planira se izgradnja obilaznice naselja Fužine na način da se izbjegne prolaz županijskih pravaca kao i velikog osobnog i teretnog prometa kroz centar naselja Fužine. U cilju oživljavanja pojedinih dijelova Opine Fužine, Planom se također predviđa i izgradnja nekoliko novih ostalih cesta (nerazvrstanih). Ukupna duljina nerazvrstanih cesta na području Opine Fužine iznosi 45,173 km, gustoće 525,00 m/km² i duljine 28m/stanovniku. Općina Fužine započinje sa postupkom evidentiranja nerazvrstanih cesta. Sredstva za uređenje nerazvrstanih cesta su uglavnom nedostatna pa se često obrađuju za pomoć županiji, državi, odnosno nadležnim ministarstvima. Nažalost, veliki problem su sniježne i duge goranske zime te veliki novac odlazi na zimsko održavanje cesta, a malo preostaje za nužne sanacije i rekonstrukcije.

Na području Opine Fužine postoji mreža pješačkih staza, šumskih, poljskih i planinarskih puteva. Pješačke staze i šetnica uz jezero Bajer mogu se proširivati i kvalitetno nadograđivati na postojeću mrežu puteva.

2.3.1.2 Željeznički promet

Željeznička infrastruktura čini dionica željezničke pruge Zagreb - Karlovac – Vrbovsko – Moravice – Delnice – Fužine – Plase – Rijeka (državna magistrala I. reda) te koja je od međunarodnog značaja (glavna koridorska pruga M20216). Pruga je trasirana prije više od 130 godina (puštena u promet 1873. godine), te po svojim tehničkim karakteristikama ne zadovoljava potrebe suvremenog tranzitnog prometa. Na relaciji od Moravica do Rijeke pruga ima karakteristike teške brdske pruge te HŽ ulaže u obnovu i održavanje pruge, postavljanje novih naponskih mreža i obnovu kolosijeka.

Željeznički kolodvor u Fužinama namijenjen je putničkom prometu i prometu roba. Postojanje ovakve prometne infrastrukture značajno olakšava poslovanje potencijalnim budućim ulagačima te Općini atraktivnom za smještanje različitih gospodarskih djelatnosti.

Prijevozna mreža željezničke pruge je nedovoljno iskorištena, posebice zbog male dopuštene brzine kroz Gorski kotar koji se smatra kritičnim dionicama (konfiguracija terena, zimski uvjeti, itd.). Prostornim planom Županije planirana je modernizacija i rekonstrukcija postojećih željezničkih pruga etapno po dionicama, a kako bi se uklonila uska grla kroz Gorski kotar, planira se izgradnja drugog kolosijeka između Rijeke i Delnica te rekonstrukcija postojećeg trase čime bi se povećali sadašnji kapaciteti pruge i unaprijedio promet u željezničkom sustavu.

2.3.1.3 Ostali oblici prometa

Blizina luke Rijeka uz korištenje autoceste omogućava poduzetnicima s Gorskog Kotara prijevoz različitih tereta u vrlo kratkom roku. Na raspolaganju su terminali za različite terete, uključujući i rasute terete, žitarice, kontejnere, drvo te kondicionirane terete (južno voće, smrznuto meso i riba).

Najbliža međunarodna zračna luka je Zračna luka Rijeka, koja je cestovno cca 34,10 km udaljena od naselja Fužine, ali radi blizine autoceste, jednostavno se dolazi do zračnih luka u Velikog Gorici i u Puli.

Prostornim planom Opine Fužine predviđena je površina sletališta za helikoptere (heliodrom), za interventne potrebe na površini sportsko-rekreacijske namjene kod naselja Vrata, kao i površina za kopnene luke „Zapornica“ „Vrelo“ na jezeru Bajer, kao i plovni put između tih dviju luka.

2.3.2 Javne telekomunikacije

Opina Fužine je u potpunosti pokrivena osnovnim uslugama telefonske mreže, ali sustav telekomunikacija na području Opine Fužine ne zadovoljava u potpunosti. Sukladno Okvirnom nacionalnom programu za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja Sva naselja na području Opine označena su bojom S1. Postupak određivanja boja obavljen je na razini naselja, za sva navedena naselja, a prema mogućnostima analize podataka iz preliminarne verzije aplikacije Prikaza područja dostupnosti širokopojasnog pristupa HAKOM-a (PPDŠP).

Tablica 13. Karakteristike pružanja širokopojasnih usluga na području Opine Fužine

Osnovna boja	Naselja	Karakteristike
Osn S1	Belo selo, Benkovac Fužinski, Fužine, Liš, Slavice, Vrata	<ul style="list-style-type: none">– HT pruža širokopojasne usluge s minimalnom brzinom od 2 Mbit/s– niti jedan drugi operater ne planira izgradnju širokopojasne mreže u idućih tri godine– niti jedan drugi operater ne ostvaruje pristup putem izdvojenih lokalnih petlji

Izvor: Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture

Područje Opine Fužine bit će obuhvaćeno državnim projektom razvoja širokopojasnog pristupa oznake P60 (za jedinice lokalne samouprave Brod Moravice, Čabar, Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skradinski vrh, Vrbovsko) do 2020. Primorsko-goranska županija pristupila je realizaciji projekata uvođenja širokopojasnog interneta te je u travnju 2014. godine upoznala predstavnike JLS Gorskog kotara sa projektima uvođenja širokopojasnog interneta. Opina Fužine donijela je odluku o prihvatanju sudjelovanja u projektu „e-Županija – razvoj otvorene širokopojasne pristupne mreže Primorsko-goranske županije“.

Poštanski uredi

Poštanski uredi se nalaze u naseljima Fužine i Liš i obuhvaćaju sve poštanske usluge.

2.3.3 Energetska opskrba

2.3.3.1 Elektroopskrba

Važećim razvojnim planovima Hrvatske elektroprivrede predviđeno se zadržavanje svih postojećih 400-220-110 kV vodova u funkciji koju imaju i danas.

Pored navedenog, predviđeno se izgradnja niza elektroenergetskih postrojenja (TS 110 kV EVP Vrata, DV 110 kV TS 110/25 kV EVP Plase - Te 110/25 kV EVP Vrata - DV 2 x 110 kV spoj trafostanice 110/25 kV EVP Vrata na dalekovod 110 kV i HE Vinodol - HE Gojak).

Razvojnim planovima Hrvatskih željeznica predviđeno se prijelaz na napajanje kontaktne mreže željezničke pruge na dionici Moravice-Rijeka, sa naponom 25 kV, a za što je potrebno izgraditi pet trafostanica 110/25 kV, od kojih je jedna EVP Vrata, predviđena na području Opine Fužine. Planirani 110 kV nadzemni vodovi u funkciji su napajanja buduće TS 110/25 kV EVP Vrata.

Napajanje sadašnjih potrošača te novi potrošači i povećane potrebe postojećih potrošača na području Opine osiguravati će se iz postojećih kapaciteta 20kV mreže, odnosno izgradnjom novih 20 kV vodova i trafostanica 20/0,4 kV, kada to bude potrebno. Budući vodovi 20 kV unutar građevinskih područja izvoditi će se obavezno podzemnim kabelskim vodovima, a postupno će se zamjenjivati nadzemni vodovi, koji danas prolaze kroz naselja.

2.3.3.2 Opskrba plinom

Prostornim planom Primorsko-goranske županije usvojena je trasa međunarodnog transportnog plinovoda Italija - Hrvatska. Na trasi kopnenog dijela magistralnog plinovoda određene su mjerno redukcijske stanice (MRS) kao mjesta priključka županijske mreže plinovoda. Također je predviđena alternativna trasa magistralnog plinovoda, koja je vezana i uz mogućnost dobave ukapljenog prirodnog plina, a čini je podmorska dionica Plomin - Omišalj i kopnena Omišalj - Delnice - Republika Slovenija, koja dijelom prolazi i područjem Općine Fužine. Konceptija plinifikacije Općine Fužine temelji se na Studiji i Idejnom projektu opskrbe prirodnim plinom Županije primorsko-goranske. Na području Općine Fužine predviđena je lokacija redukcijske stanice RS "Vrata" i RS "Lišnjevo", te MRS "Vrata" i "Slavica". Kapacitet redukcijskih stanica predviđen je za pokrivanje ukupnih potreba za grijanjem, pripremom potrošne tople vode i kuhanjem u kućanstvima, kao i opskrbu plinom građevinske gospodarske namjene.

2.3.3.3 Naftovod

Općinom Fužine prolazi trasa Jadranskog naftovoda. Područjem Gorskog kotara prolaze cjevovodi Jadranskog naftovoda na relaciji Sisak-Omišalj.

2.3.3.4 Energetska učinkovitost

Općina Fužine ima izrađen i usvojen Akcijski plan uinkovitog gospodarenja energijom Općine Fužine te Akcijski plan energetske učinkovitosti na području Općine Fužine za razdoblje 2016. - 2018. godine, koji su odredili mjere uinkovitog korištenja energije. Općina je bila korisnik sredstava FZOEU namijenjenih povećanju EE obiteljskih kuća. Ciljevi i mjere Akcijskih planova su integrirani u razvojnu strategiju Općine Fužine.

Općina surađuje i sa županijskom agencijom „Rea Kvarner“ - Regionalna energetska agencija Primorsko-goranske županije d. o. o. koja je osnovana s ciljem promicanja OIE i EE te provedbe različitih projekata iz tog sektora namijenjenih javnom i privatnom sektoru.

Energenti koji se većinom koriste za grijanje u kućama su drva zbog svoje dostupnosti i navike, ali relativno niske cijene naspram drugih energenata, obzirom na razdoblje grijanja (od rujna do svibnja) i količinu (prosječno 40 m³/kućanstvu). Iako je cijena drva za ogrjevanje u rangu cijena s drugim dijelovima RH, stanovništvo ipak koristi drvo kao energent za grijanje. U novije vrijeme na području Gorskog kotara potiče se korištenje kogeneracijskih postrojenja na drvenu masu (obzirom na dostupnu sirovinu) te je planirana njihova izgradnja u poslovnim zonama (Delnice, Lokve, Fužine). Pojedini poduzetnici u drvnoj industriji i turizmu imaju ugrađene sustave na kogeneraciju. Lokalno stanovništvo, s obzirom na postojanje dva proizvođača peleta, čime je sirovina postala dostupnija, te na nacionalne poticaje, uvelo je grijanje na pelete.

Na području Općine Fužine posebna je pogodnost mogućnost korištenja sunčeve energije i energije okoline (putem dizalica topline). Prostornim planom utvrđena je lokacija za izgradnju toplane (bioenergane).

2.3.4 Vodoopskrba i odvodnja

2.3.4.1 Vodoopskrba

Javni isporučitelj vodnih usluga na području Općine Fužine je trgovačko društvo Komunalac - vodoopskrba odvodnja d.o.o. iz Delnica koja puža svoje usluge u 7 JLS (koje su i vlasnici udjela) na području Gorskog kotara, a na sustav vodoopskrbe je priključeno 97% kućanstava. Opskrba vodom je gotovo bez ikakvih rezervi što predstavlja veliki rizik u slučaju kvara. Sustav vodoopskrbe suočava se s nizom problema, kao što su skupa energija, pad izdašnosti pojedinih izvora i veliki gubici tijekom transporta te je u ljetnim mjesecima ili za vrlo kišnih razdoblja upitna kvaliteta opskrbe pitkom vodom. Za Gorski kotar dogovorena je izgradnja Regionalnog vodoopskrbnog sustava Gorskog kotara, što će omogućiti povezivanje većine postojećih izvora i sustava čime će biti moguće organizirati uinkovitiji vodoopskrbni sustav čime bi se osigurala vodoopskrba Gorskog kotara, riječ o području i dijelu Istre.

Za naselje Fužinski Benkovac završava se izgradnja vodoopskrbnog sustava te se očekuje, do kraja 2016. godine, da će sva naselja Opine imati riješenu vodoopskrbu što omogućuje njihov daljnji gospodarski razvoj.

2.3.4.2 Odvodnja

Cilj je prioritarno intenziviranje izgradnje sustava prikupljanja i odvodnje otpadnih voda na prostoru Gorskog kotara (Sjeverniabar, Tršće, Lokve – Homer, Delnice, Ravna Gora, Vrbovsko, Jablan i Fužine – Vrata). Na području Opine Fužine, sustav odvodnje je djelomično izgrađen.

Naselje Fužine ima riješen sustav odvodnje s preostalim za oko cca 75% naselja, dok ostala naselja nemaju riješen sustav odvodnje. Prostornim planom Županije je predviđen razdjelni sustav odvodnje otpadnih voda, tj. zasebno se odvođe sanitarne otpadne vode, a zasebno oborinske. Sanitarne otpadne vode slijede ih naselja Fužine, Vrata, Benkovac Fužinski, Liš i Belo Selo potrebno je prikupiti zajedničkim kanalizacijskim sustavom te odvesti na lokaciju postojećeg uređaja za pročišćavanje "Drvenjača". Za naselja Liš i Benkovac Fužinski treba izraditi studiju odvodnje kojom će se dokazati isplativost odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na zajedničkom postojećem uređaju (Drvenjača) ili će biti isplativije izgraditi jedan zasebni uređaj za pročišćavanje ili više njih.

2.3.5 Katastar vodova

Opina Fužine pokrenula je uspostavu katastra vodova sukladno članku 95. Zakonu o državnoj izmjeri i katastru nekretnina na svom području te očekuje da će, u suradnji s Hrvatskim telekomom i Hrvatskom regulatornom agencijom, do kraja 2016. godine, uspostaviti katastar vodova koji je potreban i radi uključivanja Opine u projekt e-županija.

2.3.6 Stanovanje

Važan aspekt procjenjivanja Opine Fužine su uvjeti i kvaliteta stanovanja njenih stanovnika.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na području Opine bilo je 2,91 stanovnika na kućanstvo, što je nešto više od prosjeka Republike Hrvatske (2,80).

Na području Opine nalazi se 883 stanova namijenjenih ostalom stanovanju od kojih je 657 nastanjenih (74,41%), 191 (21,63 %) privremeno nastanjenih, a 35 (3,96 %) je napušteno.

Struktura opremljenosti nastanjenih stanova (njih 657) ukazuje na visoku kulturu stanovanja i infrastrukturnu opremljenost na području Opine Fužine (99,70% stalno nastanjenih stanova ima vodovod i kanalizaciju i ima električnu energiju). U stanovima koji imaju kupanice, zahode, kuhinju, el. energiju, vodu i kanalizaciju, živi 98,81 % stanovnika Opine.

Slika 8. Privatna kućanstva prema osnovi korištenja stambene jedinice u Opini Fužine. (Izvor podataka: Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, 2016.)

Na području Opine nalazi se 318 objekata za odmor i rekreaciju što može biti razvojni potencijal.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none">✓ povoljan geoprometni položaj✓ na području Općine nalaze se infrastrukturni objekti državnog i regionalnog značaja✓ visoka kultura stanovanja✓ Općina se uključuje u županijske telekomunikacijske projekte✓ određena lokacija za bioenerganu✓ Agencija Rea Kvarner osposobljena za pružanje različitih usluga vezano za izradu projekata i savjetovanje i OIE i EE✓ Općina ima usvojen SEAP te se uključuje u različite projekte EE i OIE, a koje sufinancira FZOEU✓ pokrenut je postupak uspostave katastra vodova, završetak se planira krajem 2016.✓ u 2016. godini sva naselja imaju riješenu vodoopskrbu	<ul style="list-style-type: none">– neriješen sustav odvodnje na području cijele Općine– zbog klimatskih uvjeta potrebno je osigurati svake godine značajna sredstva za zimsko održavanje nerazvrstanih cesta– visoki troškovi grijanja odnosno potrošnje energije
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none">• cjelovito rješavanje sustava odvodnje otpadnih voda• nastaviti koristiti različite izvore financiranja za održavanje i unaprjeđenje komunalne infrastrukture na području Općine• instaliranje širokopojasnog interneta na području cijele Općine• uključivati se u projekte OIE i EE	<ul style="list-style-type: none">○ nedostatna sredstva Općine za samostalno uređenje i održavanje nerazvrstanih cesta○ uređenje sustava odvodnje zahtijeva značajna financijska sredstva i vrijeme za izradu sve potrebne tehničke dokumentacije○ smanjivanje broja stanovnika ugrožava održavanje postojećeg standarda komunalne infrastrukture

2.4 Zaštita okoliša i prirode

Okoliš je prirodno okruženje organizama i njihovih zajednica uključivo i ovjeka, koje omogućuje njihovo postojanje i njihov daljnji razvoj: zrak, vode, tlo, zemljina kamena kora, energija te materijalna dobra i kulturna baština, kao dio okruženja kojeg je stvorio ovjek; svi u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamnog djelovanja. Zaštitom okoliša i prirode osiguravamo očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti prostornih i povijesnih vrijednosti i arhitekture, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na okolišno prihvatljiv način.

2.4.1 Gospodarenje otpadom

Europska politika gospodarenja otpadom temelji se na tri načela:

- prevencija nastajanja otpada,
- reciklaža i ponovna uporaba,
- poboljšanje konačnog zbrinjavanja i nadzora.

U dokumentu Kohezijska politika Europske unije kao podrška razvoju i zaposlenosti, Strateške smjernice zajednice, 2007. – 2013., zemljopranice zajednici nastoje maksimalno povećati ekonomsku dobit i smanjiti troškove na način da riješe zagađivanje okoliša na samom izvoru. U sektoru gospodarenja otpadom to znači da se prvenstvo daje prevenciji, reciklaži i biološkoj razgradnji otpada koje su jeftinije i osiguravaju veću zaposlenost u odnosu na spaljivanje i odlaganje otpada.

Na temelju Zakona o otpadu gradovi i općine odgovorni su za gospodarenje komunalnim otpadom i građevinskim otpadom i određuju lokacije u prostornim planovima za svoje područje.

Komunalni otpad koji nastaje u Općini Fužine sakuplja Komunalno trgovačko društvo „Fužine“ d.o.o. te se odlaze na odlagalištu Sovi Laz kod Delnica, a koje je 55% popunjeno. U sklopu idejnog rješenja Regionalnog odlagališta Primorsko Goranske Županije, odlagalište Sovi Laz predviđeno je da će biti korišteno kao pretovarna (transfer stanica) za komunalni otpad. Predviđeno se da će se odlagalište Sovi Laz, nakon sanacije, moći koristiti idućih 10 godina.

Općina Fužine izradila je Plan gospodarenja otpadom za period od 2008. – 2016. godine. Organiziranim skupljanjem i odvozom komunalnog otpada obuhvaćena su sva naselja Općine.

Prema objavljenim podacima Ureda državne revizije sanirana su sva tri divlja odlagališta na području Općine do konca 2013. godine.

2.4.2 Zrak

Prema naglascima iz izvješća o stanju okoliša Republike Hrvatske, 2014., koju je objavila Agencija za zaštitu okoliša, zrak je bio I. kategorije s obzirom na sve mjerene onečišujuće tvari na najvećem dijelu države, osim u pojedinim industrijskim centrima. Jedno od mjesta zagađenja je područje Rijeke od koje je centralno naselje Fužine zračno udaljeno 21,48 km. Onečišćenje SO₂ zabilježeno je u Rijeci, uglavnom radi procesa prerade nafte u rafineriji. Vrijednosti sumporovodika (H₂S) mjere se ciljano u neposrednoj blizini potencijalnih izvora onečišćenja (rafinerije, petrokemija, itd.). Tako je kvaliteta zraka u Rijeci, industrijskoj zoni Urinj, bila uglavnom druge i treće kategorije zbog prekoračenja dozvoljenog broja satnih koncentracija granicnih i tolerantnih vrijednosti za H₂S. U ovom izvještajnom razdoblju zrak je na svim mjernim mjestima bio prve kategorije s obzirom na ugljikov monoksid (CO), benzen i NH₃.

2.4.3 Buka

Za područje Općine Fužine nisu izrađene strateške karte buke. Način života i gospodarske prilike su takve da nije za očekivati značajno povećanje razine buke na području Općine Fužine u periodu do 2020. godine.

2.4.4 Zaštita okoliša

Nastavno na zaštitu voda, značajniji industrijski onečišivači u Gorskom kotaru je tvornica "Drvenjača" u Fužinama. Za proširevanje tehnoloških otpadnih voda "Drvenjača" izgrađen je uređaj za mehaničko-kemijsko proširevanje. Fekalne vode iz tvornice imaju zasebnu kanalizaciju sa biološkim uređajem, kapacitiranim i za prihvatanje otpadnih voda naselja Fužine, Liš i Vrata. Svu ostalu industriju na području Gorskog kotara čine industrijsko-zanatske radionice: servisi, pilane, proizvodnja namještaja, male farme, klaonice, koje otpadne vode zbrinjavaju u septičkim jamama. U pogonima prerade drva nema tehnoloških otpadnih voda, ali se koriste kemijska sredstva (lakovi, organska otapala, ljepljiva, punila) koja predstavljaju opasnost za kakvoću u podzemnih voda ukoliko tamo dospiju. Vrlo rizičan potencijalni zagađivač je "Jadranski naftovod" koji prolazi područjem zona sanitarnih zaštite riječnih i delničkih izvorišta. U slučaju havarije naftovoda na području Liš polja i polja Vrata-Belo selo ugrožene su i vode cijelog sustava HE Vinodol.

Sve prometnice koje prolaze kroz vodozaštitne zone predstavljaju izvor onečišćenja voda jer se sa njihovih površina ispiru istaloženi produkti sagorijevanja, ostaci goriva i maziva, produkti korozije i trošenja guma i asfalta, te soli i drugo. Na dionicama autoceste Rijeka-Zagreb u vodozaštitnim zonama izveden je zatvoreni sustav odvodnje oborinskih voda s proširevanjem (separator, retencija, filterska polja) prije ispuštanja u teren. Ovako kvalitetnim sustavom odvodnje obuhvaćeni su i svi prateći i pomoćni sadržaji (parkirališta, benzinske stanice), a provedene su i mjere zaštite tijekom gradnje kod izvođenja zemljanih radova, formiranja pozajmišta materijala, skladišta, servisnih radionica i dr.

2.4.5 Zaštita prirodne baštine

Na području Općine Fužine nema zaštićenih lokaliteta prirode sukladno Zakonu o zaštiti prirode. Europska ekološka mreža NATURA 2000 označava područja važna za divlje životinje i stanišne tipove te je u nacionalnoj važna područja za ptice. Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) prema članku 6. Uredbe o ekološkoj mreži (NN 124/13, 105/15) na području Općine Fužine su: područja od značaja za ptice - POP i područja od značaja za vrste i stanišne tipove – POVS.

Tablica 14. Popis područja Natura 2000

Područje od značaja za ptice (POP)– nazivi	Šifra područja
Gorski kotar i sjeverna Lika	HR1000019
Područja od značaja za vrste i stanišne tipove (POVS)	
Lika i polje	HR2001042
Lokve-Sunger-Fužine	HR2001353
Gorski kotar i sjeverna Lika	HR5000019

Izvor: Uredba o ekološkoj mreži³

Značajno je izdvojiti špilju Vrelo, otkrivenu pedesetih godina 20. stoljeća. Špilja je dugačka samo 300 metara, a osobitu vrijednost špilji daje joj voda - na samo pedesetak metara nalazi se gorski izvor, jezero i ponor koji je posebno atraktivnom. Špilju Vrelo zbog svojih ljepota često nazivaju i "Postojna u malom". Uređena je za posjete i obnovljena novom rasvjetom i pješkom stazom s mostićima ima 1998. godine. Zbog blage konfiguracije terena, bez ijedne stepenice, jedina je turistička uređena špilja u Europi koju mogu posjetiti osobe svih uzrasta te osobe s poteškoćama u kretanju.

Prostornim planom su za zaštitu predložena slijedeća područja prirodnog i kultiviranog (stvorenog) krajobraza na području Općine Fužine:

- jezero Lepenica i jezero Bajer s okolnim područjem (I) u površini od 350,20 ha,
- vodotok Likanke (ZK₁) u površini od 167,35 ha,
- područje Burnog Bitoraja (ZK₂) u površini od 257,45 ha,
- dio Omladinskog (Lokvarskog) jezera (ZK₃) u površini od 18,88 ha,
- špilja Vrelo (SP) (lokalitet).

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none"> ✓ sva naselja Općine Fužine su obuhvaćena organiziranim sustavom prikupljanja komunalnog otpada ✓ nema divljih odlagališta ✓ izrađen Plan gospodarenja otpadom Općine Fužine ✓ određena prirodna baština ✓ svijest o potrebi određivanja krajobraza 	<ul style="list-style-type: none"> – mogućnost zagađenja zraka strujanjem vjetrova iz industrijskih područja Županije i Italije na koje Općina nema utjecaja
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none"> • panoramske i prirodne krajobraze potrebno zaštititi i obnoviti te razvijati gospodarske djelatnosti održivim gospodarenjem 	<ul style="list-style-type: none"> ○ nedostatak financijskih sredstava ugrožava realizaciju projekata zaštite prirode i okoliša ○ nedovoljno poznavanje mogućnosti i ograničenja u područjima koja su u Naturni 2000

³ Uredba o ekološkoj mreži „Narodne novine“ broj 124/13, 105/15

2.5 Gospodarstvo

Prema Uredbi o indeksu razvijenosti (NN 63/10, 158/13) za Opinu Fužine izra unata je vrijednost indeksa razvijenosti od 111,24%, odnosno 11,24% iznad prosjeka Republike Hrvatske te je svrstana u IV. skupinu razvijenosti.

Tablica 15. Usporedba indeksa razvijenosti Opine Fužine s opinama u okruženju, sli nima značajki

Opina	Vrijednost indeksa razvijenosti	Skupina razvijenosti
Baška	145,77	V.
Fužine	111,24	IV.
Lokve	108,09	IV.
Kanfanar	123,79	IV.
Mrkopalj	97,41	III.
Ravna Gora	97,20	III.
Skrad	103,68	IV.
Sveti Lovre	105,49	IV.
Tounj	62,72	II.
Vinodolska opina	106,21	IV.

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, 2013.

Op.a. Za iskazivanje stupnja razvijenosti pojedine jedinice lokalne samouprave, kao najvažniji pokazatelj, koristi se podatak o vrijednosti bruto domaćeg proizvoda. Kako službena statistika iste obraduje samo na nivou Republike i Županije (zadnji podatak za županiju odnosi se tek na 2007. godinu) za ovu Analizu opredijelili smo se za korištenje INDEKSA STUPNJA RAZVIJENOSTI čiji postupak ocjenjivanja provodi Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova Zakona o regionalnom razvoju („Narodne novine“ br. 153/09) i Uredbe o indeksu razvijenosti („Narodne novine“ br. 63/10, 153/13).

U odnosu na iskazane vrijednosti indeksa za deset Opina s kojima se Opina Fužine može uspoređivati (male opine s manjim brojem stanovnika i sli nima gospodarstvom) na području Primorsko-goranske i Karlovačke ona je prema indeksu razvijenosti iznad državnog prosjeka.

Opina Fužine je iznad državnog prosjeka po prosječnoj stopi nezaposlenosti i prosječnim izvornim prihodima/stetnom dohotku/st.dok iskazuje negativne trendove u pogledu kretanja stanovništva te udjela obrazovanih stanovnika među radno sposobnom populacijom.

Tablica 16 Osnovni pokazatelji razvijenosti Opine Fužine

Osnovni pokazatelji razvijenosti:	Prosje. dohodak per capita	Prosje. izvorni prihodi per capita	Prosje. stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obraz. st. u st.16-65 godina
Ref. Godina	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2010.-2012.	2011.
Vrijednost osnovnih pokazatelja	33.103	3.991	12,3 %	92,7	77,06
Vrijednost standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek	120,1 %	137,2 %	109,5 %	88,4 %	98,5 %

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, 2013.

Tablica 17. Pokazatelji poslovanja poduzetnika Opine Fužine

Br.	OPIS (naziv)	2013	2014	Indeks 14/13
		Iznos	Iznos	
1.	Broj poduzetnika		32	
3.	Ukupni prihodi (tis. kuna)		132.953.580	
4.	Ukupni rashodi (tis. kuna)		128.106.338	
5.	Dobit prije oporezivanja (tis. kuna)		5.567.434	
6.	Gubitak prije oporezivanja (tis. kuna)		720.192	
7.	Broj zaposlenih (krajem razdoblja)		181	

Izvor: Fina, obrada HGK Primorsko-goranska županija

Gospodarstvo na području Opine Fužine naslonjeno je na prerađivačku industriju u kojoj dominira trgovačko društvo Drvenja a d.d. (posluje od 1975.godine) koje spada u srednje velika u Republici Hrvatskoj te koje se nalazi u Registru hrvatskih izvoznika, a svoje proizvode plasira na području Europe, ali i Azije (Malezija, Indonezija).

Prema ukupnim prihodima u 2014. godini tri su najveće tvrtke DRVENJA A d.d., KAMENOLOM FUŽINSKI BENKOVAC d.d. i PILANA VRATA d.o.o. Najviše radnika zapošljavaju DRVENJA A d.d., FOS d.o.o. i PILANA VRATA d.o.o.

Oni su, u 2014. godini, zapošljavali 129 osoba ili 71,27% ukupno zaposlenih u pravnim osobama registriranim na području Opine. Pri tome trgovačko društvo DRVENJA A d.d. je zapošljavalo 90 radnika ili 49,72%.

Najznačajnije trgovačko društvo je „Drvenja a“ d.d. koje posluje od 1975. godine i čiji glavni proizvodi su mehanička celuloza (drvenja a) koja se koristi kao sirovina u proizvodnji višeslojnih kartona i peleti od drva. Pilana Vrata d.o.o. registrirana je za primarnu preradu drvene sirovine odnosno proizvodi jelovu i smrekovu gra u te pruža usluge najamnog reza.

Na području Gorskog Kotara uočena je pojava odumiranja šuma prije više od pet desetljeća, koja se sve više intenzivira. Uzroci ove pojave su različiti i ukoliko se sušenje šuma nastavi nastat će negativne biološke i ekonomske posljedice. U veljači 2014. godine vremenske nepogode (ledena kiša i vjetar) teško su oštetile šume Gorskog Kotara, a posljedice se osjećaju još i danas.

Kamenolom Fužinski Benkovac d.d. posluje unutar GP grupe (zajedno sa GP Krk d.d. i GP Rijeka d.d.) i u njemu se eksploatira andezitski agregat, nužna sirovina za izradu završnih slojeva na cestama svih kategorija – inače dosta rijetka u Hrvatskoj.

U 2015. godini poslovni uzlet imala su dva trgovačka društva sa sjedištem u Opini Fužine ALU – BEN d.o.o. i TRADING POINT j.d.o.o., koje se bave proizvodnjom. ALU BEN d.o.o. bavi se proizvodnjom plastike u građevinarstvu, u 2015. godini povećao je broj zaposlenika, a imao je 28 zaposlenih. TRADING POINT j.d.o.o. bavi se strojnom obradom metala u 2015. povećao je broj zaposlenih, a imao je 7 zaposlenika.

Očekuje se da će financijski rezultati poslovanja pravnih osoba u 2015. godini biti povoljniji od poslovnih rezultata ostvarenih u 2014. godini.⁴

Procjenjuje se da dio zaposlenih dnevno migrira u Fužine, a zatim se vraća u mjesta stanovanja.

⁴ Podaci o poslovanju pravnih osoba u 2015. godini su javno dostupni nakon 30. lipnja 2016. Godine.

Tablica 18. Udjel tvrtki s područja Opine Fužine u gospodarstvu Županije, pokazatelji u tis kuna.

		Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit prije oporezivanja	Gubitak prije oporezivanja	Broj zaposlenih na kraju razdoblja
2010.	PGŽ	8.271	32.123.462	32.662.382	1.416.849	59.815
	Fužine	26	147.737	152.143	1.165	250
2011.	PGŽ	8.348	34.988.182	32.246.221	4.399.494	59.367
	Fužine	28	155.312	164.157	3.717	260
2012.	PGŽ	8.220	31.304.023	30.067.629	2.697.884	58.138
	Fužine	28	139.177	146.074	3.070	179
2013.	PGŽ	8.565	30.407.700	29.860.617	1.678.891	56.443
	Fužine	34	158.851	151.158	9.633	183
2014.	PGŽ	8.986	30.968.026	30.445.098	1.826.944	56.077
	Fužine	32	132.954	128.106	5.567	184

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

2.5.1 Eksploatacija mineralnih sirovina

Mineralne sirovine predstavljaju prirodni resurs od interesa za Republiku Hrvatsku, te imaju njezinu osobitu zaštitu i mogu se iskorištavati isključivo pod uvjetima i na način propisan Zakonom o rudarstvu (NN 56/13, 14/14) i Strategiji gospodarenja mineralnim sirovinama RH (2008. godine). Sve mineralne sirovine vlasništvo su RH. Za RH osobito gospodarsko značenje imaju: arhitektonsko – građevinski kamen na obalnom području RH, posebno na otocima, tehničko – građevinski kamen kontinentalnog dijela u blizini velikih gradova i gradilišta velike infrastrukture i građevinski pijesak i šljunak u području i drugim lokalitetima u blizini gradova i druge velike potrošnje radi izgradnje. Na području Opine Fužine nalaze se lokacije za eksploataciju (19,90 ha). Kamenolom Fužinski Benkovac nalazi se u neposrednoj blizini naselja Fužinski Benkovac, a udaljen je 4 km zračne linije od općinskog središta Fužina te 8 km od auto-ceste Rijeka-Zagreb (A1). U kamenolomu se eksploatira andezitski agregat (magnatskog porijekla) koji se koristi u cestogradnji za izradu asfalt-betona i bitumeniziranih nosivih slojeva na autocestama svih razreda prometnih opterećenja. Eksploatacijsko polje „Široko Brdo“ uz naselje Vrata planira se sanirati dijelom kroz prenamjenu (dio poslovne zone) i ozelenjavanjem.

2.5.2 Šumarstvo

Šumarstvo te njegovi proizvodi - različiti drveni sortimenti predstavljaju osnovnu sirovinu prerađivačke industrije Opine Fužine. Šumarstvo i prerađivačka industrija bazirana na preradi drva zapošljava značajan broj radnika Opine.

Više od polovice površine Opine, uključujući i neplodno zemljište, vode, infrastrukturu i izgrađena područja šume (55%). Područje Opine Fužine je vrlo bogato planinskim šumama koja su najveći i razvojni potencijal ovog područja. Po nastanku su te šume uglavnom autohtone, prirodne šume bukve, jele i smreke. Glavnu šumsku državne šume, kojima upravljaju Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Delnice - Šumarija Fužine koja obuhvaća i Gospodarske jedinice Brloško, Kobiljak i Bitoraj. Na ovom području postoje i privatne šume.

Tablica 19. Šumske površine u Opini Fužine

Šumske površine	Hektari
Gospodarske šume	4.270,68
Zaštitne šume	161,56
Šume posebne namjene	56,57
Ukupno	4.488,81

Izvor: IV. Ciljane izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Opine Fužine

Ukupna površina državnih šuma Šumarije Fužine iznosi 4.933 ha od čega je 4.806 ha (94,4%) obraslo šumom. Površina državnih gospodarskih šuma iznosi 4.677 ha (94,8%), površina zaštićenih šuma 113 ha a šuma s

posebnom namjenom 16 ha. Veliki gospodarski potencijal državnih šuma vidi se iz podataka o prosječnoj drvnjoj masi koja iznosi 355 m³/ha. Državne šume na području Šumarije Fužine imaju ukupnu drvenu masu 1.706.552 m³ od čega je: crnogorica - 1.109.747 m³ te bjelogorica - 596.805 m³.

Deset godišnji etat (sječna drvena masa) iznosi 248.328 m³ crnogorice i 98.547 m³ bjelogorice, što ukupno daje 346.875 m³, ili prosječno, 72 m³ po hektaru.

Na području Gorskog kotara proces sušenja šuma – tzv. "umiranje šuma" zahvatilo je sve vrste drveća. Na ovim prostorima primijećeno je umiranje šuma prije više od pet desetljeća. Od tada do danas je umiranje šuma sve intenzivnije (naročito crnogorice). Iz istraživanja rađanih po međunarodnim kriterijima zaključuje se slijedeće:

- da je zdravstveno stanje šuma, a posebno jele vrlo loše,
- nastavak sadašnjih procesa izazvati će negativne biološke i ekonomske posljedice,
- nastavak sadašnjih procesa izazvati će pojavu štetnih nametnika (potkornjaka i gljivica) i pad porasta drvene mase.

Daljnje odumiranje šuma imalo bi za posljedicu pad kvalitete drvnog asortimana, i povećane troškove iskorištavanja i obnove šume. Da bi se to spriječilo potrebno je provoditi mjere za djelomičnu sanaciju osušenih šuma.

Privatnim šumama gospodare privatni šumovlasnici uz pomoć stručnih službi. Na području Općine Fužine nema lokalne udruge šumovlasnika, iako ih ima nekoliko na području Gorskog kotara (Čabar, Delnice i Lukovdol) te je uz stručnu pomoć i koordinaciju LAG-a Gorski kotar оформljena Mreža Udruge privatnih šumovlasnika Gorskog kotara. Cilj je pokriti sve privatne šumovlasnike s područja Gorskog kotara kako bi se informirali i odgovorno odnosili prema svojoj imovini (šumi) te pripremili na korištenje sredstava iz PRR-a RH 2014.-2020. Privatnim šumama gospodari se na isti način kao i državnim, temeljem Plana gospodarenja koji se također revidira svakih 10 godina. Problemi s kojima se susreću svi privatni šumovlasnici na području RH su usitnjenost posjeda, neriješeni imovinsko pravni odnosi, neusklađenost katastra i gruntovnice, neusuglašenost Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Zakona o šumama, Zakona o katastarskoj izmjeru, Zakona o vlasništvu, nedovoljna zainteresiranost vlasnika za posjed te nedostatak strategije upravljanja poljoprivrednim i šumskim resursima, itd. Vremenske nepogode koje su pogodile Gorski kotar u veljači 2014. godine teško su oštetile šume Gorskog kotara. Ledena kiša, vjetar, niske temperature, količine napadanog snijega prouzrokovalo je brojne probleme. Pod teretom snijega došlo je do loma grana i stabala i drugih šteta na elektroenergetskom sustavu.

2.5.3 Poljoprivreda

Na području Općine Fužine poljoprivreda nije značajna djelatnost. Od 661 kućanstva svega je 228 poljoprivrednih kućanstava (34,49 %). Područje Fužina kao i ostalog dijela Gorskog Kotara zbog klimatskih i zemljopisnih uvjeta je ograničeno pogodno za tržišno orijentiranu poljoprivrednu proizvodnju. Prema PPU Primorsko-goranske županije polaze i upravo od tih uvjeta za cijelo područje Gorskog Kotara preporučene poljoprivredne proizvodnje su stojarstvo, pčelarstvo, uzgoj divljači, slatkovodno ribarstvo, uzgoj ljekovitog i začinskog bilja ratarstvom, povrtarstvo, kontinentalno voćarstvo.

Na području Općine Fužine došlo je do značajnog smanjenja stočnog fonda karakterističnog za ovaj kraj (goveda, ovce, koze) a time i nestanka proizvodnje mesa i mlijeka. Broj pčelara se nije značajno povećavao u periodu od 2013.-2015. godine, ali se značajno povećao broj košnica što razvidno ukazuje na razvoj pčelarstva.

Na području Općine uzgajaju se pretežno različite vrste bobičastog voća te krumpir.

Poljoprivredno tlo kao osnovni resurs treba štiti od svake izgradnje koja nije u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti, a dijeli se na vrijedno obradivo tlo (P2) i ostala obradiva tla (P3).

Na području Općine 2 su ekološka proizvođača, Upisana u Upisnik ekoloških proizvođača pri Ministarstvu poljoprivrede (uvid u Upisnik svibanj, 2016. godine).

Bonitetnim vrednovanjem tla utvrđeno je da na području Općine Fužine nema osobito vrijednih tala P1 kategorije. Najbolja tla ovog kraja svrstavaju se tek u P2 i P3 kategoriju (vrijedna obradiva tla, odnosno ostala obradiva tla) ili pak u kategoriju PŠ (pašnja preko površine).

Tablica 20. Poljoprivredne površine na području Opine Fužine

Poljoprivredno tlo osnovne namjene	Hektari
Vrijedno obradivo tlo (P2)	266,73
Ostala obradiva tla (P3)	961,12
Pašnja ke površine	2.032,46

Izvor: IV. ciljne izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Opine Fužine

Prema podacima iz Popisa poljoprivrede 2003. godine, 228 poljoprivrednih kućanstava raspolagalo je sa 372,45 ha, a od toga je obrađivalo 222,65 ha. Od obrađenih površina 172,99 ha vlastitog zemljišta, 50,73 ha je uzeto u zakup, a 1,07 ha je dano u zakup. Ukupan broj parcela je bio 692.

Tablica 21. Korištenje poljoprivrednog zemljišta 2003. godine

Poljoprivredna površina	Ukupno (ha)
Oranice i vrtovi	15,48
Voćnjaci	2,79
Povrtnjaci	1,73
Livade	165,93
Rasadnici, košarački vrbici	0,01
Ukupno obrađena površina	185,94
Pašnjaci	36,71
Ribnjaci	-
Trstici	-
Ukupno poljop. zemljište	222,65

Izvor: Popis poljoprivrede 2003. godine

Tablica 22. Korištenje poljoprivrednih površina na području Opine Fužine, stanje na dan 14.12.2015.

Naselje	Broj poljoprivrednih gospodarstava	Broj ARKOD parcela	Korištene površine ha
Fužine	15	79	33,44
Slavica	14	88	460,34
Vrata	1	4	0,29
UKUPNO	30	171	494,05

Izvor: Agencija za planiranje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U odnosu na stanje iz 2003. godine povećale su se obrađene površine u periodu do 2015. godine, zahvaljujući tome što na području Opine jedno poljoprivredno gospodarstvo obrađuje 417,99 ha. I dalje veliki je broj malih proizvođača koji obrađuju do 3 ha (21 poljoprivredno gospodarstvo), koji ukupno obrađuju 19,73 ha (stanje 14.12.2015.). S obzirom na orijentaciju na uzgoj bobastog voća ova proizvodnja se može organizirati i na malim posjedima te usitnjenim parcelama.

Nositelji poljoprivredne proizvodnje

Prema podacima Agencije za planiranje u poljoprivredi, ribarstvu i regionalnom razvoju (stanje na dan 14.12.2015. godine) na području Opine registrirano je 37 poljoprivrednih gospodarstava, od toga 32 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (86,49%), 1 obrt, 3 trgovačka društva i 1 zadruga. Žene su nositeljice 14 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (odnosno 43,75% OPG-a). Prosječan broj članova OPG-a je 0,72 člana jer 16 OPG-a nema niti jednog člana, a samo 1 član ima 11 OPG-a. Prema broju zaposlenih najzastupljenije je trgovačko društvo VITEK d.o.o.

Prema dostupnim podacima formalno obrazovanje nositelja poljoprivrednih gospodarstava je loše. Svega 9 nositelja ima srednje ili više obrazovanje, 3 nositelja imaju završenu osnovnu školu, a za 23 nositelja nema podataka (61,16) o završenom formalnom obrazovanju.

Dobna struktura nositelja poljoprivrednog gospodarstva nije tako nepovoljna kao njihovo obrazovanje tako 9 nositelja poljoprivrednih gospodarstava je mlađe od 40 godina (23,32%), od 41-65 godina je 17 nositelja (46,95%), a 11 nositelja je starije od 65 godina (29,73%).

Prema podacima iz Popisa stanovništva 2011. godine ukupna korištena poljoprivredna površina je smanjena za 16,28 ha ili 0,8 %. U strukturi smanjilo se korištenje oranica, a povećale su se površine pod voćnjacima za 177 % i vinogradima 68,20 %. Ukupna površina korištenih ostalih poljoprivrednih površina (pašnjaci i livade) se povećala za 10,58 % iako je znatno smanjen broj grla koja se uzgajaju na području Općine.

Općina Fužine je članica Lokalne akcijske grupe (LAG-a) Gorski kotar.

2.5.3.1 Stočarska proizvodnja

Tablica 23. Brojno stanje stoke na području Općine Fužine u razdoblju 2013. – 2015. godine

	Goveda			Ovce			Koze		
	2013.	2014.	2015.	2013.	2014.	2015.	2013.	2014.	2015.
Fužine	192	17	40	234	182	162	54	25	27

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija

	Broj premeta			Broj košnica		
	2013.	2014.	2015.	2013.	2014.	2015.
Fužine	10	13	11	269	335	383

Izvor: Hrvatski premetarski savez; podaci od 04.02.2016.

Veterinarska skrb za životinje organizirana je preko Veterinarske ambulante Delnice d.o.o.

2.5.4 Lov i ribolov

Velike površine pod šumom, obilje vode, raznolikost staništa, o uvanost okoliša predstavlja dobru osnovu za razvoj lovstva. Lovišta su visokog boniteta.

Tablica 24. Popis lovišta na području (djelom ili u cijelosti u Općini Fužine)

Lovište	Status	Površina ha	Lovozakupnik	Glavne vrste divljači
VIII/112 „Vranjak“	zajedničko otvoreno	3.467,00	LD Srnjak, Fužine	jelen obični, srna obična, svinja divlja, smeđi medvjed
VIII/2 „Bjelolasica“	Državno otvoreno	31.166,00	Hrvatske šume d.o.o.	jelen obični, srna obična, svinja divlja, smeđi medvjed
VIII/13 „Rogozno“	Državno otvoreno	5.126,00	LD Srnjak, Fužine	jelen obični, srna obična, svinja divlja, smeđi medvjed

Izvor: Lovski savez Primorsko-goranske županije, 2016.

Na području Općine Fužine ukupna površina akumulacijskih jezera je 156,15 ha, bez vodotoka. Svim vodotocima upravlja ŠRU Bajer iz Fužina. Prema PPU Primorsko-goranske županije Fužinsko jezero (Bajer) i Lepenica namijenjeni su za energetiku, turizam i rekreaciju. Sportski ribolov na području Općine je dio turističke ponude, a radi se o pastrvskim vodama.

2.5.5 Turizam

Primorsko-goranska županija godinama razvija turizam kroz brandiranje turističke destinacije Kvarner koja obuhvaća tri geografski različita područja: primorje (Opatijska rivijera, Crikvenička rivijera, rivijera Novi Vinodol te riječko područje), otoke (Krk, Rab, Cres i Lošinj te otoci njegovog arhipelaga) te gorje (Gorski kotar).

Fužine su poznato mjesto s vrlo dugom turističkom tradicijom koja seže u davnu 1874. godinu. I prije toga su na Karolinskoj cesti (1737.), na kojoj su se Fužine razvile, postojali konaci i odmorišta za karavane pa se Fužine svrstavaju među najstarija turistička mjesta Kvarnera, Hrvatske, pa i srednje Europe.

Prema kategorizaciji Ministarstva turizma Opina Fužine je svrstana u turistički razred D, a samo naselje Fužine u turistički razred A.

Razvoj turizma i promicanje destinacije na području Opine provodi Turistička zajednica Opine Fužine.

Najveća atrakcija je špilja Vrelo koja predstavlja međuunarodnu atrakciju visoko iskorištenu, a druga međuunarodna atrakcija je jezero Bajer (srednje iskorišteno). Špilja Vrelo je prilagođena i za posjete osobama smanjene pokretljivosti, a korištena je i prilikom snimanja scena filma *Winnetou Saga* (2015. godine). U periodu od 2002. godine do 2015. godine broj posjetitelja je povećan za 4,4 puta.

Slika 9. Broj posjetitelja špilje Vrelo u periodu 2002.-2015. godina. Izvor: Opina Fužine

S obzirom da je područje Opine, posebno mjesto Fužine, turistički razvijeno turistima je u ponudi različiti smještajni kapacitet od hotela sa ***, pansiona, apartmana, hostela, kuća za odmor do smještaja u sobama.

Također je razvijena gastro ponuda te se na području Opine nalaze na raspolaganju 4 restorana sa ukupno cca 180 sjedala, od kojih je restoran hotela Bitoraj među 100 najboljih hrvatskih restorana. Gastronomska ponuda se bazira na prepoznatljivim jelovnicima i tradicionalnim jelima (divljač, žabe, gljive i sl).

Fužinarski kraj izuzetno bogat vodom sa sagrađenim akumulacijskim jezerima koja predstavljaju turističke atrakcije. Najstarije jezero je Bajer izgrađeno pedesetih godina prošloga stoljeća. Jezero je položeno u nekadašnjoj atraktivnoj dolini rijeke Ličke, tik uz naselje Fužine. Jezero je prosječne dubine od 2 do 7 metara i raspolaže s oko milijun kubnih metara vode. Pogodno je za vožnju amcem, kanuom, kajacom i za surfanje zbog estog strujanja vjetrova. Oko jezera sagrađena je šetnica koja je najčešće određeno izletničko mjesto.

Jezero Lepenica najveće je umjetno jezero u fužinarskom kraju. Izgrađeno je 1988. godine, površinom i količinom vode znatno veće od Bajera, a maksimalna dubina mu je 18 metara. Izuzetno je ljeti pogodno i ugodno za kupanje (temperatura dosegne više od 23° Celzijusa). Na jezeru je 1989. održano Svjetsko prvenstvo u orijentacijskom ronjenju, a 2007. Svjetski kup. Oba su jezera izuzetno bogata ribom i mamac su za ribe.

Najmanje jezero je Potkoš. Smješteno je u podnožju obronaka Bitoraja, između Fužina i Ličke. Atraktivno je kao izletničko i piknik mjesto.

Posjetiteljima Fužina na raspolaganju je i turistički vlak koji vozi iz centra Fužina oko jezera Bajer, do jezera Lepenica i natrag te turistički brod s pristaništem u Fužinama, koji vozi organizirane grupe u panoramski obilazak jezera Bajer. U ponudi posjetiteljima Fužina je i niz drugih organiziranih sadržaja kao što je:

- 9 označenih pješačkih i biciklističkih staza, koje su dio Gorsko Kotarske biciklističke transverzale;
- tematski planinski vrt Planinski vrt Karoline
- paint ball park Vrata
- posjet nasadima lavande u Lički
- pouk na stazu Petra Preradovića (uređena u 19. stoljeću)
- vožnje kočijama i saonicama s konjskom zapregom

- jahanje, izleti na konjima (treking), škola jahanja
- Fužine su i polazna točka za uspon na neke od vrhova Gorskog kotara - Preradovi brdo (892 m), Viševica (1428 m), Bitoraj (1386 m), Tuhobi (1109 m).

Posjetitelji mogu razgledati špilju Vrelo (nazivanu i „mala Postojna“) te Etnografsku zbirku Li nastalu 1994. godine prikupljanjem predmeta iz prošlosti Gorskog Kotara. Zbirka je smještena u središtu Li a u zgradi osnovne škole te sadrži više od 500 izložaka u stalnom postavu. Privatnom donacijom Etnografska zbirka je obogaćena i umjetninama područja Afrike i Južne Amerike za koje je uređena posebna izložbena prostorija.

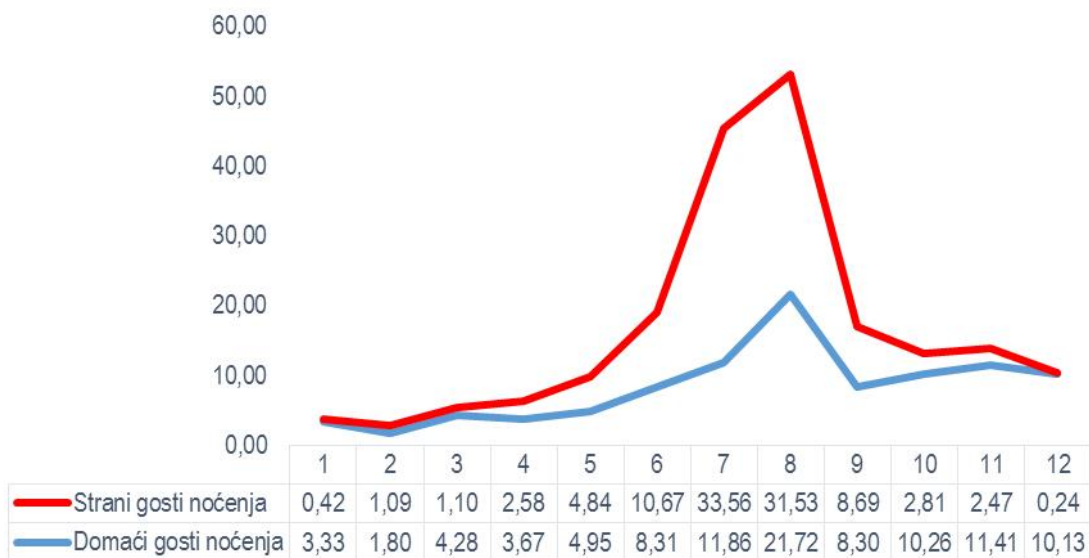
Od kulturne baštine najzanimljivija je crkva sv. Antona Padovanskog iz prve polovice 19. stoljeća koja je oslikana freskama hrvatskog slikara Antoninija, početkom 20. stoljeća. U Fužinama je rođen Franjo Rački, prvi predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i filmski režiser Krešo Golik.

U organizaciji TZO Fužine u periodu od svibnja do prosinca organizira se niz različitih manifestacija (sportskih, edukacijskih, gastronomskih, glazbenih) namijenjenih posjetiteljima.

Također je uspostavljena i cjelogodišnja autobusna linija Rijeka - Fužine – Zagreb.

Slika 10. Dolasci gostiju (domaćih i stranih), po mjesecima, na područje Općine Fužine izraženo u % u 2015. godini

Slika 11. Noćenja gostiju (domaćih i stranih), po mjesecima, na područje Općine Fužine izraženo u % u 2015. godini

Tablica 25. Dolasci i noćenja na području Opine Fužine 2010.-2014.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Dolasci	6378	5891	7129	7935	7777
Noćenja	18495	17033	22059	23600	28724

Izvor: TZ Fužine

Prosječna duljina boravka turista u 2015. godini bila je 3,69 dana i značajno je povećana u odnosu na prethodno razdoblje kad se kretala oko 3 dana. Fužine su omiljena destinacija domaćih turista koji su 2015. godini imali udjel od 62,23 % dolazaka i 66,85 % noćenja. Također domaći turisti dolaze tijekom duljeg perioda te smanjuju sezonalnost turizma na području Opine.

U cilju razvoja turizma Opina planira svojim prostorno planskim dokumentima osigurati odgovarajuće turističke i ugostiteljske sadržaje. Površine ugostiteljsko-turističke namjene zauzimaju ukupno 25,19 ha, od čega izgrađeni dio iznosi 2,01 ha, a neizgrađeni dio 23,18 ha, a namijenjeno je za zone turističkih naselja, ugostiteljsko-turistička zona „Lepenica“ (2,01 ha izgrađena) te kamp.

Također su određene površine za sportsko-rekreacijsku namjenu a razvrstane su na sportsko-rekreacijske centre i to:

Naselje	Naziv SRC Zone	Hektari (ha)	Status izgrađenosti
Vrata	„Gmajna“	8,88	pretežito izgrađena
	Ski zona „Plasa“	21,66	neizgrađena
	„Vrata“	9,1	neizgrađena
Fužine	„Bajer“	4,98	neizgrađena
	„Kipa“	0,51	neizgrađena
	„Vrelo 2“	3,24	neizgrađena
Li	„Rudine I“	138,81	neizgrađena
	„Rudine II“	44,24	neizgrađena
Benkovac Fužinski	Ski zona „Jelenja“	119,08	neizgrađena

Izvor: Obrazloženje IV. IZMJENA Prostornog plana uređenja Opine Fužine

Na područjima sportsko-rekreacijske namjene moguće je izgradnja otvorenih i poluotvorenih igrališta, sportskih dvorana i ostalih pomoćnih građevina (svlačionice i sl.), bazena, te smještaj rekreacijskih, pratećih, zabavnih i uslužnih (ugostiteljsko-trgovačkih) djelatnosti. Ukupna površina zona sportsko-rekreacijske namjene iznosi 350,50 ha.

Područje sportsko-rekreacijske namjene – „ski“ zona „Plasa“ (R1₂) i „Jelenja“ (R1₆) uređuju se kao zone zimskih sportova, tj. skijalište na kojima je moguće uređenje i izgradnja građevina i naprava namjenjenih za sportsko i rekreativno skijanje, te drugih sportsko-rekreativnih aktivnosti, koje se odvijaju u pravilu na snijegu, ali mogu raditi i trajno.

Ostale sportsko-rekreativne aktivnosti su: sanjkanje, motorno skijanje, daskanje, skokovi, skijaško hodanje i trčanje, letenje delta planom, bob i sl., ali i drugi sportovi (ljetni) kao što su biciklizam, motokros, zmajarstvo i sl.

2.5.6 Obrtništvo

Na području Opine registrirana su 42 obrta. Najviše obrta registrirano je za trgovinu na veliko i malo (6), šumarstvo i sje u drva (5), pružanje usluga pripreme i usluživanja hrane i pića i smještaj (4) i prijevozne usluge (9).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na dan 31.12. 2015. godine 29 osoba su bile osigurane kao obrtnici na području Opine Fužine. Broj osoba osiguranih kao obrtnici je smanjen za 12,12% (4 obrtnika) u odnosu na razdoblje 2013.-2014. godinu.

2.5.7 Poticanje gospodarstva na području Opine Fužine

Opinska administracija je osigurala niz značajnih preduvjeta za razvoj malog poduzetništva i cjelokupne društvene zajednice:

- donijela je Prostorni plan uređenja Opine Fužine i niz urbanističkih planova uređenja
- na području Opine nalazi se poduzetnička zona od županijskog značaja
- kontinuirano ulaže u komunalno infrastrukturno opremanje svih naselja
- vodi brigu o djeci i mladima i ostalim ranjivim skupinama
- ulaže sredstva u različite oblike društvenih aktivnosti i na taj način omogućuje da je Opina privlačno mjesto za život
- donijela je Plan ukupnog razvoja Opine Fužine 2006. godine
- Revizija Plana ukupnog razvoja Opine Fužine 2011. godine.

Donošenjem ove Strategije omogućuje se još jedna temeljna pretpostavka za daljnji društveni i gospodarski razvoj Opine.

2.5.8 Poduzetnička infrastruktura

Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture u širem smislu definira poduzetničku infrastrukturu kao ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske. U užem smislu definira je kao poduzetničke zone i potporne poduzetničke institucije (razvojne agencije, županijske razvojne agencije, razvojne agencije određene djelatnosti, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori, poslovni inkubatori, inkubatori za nove tehnologije, poduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi i centri kompetencije). Poduzetničke zone definirane su kao infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone zajedno s ostalim korisnicima poduzetničke zone.

Na području Opine Fužine prema PPUO Fužine nalaze se slijedeće poslovne zone:

- K1-1 poslovna zona Vrata – P=0,79 ha izgrađena
- K1-2 poslovna zona Fužine 1 P=12,79 ha pretežno izgrađena (Drvenjača)
- K1-3 poslovna zona Li 1 P 30,14 ha izgrađena 1/3
- K1-4 poslovna zona Li 2 P 1,93 ha izgrađena 1/3
- K1-5 poslovna zona Vrata2 P 8,59 ha pretežno izgrađena
- K1-6 poslovna zona Li 3 P=1,40 ha izgrađena 1/2

U izgrađenim dijelovima poslovnih zona postoji infrastruktura - voda, struja, prometnica, javna rasvjeta. Površine poslovne djelatnosti u navedenim zonama namjene su poslovnim djelatnostima koje obuhvaćaju proizvodne i skladišne komplekse (trgovinu, manje pogone – prerada drva, obrtništvo, skladištenje, servise, komunalne usluge) te prateće funkcije. Najznačajnija je poslovno-proizvodna zona Li koja ima status županijski značajne zone.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none">✓ riješeno upravljanje nad lovištima i površinskim vodama (lov i ribolov)✓ lovišta visokog boniteta✓ kamenoloma tehničko-građevnog kamena u neposrednoj blizini Rijeke✓ poslovno proizvodna zona Ličina ima status županijskog značajna✓ planiran i dijelom izgrađeno više poslovnih zona koje su temelj daljnjeg razvoja MSP✓ snažno prisutan proces deagrarizacije✓ značajan broj registriranih obrta s obzirom na broj stanovnika✓ postojeća zona posebne namjene osigurava dodatna županijska i državna ulaganja✓ općina je kategorizirana u turistički razred D, a naselje Fužine u turistički razred A✓ prepoznate turističke atrakcije špilja Vrelo i jezero Bajer✓ orijentacija na sportsko rekreacijski turizam (prema PPUO Fužine)✓ na području Općine posluju trgovačka društva regionalnog značaja te izvozno i proizvodno orijentirana✓ temelj razvoja je šumarstvo i drvoprerađivačka industrija te turizam✓ osnovana Mreža šumoposjednika s područja LAG Gorski kotar✓ povećanje obrađenih površina u odnosu na stanje iz 2003. godine (Popis poljoprivrede)✓ usmjerenost na uzgoj bobičastog voća✓ u Općinu Fužine, radi posla, dolaze dnevni migranti s područja Grada Rijeke	<ul style="list-style-type: none">– prepolovljen stočni fond na području Općine u roku 8 godina (statistički podatak)– najveće trgovačko društvo zapošljava više od 50% ukupno zaposlenih u trgovačkim društvima sa sjedištem na području Općine– nedovoljno obrazovanje dijela nositelja poljoprivrednih gospodarstava– problem „sušenja šuma“ uzrokuje smanjenje eksploatacije kvalitetne sirovine za drveno prerađivačku industriju– vremenske nepogode uzrokuju kratkoročne štete na drvenoj masi (ledena kiša 2014.)– usitnjenost poljoprivrednih površina– nema udruge šumoposjednika s područja Općine
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none">• omogućiti opstanak/samoodrživost malih poljoprivrednih gospodarstava• naći proizvodne niše za mala poljoprivredna gospodarstva• aktivno surađivati sa tvrtkama registriranim na području Općine• privlačiti ulagače radi realizacije investicija na području Općine• nastaviti s ulaganjem u razvoj poduzetništva na području Općine• razvijati selektivne oblike turizma (sport, rekreacija, lovni i ribolovni turizam i sl.)• jačati turističku promociju postojećih atrakcija poput špilje Vrelo i jezera Bajer te razvoj novih atrakcija kao što su zabavni parkovi i programi, gastronomska ponuda i sl. – stvarati integralnu turističku	<ul style="list-style-type: none">○ starenje stanovništva na selu otežava oporavak poljoprivrede i razvoj dodatnih djelatnosti na području Općine○ neodgovarajuća komunalna infrastruktura ograničavajući je faktor za pojedine gospodarske djelatnosti (prvenstveno neriješena odvodnja otpadnih voda)○ za veća ulaganja potrebno je osigurati i odgovarajuću radnu snagu○ potrebna značajna sredstva za razvoj javne turističke infrastrukture kao akceleratora ulaganja privatnog sektora

ponudu	
<ul style="list-style-type: none">• podupirati obrazovanje odraslih, prvenstveno nositelja poljoprivrednih gospodarstava, žena i mladih• zadržati dnevne migrante koji u Općinu dolaze radi zaposlenja	

2.6 Društveni razvoj zajednice

Prema metodologiji Popisa stanovnika razlikuju se obitelji te kućanstva koja mogu biti privatna i institucionalna. Privatno kućanstvo je svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba. Kućanstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama, tzv. sama kućanstvo. Privatno obiteljsko kućanstvo je ono gdje postoji barem jedna (uža) obitelj, a mogu imati i članove koji ne pripadaju nijednoj obitelji u kućanstvu. Privatnim neobiteljskim kućanstvom se smatra kućanstvo u kojem nema nijedne (uže) obitelji. Ona se dijele na sama kućanstva i više članova neobiteljska kućanstva. Institucionalno kućanstvo obuhvaća osobe za koje smještaj i ishranu skrbi neka ustanova (obrazovne institucije, zdravstvene i institucije za skrb, institucije za umirovljenike ili starije osobe, vojne institucije, vjerske institucije i ostale institucije). Obitelj je zajednica unutar istoga kućanstva koja se sastoji od: braćunog para bez djece; braćunog para s djecom ili jednog roditelja s djecom. Pojam "majka s djecom" odnosno "otac s djecom" ne može se izjednačiti s pojmom "samohrani roditelj". Kućanstvom se smatra i osoba bez stalne adrese stanovanja (npr. beskućnici), a zatečena je u kritičnom trenutku u naselju popisa.

Prema podacima istog Popisa, na području Općine Fužine popisano je 661 kućanstvo. Od toga, neobiteljskih kućanstva je 211, od čega je 199 samostalnih kućanstva (ili 94,31%) neobiteljskih kućanstva (što čini 31,11% ukupnog broja kućanstava), a 12 su više članova kućanstva. Na području Općine Fužine nema beskućnika.

U privatnim kućanstvima živi 1.576 stanovnika (98,99%), a prosječan broj članova kućanstva je 2,38 što je više od Županijskog prosjeka od 2,51 članova kao i državnog prosjeka od 2,8 članova.

Na području Općine Fužine (podaci iz Popisa stanovnika 2011. godine) živi 477 obitelji, odnosno u obiteljima živi 1.316 stanovnika (82,66%).

Bez djece je ukupno 181 obitelj, od toga braćunih parova 165 i izvanbraćunih parova 16. Obitelji s djecom je 296. Obitelji smatraju jednim od negativnih faktora koji utječu na privlačnost za ostanak u Općini nedostatak zabavnih sadržaja za različite generacije i nedostatak trgovačkih ponuda (voće).

2.6.1 Predškolski odgoj

Predškolski odgoj organizira se i provodi za djecu od navršenih 6 mjeseci života do polaska u osnovnu školu, a na području Općine Fužine nema dječjih vrtića kako u vlasništvu Općine tako ni privatnih registriranih vrtića u kojima bi se odvijao predškolski odgoj i obrazovanje. Stoga je Općina, pripremila projektnu dokumentaciju za rekonstrukciju gospodarske zgrade u svom vlasništvu, u naselju Fužine, namijenjenu prijavi na natječaj iz ESI⁵ fondova, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. Vrtić će osigurati brigu za 64 djece (40 u vrtiću u te 24 u jaslicama). Uređeni vrtići jedan je od ključnih razvojnih prioriteta Općine Fužine.

2.6.2 Osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje

Osnovno školsko obrazovanje na području Općine Fužine odvija se od 1785. godine. U Općini Fužine djeluje Osnovna škola „Ivanke Trohar“ s jednom područnom školom PŠ Ličje, a osniva škole je, sukladno zakonskim propisima, Primorsko-goranska županija. Škola ispunjava državni školski standard.

U školi je zaposleno 5 nastavnika razredne nastave, 16 nastavnika predmetne nastave a od stručnih suradnika psihologinja i knjižničar. U sklopu škole djeluje i dječji vrtić s dvije odgajateljice. Predškolski odgoj i obrazovanje organiziran je kao Odjel predškolskog odgoja i obrazovanja pri Osnovnoj školi Ivanke Trohar Fužine. Program predškolskog odgoja i obrazovanja provodi se u jednoj mješovitoj grupi. U školi djeluje učenička zadruga

⁵ ESI – Europski strukturni i investicijski fondovi

«Ivanica» koja u svom sastavu ima četiri sekcije: vezilje, suveniri, likovna i keramička sekcija. Škola ima knjižnicu, sportsku dvoranu. Rad škole organiziran je u jednoj smjeni.

Tablica 26. Broj učenika u Osnovnoj školi Ivanke Trohar Fužine šk. god. 2009/2010.-2015/2016.

Naziv osnovne škole	2009./2010	2010./2011	2011./2012.	2012./2013.	2013./2014	2014./2015	2015./2016
Mati na škola	89	83	85	77	76	75	70
PŠ Li	6 ko	9 ko	3 ko	2 ko	7 ko	10 ko	8 ko
PŠ Vrata	6 ko	4 ko	3 ko	5 ko	4 ko	0	0
UKUPNO	101	96	91	84	87	85	78

Napomena : ko – kombinirani odjel PŠ Li i PŠ Vrata; PŠ Vrata prestala s radom - šk. god. 2014./2015.

Izvor: Opina Fužine, 2016.

Na području Opine djeluje i Osnovna glazbena škola „Ive Tijardovića“ iz Delnica, koju pohađaju 23 učenika. Nastava se odvija u prostorima Osnovne škole „Ivanke Trohar“ Fužine.

Na području Opine nema srednjih škola. Učenici najčešće nastavljaju školovanje u Delnicama i Rijeci.

Na području Opine Fužine nema visokoškolskih obrazovnih ustanova, a studenti iz Opine odlaze na studij najviše u Rijeku, Karlovac i Zagreb.

2.6.3 Kultura

Opina Fužine nije osnovala niti jednu ustanovu u kulturi, osim što je jedna je od osam suvlasnika Radija Gorski Kotar koji je važna lokalna medijska institucija.

U Livanju (Fužine) se nalazi Kulturno-povijesna zbirka Livanjska koja prikazuje etnografske karakteristike stanovnika s područja Gorskog kotara, posebice Livanjska, Fužina i okolnih mjesta u obliku predmeta koji su se koristili u svakodnevnom životu. Zbirka je trenutno u procesu priprema za dobivanje statusa registriranog spomenika kulture. Jednom tjedno dolazi Bibliobus Gradske knjižnice Rijeka, a namijenjena je svima koji nemaju pristup gradovima u kojima se nalaze knjižnice.

Na području Opine djeluje više udruga (8) koje promiču kulturu i tradicijske običaje.

2.6.4 Sport

Postojeća sportska infrastruktura odnosi se na igrališta za sportsko-rekreativne potrebe stanovnika kao i one koje su i dio turističke ponude namijenjene turistima i posjetiteljima Opine. Na području Opine nalazi se jedno nogometno igralište i sportska dvorana površine 296 m², a koja je sagrađena 1975. godine. Također na području Opine nalazi se 9 biciklističkih staza, koje su dio mreže biciklističkih staza Gorskog Kotara.

Opina se opredijelila za razvoj turizma čiji sastavni dio je sportska rekreacija te se planira ulaganje u različite sadržaje namijenjene posjetiteljima i turistima, ali koji će tako biti dostupni i stanovnicima Opine Fužine. Kao jedan od strateških razvojnih projekata Opine je izgradnja Adrenalinskog centra „Vrata“ koja će u sebi, uz ostale sadržaje, imati Alpine Coaster, koji tako će planirati financirati iz ESI fondova, Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

2.6.5 Civilno društvo

Prema podacima Ministarstva uprave na području Opine Fužine djeluju 34 aktivne registrirane udruge civilnog društva. Najbrojnije su udruge koje se bave sportom i rekreacijom (14) te različitim oblicima kulturnog djelovanja (8).

Vatrogasna služba je organizirana putem 3 dobrovoljna vatrogasna društva (DVD) Livanjska, Fužine i Vrata koja čine Vatrogasnu zajednicu Opine. DVD-i su dobro opremljeni opremom i vozilima. Potrebno je kontinuirano educirati stanovništvo o važnosti u sudjelovanju u vatrogasnoj službi, održavati dobar nivo opremljenosti te održavati objekte koje koriste DVD-i. Na cijelom području Opine moguće je intervencija vatrogasnih društava u roku od 15 minuta od dojava.

Rad udruga registriranih na području Općine financira se većinom iz Općinskog proračuna, no sa manje od 0,5% proračunskih sredstava.

2.6.6 Briga o osobama s invaliditetom

Prema vrsti invaliditeta, možemo razlikovati slabovidne i slijepo osobe, gluhe i nagluhe, osobe s tjelesnim invaliditetom i tjelesnim oštećenjima te osobe s intelektualnim poteškoćama. Prema socijalnom statusu osobe s invaliditetom, možemo podijeliti na zaposlene, nezaposlene, korisnike invalidske mirovine, osobne invalidnine i naknade za tjelesno oštećenje. Na području Općine takvih je 198 osoba ili 12,44%. Na području Općine većina javnih zgrada nisu opremljene prilazima za invalide. Prilaz za invalide ima Dom zdravlja i Hotel Bitoraj.

2.6.7 Zdravstvo

Za zdravstvo, na lokalnoj razini, nadležna je Primorsko-goranska županija, te ne postoje statistički podaci relevantni za područje Općine Fužine. Prema Slici zdravlja Primorsko-goranske županije možemo zaključiti da se podaci koji vrijede za područje Primorsko-goranske županije, mogu trendovski preslikati i na područje Općine, sa manjim iznimkama.

- Javno - zdravstveni prioriteti su:
- Smanjenje korištenja alkohola kod srednjoškolaca
- Smanjenje umiranja od raka grlića maternice
- Spriječavanje teških ozljeda i invalidnosti
- Briga za osobe treće životne dobi (posebno Briga za psihički oboljele starije osobe)
- Smanjenje učestalosti cerebrovaskularnih bolesti
- Poboljšanje kvalitete primarne zdravstvene zaštite

Primarna zdravstvena zaštita provodi se putem ispostave Doma zdravlja dr Josip Kajfeš Delnice (koji je osniva Primorsko-goranske županije). Na području Općine nalazi se privatna ordinacija opće medicine, privatna stomatološka ordinacija te privatna ljekarna. Najbliža ispostava Zavoda za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije nalazi se u Delnicama.

2.6.8 Socijalna skrb

Korisnici s područja Općine Fužine nalaze se u sustavu Centra za socijalnu skrb Rijeka, Podružnica Delnice. Na području Općine Fužine aktivan je jedan privatni Dom za starije i nemoćne osobe sa kapacitetom 20 osoba. Općina se povremeno uključuje u programe zavoda za zapošljavanje te trenutno na području rade dvije gerontodomaćice (no to su kratkotrajni projekti a ne dugoročna rješenja).

Tablica 27. Utrošak sredstava Socijalnog programa Općine Fužine u periodu od 2012. do 2015. godine

Namjena	2012.	2013.	2014.	2015.
Troškovi stanovanja	9.316,43	22.418,05	22.388,99	25.590,51
Jednokratna novčana naknada	6.750,00	5.700,00	11.000,00	6.800,00
Prehrana učenika u osnovnim školama	2.626,00	6.659,70	6.629,00	5.061,00
Subvencija troškova za novorođenu i posvojenu djecu	37.247,25	56.050,82	19.466,66	28.000,00
Pomoć za nabavu ogrjeva	10.500,00	26.452,70	23.638,10	21.496,25
UKUPNO	66.439,68	117.281,27	83.122,75	86.947,76

Izvor: Općina Fužine

Najveći dio sredstava namijenjen je za aktivnu financijsku pomoć mladima i njihovim roditeljima od rođenja djeteta do završetka školovanja. Ove mjere posebno su važne budući da na području Općine nema organiziranog srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja. Sredstva namijenjena građanima slabijeg imovinskog stanja (ostale naknade) odnose se na podmirenje različitih troškova te troškova nabave ogrjeva.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none">✓ organizirana primarna zdravstvena zaštita✓ na području Općine, osim osnovne škole, djeluje i osnovna glazbena škola✓ organizirana skrb za starije i nemoćne (dom za 20 osoba i povremeno uključivanje u različite programe, trenutno na području općine rade dvije gerontodomaćice)✓ Općina, kroz socijalni program, podupire ranjive skupine društva, a prvenstveno djecu i mlade svih dobi✓ zadovoljavaju i broj registriranih udruga (obzirom na brojnost stanovnika)✓ uspostavljena suradnja javnog i civilnog sektora✓ područje Općine nije sigurnosni problem✓ obitelji su vrlo povezane✓ na području Općine nema beskućnika✓ dobro organizirana/opremljena vatrogasna služba	<ul style="list-style-type: none">– u Općini nema jaslica ni organiziranog programa predškolskog odgoja i naobrazbe što predstavlja velik problem mladim obiteljima– nepostojanje samoodrživih udruga sa znanjima i kapacitetima za privlačenje donatorskih sredstava– nedostatak organiziranog pristupa predstavljanja kulturne baštine na području Općine Fužine– nedostatni ljudski kapaciteti organizacija civilnog društva za izradu i implementaciju programa i projekata od općeg društvenog interesa– većina javnih zgrada nema prilaze za osobe s invaliditetom
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none">• organiziranje predškolskog odgoja i naobrazbe• organiziranje skrbi za stanovnike treće životne dobi u kućanstvima• jačanje potpore aktivnostima jačanja ljudskih resursa i programa civilnog sektora kroz proračunska sredstva• uključivanje kulturnih i športskih udruga u turističku ponudu• promoviranje volonterizma	<ul style="list-style-type: none">○ nedostatak sredstava za značajnija ulaganja Općine u društvenu/ sportsko-rekreacijsku infrastrukturu○ financijska ovisnost društvenog sektora o državnom i gradskom proračunu○ starenje populacije○ nedovoljna uključenost civilnog sektora u razvojno planiranje

2.7 Institucionalni okvir i financijski izvori za upravljanje razvojem

2.7.1 Djelatnost i ovlasti općinske uprave, javne službe

Općina Fužine teritorijalno i demografski je mala jedinica lokalne samouprave koja se nalazi u najnerazvijenijem dijelu Primorsko-goranske županije – Gorskom Kotaru.

Tijela Općine Fužine su Općinsko vijeće i načelnik. Općinsko vijeće je predstavničko tijelo stanovnika naselja u sastavu Općine i tijelo lokalne samouprave koje, u okviru svojih prava i dužnosti, donosi opće i druge akte te obavlja druge poslove u skladu s Ustavom, Zakonom i Statutom. Općinsko vijeće ima 11 članova. Načelnik je izvršno tijelo Općine Fužine. U Općini Fužine nema mjesnih odbora jer do danas nije iskazana potreba za njihovim formiranjem od strane lokalnih stanovnika.

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga i poslova državne uprave prenijetih na Općine Fužine ustrojen je Jedinствени pravni odjel koji u okviru prava i dužnosti Općine Fužine, izvršava zakone i druge propise, odluke i druge opće akte Općinskog vijeća i načelnika, prate stanje u upravnim područjima za koja su osnovana, rješavaju u upravnim stvarima, provode nadzor, poduzimaju mjere na koje su zakonom ili drugim propisom ovlaštena, pripremaju odluke i druge opće akte te obavljaju i druge poslove.

Opinska administracija koja djeluje unutar jedinstvenog upravnog odjela je primjerene veličine te ima ukupno 7 zaposlenika od kojih 3 zaposlenika ima visoku stručnu spremu (VSS) (1 dipl.iur., 1 dipl.oec. 1 dipl. ing. građ.) te 3 sa srednjom stručnom spremom i 1 namještenik sa srednjom stručnom spremom.

U svrhu utvrđivanja međusobnih prava i obveza Opina Fužine je potpisala 2015. godine sa Sindikatom lokalnih službenika i namještenika RH Kolektivni ugovor za zaposlene u Jedinstvenom upravnom odjelu Opine Fužine. U okviru samoupravnog djelokruga rada, Opina Fužine osigurava djelatnost javnih službi koje zadovoljavaju svakodnevne potrebe građana na području komunalnih, gospodarskih i društvenih djelatnosti te drugih djelatnosti u skladu sa zakonom.

Opina osigurava obavljanje komunalnih, gospodarskih i društvenih djelatnosti osnivanjem trgovačkih društava, vlastitih pogona i davanjem u koncesiju ili zakup/ugovaranje obavljanja usluga (ovisno od zakonski propisa). S obzirom na veličinu Opine, broj stanovnika i visinu proračuna ovakav način obavljanja različitih poslova koji su od važnosti za sve stanovnike može se ocijeniti kao optimalan.

Tablica 28. Pregled tvrtki i ustanova kojima su povjereni na obavljanje komunalni poslovi, 31.03.2016. godine

Br.	Tvrtka (naziv) trgovačkog društva / ustanove	Djelatnost
1.	KOMUNALAC – vodoopskrba i odvodnja d.o.o., Delnice	vodoopskrba i odvodnja
2.	Komunalno trgovačko društvo Fužine d.o.o., Fužine	održavanje javnih površina i groblja sakupljanje i odvoz komunalnog otpada održavanje nerazvrstanih cesta i zimska služba ukop pokojnika
3.	Lokvarka d.o.o., Lokve*	dimnjačarski poslovi
4.	Elektroinstalaterski obrt „Šporić“, Brod Moravice	održavanje javne rasvjete
5.	Viola – Impex d.o.o., Delnice**	prijevoz pokojnika

Izvor: Opina Fužine 2016. (*Odluka o privremenom obavljanju dimnjačarskih usluga SNOF 3/16, ** Odluka o privremenom obavljanju poslova prijevoza pokojnika SNOF 3 /15)

2.7.2. Dokumenti prostornog uređenja

Prostorni plan uređenja Opine Fužine (SNPGŽ 05/05, 16/09, 11/10, 16/11,08/13, 31/14) – PPUO Fužine, osnovni je strateški dokument prostornog uređenja Opine kojim se određuju usmjerenja za razvoj djelatnosti i namjenu površina te uvjeti za održivi i uravnoteženi razvitak u administrativnim granicama. Izrađen je u skladu sa strateškim dokumentima prostornog uređenja državne i područne/regionalne razine:

- "Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske" (27.06.1997.g. donio Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske),
- "Program prostornog uređenja Republike Hrvatske" (NN 50/99)
- Prostorni plan Primorsko-goranske županije – PPPGŽ (SNPGŽ 32/13).

Osim PPUO Fužine na snazi je i

- Urbanistički plan uređenja UPU 16 ski zona Plasa - SNPGŽ 1/15
- Urbanistički plan uređenja (UPU 10) ugostiteljsko-turističke zone „Bajer“ (T26) – SNPGŽ 31/14
- Urbanistički plan uređenja građevinskog područja NA Urbanistički plan uređenja 4-6 (UPU 21)-SNPGŽ 49/12
- Urbanistički plan uređenja UPU 4 Poslovna zona Lišće (K1-3) SNPGŽ 28/12
- Urbanistički plan uređenja UPU 11 za dio građevinskog područja izdvojene namjene za ugostiteljsko-turističku namjenu oznake T2-7 i sportsko rekreacijsku zonu R1-7 SNPGŽ 06/12
- Urbanistički plan uređenja UPU 6 Poslovne zone Vrata 2 (K1-5) SNPGŽ 34/11
- Urbanistički plan uređenja naselja Fužine NA1-1 i NA1-2 sa površinama izvan naselja za izdvojene namjene (UPU 1) -SNPGŽ 38/07, 23/11
- Urbanistički plan uređenja (UPU 18) sportsko-rekreacijski „ski“ zone Jelenja (R1-6) SNPGŽ 40/10
- Urbanistički plan uređenja zone turističkog naselja T1-2 „Vrelo“ u Fužinama SNPGŽ 49/08

- Detaljni plan ureenja DPU dijela neizgraenog građevinskog područja naselja Vrata NA3-2 – SNPGŽ 34/11
 - Detaljni plan ureenja DPU dijela izgraenog građevinskog područja naselja Li NA2-1-1 -SNPGŽ 23/11
- Primorsko-goranska županija donijela je novi prostorni plan 2013. godine (SNPGŽ 32/13) kojim su s lankom 370. definirani uvjeti donošenja prostornih planova jedinica lokalne samouprave. Temeljem toga, Opina Fužine je donijela odluku o izradi V. izmjena i dopuna PPUO Fužine SNOF 03/15.

2.7.3. Prihodi i primici u proraunu Opine Fužine

Prihodi i primici prorauna se ostvaruju iz gradskih poreza, prireza, naknadi i pristojbi, kao i od imovine Opine ili od steenih imovinskih prava. Dio prihoda ostvaruje se od udjela u zajedničkim porezima, od sredstva pomoći koja su predviđena državnim proraunom i proraunima drugih JLS kao i iz drugih izvora u skladu sa važećim propisima. Dio prihoda se također ostvaruje od koncesija i novčanih kazni. Nedostajuća sredstva mogu se ostvarivati zaduživanjem kod poslovnih banaka i drugih financijskih institucija, izdavanjem obveznica, korištenjem lizinga i drugim oblicima pribavljanja financijskih sredstava, sukladno propisima i praksi u Republici Hrvatskoj.

U strukturi prihoda i primitaka (obraun prorauna za 2015.) najvišu stavku čine pomoći unutar opće države (28,13 %) zatim slijede prihodi od poreza (22,47%), imovine (9,92 %) prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima (oko 26,88 %), kazni (1,71) primici od zaduživanja i financijske imovine 8,87% te prihodi od prodaje nefinancijske imovine 2,01%.

Slika 12. Ukupni prihodi i primici i rashodi i izdaci prorauna Opine Fužine 2010.-2015.

Izvor: www.fuzine.hr

Vrijednost ukupne imovine Opine Fužine iskazane u bilanci sa stanjem na dan 31.12.2015. iznosi 158.192.297,31 kuna, što predstavlja povećanje 13,80 % odnosu na stanje 1. siječnja 2015. godine od 138.971.068,24 kuna. Ukupna vrijednost obveza i vlastitih izvora Opine Fužine na dan 31.12.2015. godine iznosi 158.192.297,31 kuna, pri čemu obveze iznose 4.103.871,49 kuna, a vlastiti izvori 154.088,82 kuna.

Planirani Proraun Opine Fužine za 2016. godinu iznosi 11.442.788,50 kuna te se planiraju primici od zaduživanja u iznosu od 8.003.750,00 kuna iz kojih sredstava se planira graditi dječji vrtić.

2.8. Razvojni planovi i programi

Opina Fužine je lider goranskog kraja, Opina koja je najuspješnije sintetizirala sve svoje prirodne, prostorne i kulturne resurse, postala model uspješnog razvoja i centar turizma Gorskog kotara.

Također, kao nositelji razvoja izdvajaju se Jedinствeni upravni odjel Općine Fužine i Turistička zajednica Fužine. Problemi s kojima se navedeni nositelji suočavaju jesu sljedeći:

- suradnja u oblikovanju i provedbi razvojne politike nije zadovoljavajuća;
- suradnja općinskih upravnih tijela s tijelima na centralnoj razini nije zadovoljavajuća;
- instrumenti upravljanja razvojem – proračun, strateški razvojni dokumenti – potreba za vertikalnom povezanošću u strateških dokumenata od lokalne preko regionalne do državne razine, na čemu se poželjno raditi.

Privatni sektor je glavni pokretač razvoja i otvaranja novih radnih mjesta. Interese privatnog sektora zastupa Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Rijeka i Hrvatska obrtnička komora – Obrtnička komora Primorsko-goranske županije i Udruženje obrtnika Delnice. Važno je i Lokalno partnerstvo za zapošljavanje u kojem su, uz Hrvatski zavod za zapošljavanje, Primorsko-goransku županiju i gradove, škole, dr., uključeni i veliki i poslodavci. Privatnom sektoru nužno je omogućiti potreban okvir putem odgovorne i djelotvorne potpore javnog sektora, koja na taj način povećava konkurentnost lokalnog gospodarstva, a konkurentno gospodarstvo otvara nova radna mjesta. Lokalni razvojni dionici kao i sama JLS članovi su multisektorskog lokalnog razvojnog partnerstva za provedbu LEADER/CLLD programa u Republici Hrvatskoj, Lokalne akcijske grupe (LAG-a) Gorski kotar.

Temeljni dokumenti, značajni za oblikovanje Strategije razvoja Općine Fužine su, prvenstveno, strateški dokumenti doneseni na razini Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije i same Općine. U okvirima tih dokumenata izdvojeni su oni najvažniji za razvoj područja:

- Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020
- Županijska razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.
- Prostorni plan Primorsko-goranske županije -SNPGŽ 32/13
- Prostorni plan uređenja Općine Fužine – SNPGŽ 5/05, 16/09, 16/11
- Lokalna razvojna strategija LAG-a Gorski Kotar za razdoblje 2014.-2020.
- Plan ukupnog razvoja Općine Fužine te njegova revizija
- Akcijski plan energetske učinkovitosti na području Općine Fužine za razdoblje 2016. - 2018. godine
- Akcijski plan energetske održivosti za Općinu Fužine

U cilju planskog pristupa razvoju Općine Fužine izrađen je 2006. godine Program ukupnog razvoja Općine Fužine te Revizija programa ukupnog razvoja Općine Fužine 2011. godine.

Uz navedene strategije i strateške dokumente, potrebno je obuhvatiti i one zakonske okvire kojima se pristupa operativnoj razradi navedenih strategija ili su s njima u najužoj korelaciji i značajne su za razvoj i Općine. Bez izrađenih strateških planova i njihove uzajamne povezanosti na području jedne regije koja ima zajedničke razvojne ciljeve, teško je očekivati uspješno kandidiranje velikih razvojnih projekata, što se automatski odražava na dinamiku gospodarskog razvoja.

Pozitivne značajke	Negativne značajke
<ul style="list-style-type: none"> ✓ usvojen prostorni plan uređenja Općine i niz dokumenata prostornog uređenja (UPU i DPU) koji detaljno rješavaju način uređenja i upravljanja prostorom ✓ kvalitetno organizirane javne službe ✓ efikasna općinska administracija ✓ definirana vizija Općine Fužine ✓ prava i obveze zaposlenika općinske administracije regulirana Kolektivnim ugovorom ✓ iskustvo u planiranom pristupu razvoju Općine 	<ul style="list-style-type: none"> – ograničen općinski proračun – teško dostupna bespovratna sredstva – visok indeks razvijenosti traži veće vlastite uložene u financiranje razvojnih projekata
Razvojne potrebe	Razvojna ograničenja
<ul style="list-style-type: none"> • podizanje razine znanja i vještina za 	<ul style="list-style-type: none"> o smanjenje prihoda iz državnog proračuna i

<p>u inkovito upravljanje razvojem;</p> <ul style="list-style-type: none">• razviti sustavnu politiku prema najslabije razvijenim dijelovima općine• sustavno uvoditi praćenje i vrednovanje razvojnih programa i projekata;• izraditi Strategiju razvoja za period do 2020. kao jedan od temeljnih dokumenata razvoja• izmjena i dopuna postojećeg Prostornog plana uređenja	<p>poreza</p> <ul style="list-style-type: none">○ mali vlastiti prihodi JLS○ ne postoji sustav praćenja provedbe i u inaka strateških dokumenata
--	---

3. SWOT analiza područja

SWOT⁶ analiza predstavlja kvalitativnu ocjenu snaga i slabosti te prilika i prijetnji važnih za razvoj područja u cjelini. Snage Općine su vlastiti prostori, resursi i sposobnosti na koje se može osloniti ili ih koristiti u svom daljnjem razvoju, te koje imaju najveće mogućnosti za uspjeh, a daju mu i komparativnu prednost pred drugim područjima, dok slabosti ukazuju na ograničavajuće faktore unutar same Općine (područja) koje mora riješiti vlastitim snagama koristeći prilike koje mu se pružaju, ali i paziti na prijetnje koje mogu ugroziti razvojne planove i projekte te se pripremiti za njih i uvažavati ih, jer su izvan njegova obuhvata djelovanja i utječu na sve aktivnosti, a time i ostvarenje ciljeva i vizije.

Metodu SWOT analize – vrednovanja općinskih snaga i slabosti, razvojnih mogućnosti i prijetnji koje mogu zaustaviti planiran razvoj, Općina Fužine poela je koristiti prilikom izrade Mape razvoja za razdoblje do 2016. Rezultati prethodnih, ukupnih i sektorskih, SWOT analiza, pregledavani su i ažurirani tijekom izrade ovog strateškog plana, kao i usuglašeni s nadležnim regionalnim, nacionalnim i europskim razvojnim mogućnostima. Prijetnje, navedene u ovoj SWOT analizi, odnose se na najveće rizike s kojima se suočava Općina sada, i s kojima će se suočiti i u bliskoj budućnosti. One utjelovljuju negativne varijacije koje se mogu pojaviti u planiranom razvoju te ukazuju na potencijalne probleme koji će se pojaviti izostankom ispunjavanja planiranih strateških ciljeva. Pri izradi konačne SWOT analize korištena su i 2 pomoćna analitička modela: PRIMO-F, te PESTLE model, te je provedena i evaluacija svih ulaznih podataka.

PRIRODNI (KULTURNI) RESURSI I INFRASTRUKTURA	
SNAGE (sadašnje povoljne značajke Općine Fužine)	
element	Obrazloženje
Povoljan geoprometni položaj u Hrvatskoj	Blizina Rijeke, korištenje gospodarske i društvene infrastrukture tih hrvatskih velikih gradova gdje se stanovnici se mogu zapošljavati u istima bez potrebe za preseljenjem (dnevna migracija)
Dobra prometna povezanost	Na području Općine prolazi autocesta A6 koja povezuje sjever i jug zemlje, blizina zračne luke Rijeka, povezanost sa željeznicom do luke Rijeka
Veliki hidrološki značaj – dobar vodeni potencijal	Područje akumulacijskih jezera sa sagranim hidroenergetskim objektima
Obilni prirodni resursi	Područje u NATURI 2000, prijedlog zaštite obilnih krajobrazova
Mreža pokrivenosti odvoza komunalnog otpada	Organiziranim odvozom otpada obuhvaćena su sva naselja
Raspoloživost energetske i elektroničke infrastrukture	Naselja su pokrivena elektrodistribucijskom mrežom
Vodoopskrba	Do kraja 2016. godine sva naselja bit će pokrivena sustavom vodoopskrbe
Sustav gospodarenja otpadom	Uređen sustav gospodarenja otpadom
Divlja odlagališta	Sva tri divlja odlagališta su sanirana
Telekomunikacije	Općina uključena u županijske razvojne projekte
Novi infrastrukturni projekti	Planirana izgradnja helidroma i dviju riječnih luka na jezeru Bajer
EE i OIE	Usvojen SEAP, Općina se uključuje u korištenje sredstava FZOEU za projekte namijenjene povećanju EE i korištenja OIE Planirana izgradnja bioenergane, mogućnost suradnje u razvoju projekata sa županijskom agencijom Rea Kvarner d.o.o.
SLABOSTI (sadašnje nepovoljne značajke Općine Fužine)	

⁶ Op.a. engleski: Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats; Snage, Slabosti, Prilike i Prijetnje

Element	Obrazloženje
Prometna infrastruktura	Potrebna velika sredstva za osiguravanje održavanja nerazvrstanih cesta u zimskim uvjetima
Upravljanje vodoopskrbom	Vodoposkrbnim sustavom upravlja komunalno društvo kojima Opina nije jedan od osnivača. Sustav vodoopskrbe i odvodnje nije razvonomjerno izgrađen na području svih naselja
Sustav odvodnje otpadnih voda	Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda nije izgrađen i predstavlja ograničavajući faktor razvoja turizma, ugostiteljstva, održavanja standarda stanovanja te eventualno određeni prepreke razvoja drugih industrija
PRILIKE (sadašnji i budući, mogući, pozitivni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
EE i OIE	Korištenje nacionalnih sredstava za OIE i EE projekte u svim sektorima te sredstava osiguranih iz europskih fondova
Izgradnja sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda	Potrebno je izgraditi kanalizacijsku mrežu prilagodbenu veličini Opine i njenih naselja i tako unaprijediti društveni standard, zaštitu okoliša i prirode te omogućiti daljnji gospodarski razvoj
Novi prostorni plan uređenja Opine	Novim prostornim planom temeljenim na koncepciji gospodarskog i prostornog razvoja, valorizaciji resursa, istraživačkim projektima i u Strategiji razvoja definirati se dugoročno, jasna politika uređenja i razvoja prostora.
Priprema razvojnih programa/projekata za izvore financiranja (strukturni fondovi, JPP)	Izrada programa i projekata koji imaju razvojnu komponentu kroz unapređenje gospodarskih aktivnosti, rast zapošljavanja, strateške smjernice i opredjeljenja, povećanje kvalitete života. Razvojni projekti i programi na razini spremnosti pronalaska financijskih izvora realizacije (spremne potrebne studije-CBA, FS i sl.; suglasnosti, prostorno-planske dokumentacije...) i partnera. Kandidiranje strateških projektnih prijedloga na izvore financiranja za izradu dokumentacije potrebne za kandidiranje na strukturne fondove.
Financiranje razvojnih projekata kroz financijska sredstva EU	Povećani poticaji iz državnih i EU fondova za zaštitu okoliša, posebice slivnih područja koja se prostiru u susjedne županije i države, razvoj infrastrukture, porast turističkog i poljoprivrednog razvoja, npr. razvoj integrirane i organske poljoprivredne proizvodnje, te uporaba obnovljivih izvora energije.
Razvoj suradnje zaštite prirode s poslovnim sektorom, poticanje održivog gospodarstva i energetske učinkovitosti s ciljem zaštite okoliša	Promocija zaštite prirode i održivo korištenje putem zajedničkih projekata s drugim sektorima – posebno turizma i poljoprivrede. Poticajna sredstva iz strukturnih fondova za razvoj održivog turizma (razvoj selektivnih oblika – posebno ruralnog turizma) i poljoprivrede (NATURA 2000, agroekološke mjere) i obnovljivih izvora energije, posebno za potrebe gospodarskog i javnog sektora.
PRIJETNJE (sadašnji i budući, mogući, negativni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Upravljanje prirodnom kulturno-povijesnom baštinom	Propadanje kulturne i prirodne baštine Opine proistječe iz nedovoljnog vrednovanja evidentirane baštine te nedovoljnih financijskih sredstava. Sekundarni uzroci su najčešće uzrokovani neriješenim imovinsko-pravnim odnosima, neprimjerenom namjenom te izostankom kontrole i nadzora nad zahvatima u prostoru.
Održavanje i izgradnja infrastrukture	Ukoliko se nastavi trend gubitka stanovnika doći će do ugroze održavanja i potrebe daljnjeg razvijanja izgrađene infrastrukture što

	e povratno dovesti do još većeg gubitka stanovnika.
Korištenje dostupnih financijskih sredstava te realizacija projekata	Uz ograničene proračunske sredstava i malobrojna općinska administracija predstavlja „usko grlo“ u razvoju, pripremi, aplikaciji i realizaciji razvojnih projekata
Sušenje šuma	Sušenje šuma uzrokuje poremećaje u eko sustavu i razvoju gospodarstva (drveno prerađivačka industrija, turizam)

GOSPODARSTVO	
SNAGE (sadašnje povoljne značajke Općine Fužine)	
element	Obrazloženje
Eksploatacija mineralne sirovine	Na području Općine nalaze se eksploatacijska polja tehničkog kamena koja svojom proizvodnjom kamenih agregata mogu dugoročno opskrbljivati šire područje prilikom izvoza građevinskih radova i radova na izgradnji cesta
Turizam	Tradicija bavljenja turizmom i ugostiteljstvom seže u 19. stoljeće. Fužine su destinacija prepoznata od strane prije svega domaćih turista.
Malo i srednje poduzetništvo	Blizina grada Rijeke, općenito povoljan geoprometni položaj te izgrađena poduzetnička zona županijskog značaja daju snažan podstrek razvoju malog i srednjeg poduzetništva. Malo i srednje poduzetništvo bazirano na prerađivačkoj i građevinskoj djelatnosti.
Poslovne zone	Više planiranih i dijelom izgrađenih poslovnih zona. Najvažnija poslovno – proizvodna zona Li koja ima status zone od županijskog značaja
SLABOSTI (sadašnje nepovoljne značajke Općine Fužine)	
element	Obrazloženje
Nedostatak ulaganja u nove tehnologije u privatnom sektoru	Ne ulaže se dovoljno u unapređivanje pojedinih proizvodnje i usluga na temelju novih saznanja prije svega poljoprivrede, šumarstva, turizma
Neorganiziranost i usitnjenost poljoprivredne proizvodnje	Na području poljoprivredne proizvodnje odnosi među gospodarstvenicima se ne mijenjaju unatoč promijenjenom gospodarskom okruženju.
Neorganiziranost privatnih šumoposjednika, usitnjenost njihovih parcela	Privatni šumoposjednici su neorganizirani i nepripremljeni za korištenje mogu nosti da gospodarenjem šumom postane dopunski izvor prihoda
Nepostojanje turističkih atrakcija i neiskorišteni turistički resursi	Nisu definirane atrakcije koje bi zadržale tranzitne turiste dok postoje i resursi nisu u dovoljnoj mjeri komercijalizirani. Proizvodi lokalnih proizvođača ne plasiraju se kroz turističku ponudu.
Ovisnost o pojedinim gospodarskim subjektima	Drvenjača d.d. dominira gospodarstvom Fužina prema svom značaju, po ostvarenim prihodima, izvozu i broju zaposlenih
PRILIKE (sadašnji i budući, mogući, pozitivni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Pozitivni turistički trendovi	Kontinentalni turizam postaje sve atraktivniji. Razvoj dobre turističke ponude, tranzitne turiste velikih tržišta i nacionalnih parkova.
Promicanje uslužnog sektora	Turistički potencijali i postojeći kapaciteti stvaraju turistički proizvod i obogaćuju turističku ponudu u cilju produženja boravka turista i unapređenja kontinentalnog turizma i upravljanja destinacijom..

Potporna razvoj poduzetništva, obrta i poljoprivrede i šumarstva	Država podupire razvoj mikro, malog i srednjeg poduzetništva, te obrta, kroz programe za stvaranje klastera, zadruga, mreža i udruženja, posebno u cilju smanjenja troškova i povećanja izvoza.
Novi turisti koji proizvodi	Mogućnost razvoja turizma na bazi sporta i rekreacije, lova, ribolova, prirodne baštine (foto safari)
Novi niše za poljoprivredne proizvode	Razvoj proizvodnje i primarne prerade bobastog voća, uzgoj divljači, slatkovodno ribarstvo
Mogućnost proizvodnje kvalitetne hrane za lokalno, regionalno i nacionalno tržište	Postoje lokalni proizvodi koji mogu, vrlo kvalitetnim proizvodima, snabdijevati hotele, restorane i tako doprinijeti poboljšanju kvalitete uslužnog sektora (ugostiteljstvo, turizam). No potrebno je povezati ih i dodatno educirati u smislu etičkog poslovanja.
Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020 (PRR)	Niz mjera kreiran je za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti, mala obiteljska gospodarstva te razvoj turizma i komunalne infrastrukture malih jedinica lokalne samouprave uz povoljne uvjete financiranja
PRIJETNJE (sadašnji i budući, negativni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Centralizacija na većini razina	Odljev kadrova, investicija i poduzetnika (Rijeka, Karlovac). Izostanak uključivanja lokalnih planova u planove višeg reda.
Nedostatak jasne gospodarske strategije nacionalne razine	Nema nacionalne, dugoročne, strategije razvoja, kako ukupne tako i sektorskih.
Siva ekonomija	Izloženost nelojalnoj konkurenciji, slabost zakonskog sustava.
Neravnomjeran razvoj Županije	Gorski kotar najslabije naseljeno područje Županije

LJUDSKI RESURSI (STANOVNIŠTVO)

SNAGE (sadašnje povoljne značajke Općine Fužine)

element	Obrazloženje
Raspoloživost radne snage za prerađivačku industriju	Duga tradicija rada u prerađivačkoj industriji
Kvaliteta življenja	Općina Fužine postala je mjesto ugodno za život relativno uređene komunalne infrastrukture u neposrednoj blizini županijskog i državnog središta. Općina je prilagođena obiteljskom životu. Manja cijena nekretnina u odnosu na primorje, uz neposrednu blizinu i dobru prometnu povezanost.

SLABOSTI (sadašnje nepovoljne značajke Općine Fužine)

element	Obrazloženje
Nepovoljna demografska kretanja	Naglašena depopulacija ruralnih sredina. Starenje stanovništva Općine je izrazito vidljiv trend koji dovodi do smanjenja ukupno aktivnog stanovništva i povećanja ekonomski ovisnog stanovništva.
Nepovoljna dobna piramida stanovništva	Negativni prirast stanovništva. Veliki % stanovništva stariji od 65 godina. Osim opterećenja mirovinskog sustava starenje stanovništva dovodi do brojnih socijalnih problema te će budućem razdoblju biti potrebno razviti dodatne programe pomoći starijim osobama.

Neodgovarajuća kvalifikacijska struktura radne snage	Manji broj visokoobrazovanih u odnosu na županijski prostor. Orijentacija na industriju i turizam zahtijeva radnu snagu različitih profila. Opasnost od odljeva najkvalitetnijih ljudi u druge zemlje Europske unije.
Mala mobilnost radne snage	Nepostojanje motivacije za odlazak iz urbanih područja, neefikasan sustav motivacijskih mjera za rad u ruralnim područjima. S druge strane, veliki broj (stru)nog kadra migrira u Rijeku, Zagreb ili u inozemstvo.
PRILIKE (sadašnji i budući, mogući, pozitivni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Razvitak i unapređenje sustava cjeloživotnog učenja	Kroz mrežu postojećih obrazovnih ustanova provoditi «tailor made» programe obuke i usavršavanja kojima se otvara pristup i stvaraju uvjeta izbora na tržištu rada.
Podizanje kvalitete radne snage	Korištenje državnih potpora za prekvalificiranje i pristup tržištu rada, Poticaji za zapošljavanje, samozapošljavanje i programi za edukaciju/prekvalifikaciju radne snage (poticanje iz nacionalnih i EU izvora).
Provođenje populacijskih mjera	Korištenje nacionalne populacijske politike i programa na državnoj i lokalnoj razini za poticanje rasta nataliteta i privlačenje (naseljavanje) stanovništva u ruralna područja.
Daljnji razvoj obrazovnog sustava	Državna politika usklađivanja obrazovanja prema potrebama tržišta rada (Bolonjska deklaracija). Kvalifikacijski okvir i razvoj sustava odobrenja novih kurikuluma (+ EU izvori financiranja razvoja i implementacije).
Useljavanje	Usljed velikog imigracijskog vala sve zemlje članice Europske unije su se obvezale za prihvat i integraciju određenog broja imigranata, pa tako i RH
PRIJETNJE (sadašnji i budući, mogući, negativni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Negativan demografski trend	Proces starenja stanovništva uzrokuje povećanje radno neaktivnog stanovništva, odnosno broja umirovljenika, što dodatno opterećuje mirovinski sustav.
Nedostatak koordinacije između institucija višeg obrazovanja i gospodarstva	Neadekvatni profili zanimanja u odnosu na trenutne potrebe sektora kao što je graditeljstvo i sl.
Depopulacijski proces u Hrvatskoj	Manjak demografskog impulsa razvoju.

UVJETI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA I INSTITUCIJE, MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA, RAZVOJNI PLANOVI, IZVORI FINANCIRANJA

SNAGE (sadašnje povoljne značajke Općine Fužine)

element	Obrazloženje
Institucionalna potpora za poduzetničke aktivnosti	Postojanje potpornih institucija i odjela u javnoj upravi-usluga HITRO.hr, HGK, HOK, Sveučilište u Rijeci, županijske razvojne agencije i druge visokoobrazovne ustanove na području PGŽ
Konkurentne cijene stanova, poslovnih prostora i zemljišta na atraktivnim lokacijama	Prednost je blizina Rijeke uz manje cijene nekretnina

Strateško planiranje	Opina ima usvojen niz prostorno planskih dokumenata te od 2006. godine razvija svoje programe na temelju temeljnih strateških dokumenata (Plan ukupnog razvoja)
Institucionalizirana međuregionalna i međunarodna suradnja	Razvijena suradnja s LAG-om Gorski Kotar te susjednim JLS u okruženju i Županijom
Dodatni sadržaji	Nedostatak društvenih sadržaja, prvenstveno dječji vrtići, zatim zabave i trgovine koje ponude
SLABOSTI (sadašnje nepovoljne značajke Opine Fužine)	
Element	Obrazloženje
Nedovoljno razvijen marketing područja	Nekoordinacija aktivnosti opine i drugih organizacija, negativno se odražava na razvoj i prepoznatljivog regionalnog „imagea“ koji bi privlačio ulagače, goste, turiste; a ujedno, smanjuje potporu stvaranja zajedničkih projekata, gospodarske i kulturne ponude i suradnje.
Niska razina primjene strateškog upravljanja	Izražen je problem nedostatka upravljanja provedom sektorskih strateških dokumenata, odnosno mjera i programa/projekata za njihovu realizaciju. Ne postoji sistematiziranost podataka o financiranju programa i realiziranim projektima. Nepovezanost razvojnih planova sa strateškim dokumentima više razine. Nedostatak strategije gospodarskog razvoja grada, ujedno je uzrokovan i nedostatkom strategije gospodarskog razvoja nacionalne razine (što je ujedno i prijetnja razvoju Opine).
Nedostatak financijskih sredstava za razvojne planove	Mali broj projekata spremno za financiranje. Ne udružuju se sredstva za zajedničke projekte. Nemogućnost stvaranja namjenskog fonda sredstava za razvojne planove i projekte.
PRIJEDNE (sadašnji i budući, mogući, pozitivni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Institucionalna potpora gospodarstvu	Jačanje razvojnih institucija u bliskom okruženju (agencije, komore, inkubatori i dr.) koje će pružati potporu u procesu osnivanja poduzeća, postizanja poslovnih kontakata s potencijalnim tržištima, iznalaženju odgovarajućih lokacija, poslovnih prostora, radne snage, financijskih izvora i savjeta, itd.
Jačanje privlačnosti ulaganja	Identifikacijom vlastitih sektorskih mogućnosti razvoja te uređenjem imovinskih i informacijskih standarda stvaraju se preduvjeti za promoviranje Opine u cilju privlačnosti ulaganja i razvijanja lokalnog gospodarstva. Nacionalni prioritet.
Razvoj strateških partnerstava	Korištenjem EU fondova umrežavati lokalne i regionalne strategije razvoja, povezivanje s regionalnim i prekograničnim strategijama, ulagati u PPD/ruralna područja.
Stvaranje financijskog okvira za razvojne planove	Umrežavanje sredstava RH, Županije, LAG-a i Opine za izradu i provedbu zajedničkih razvojnih projekata, posebno za Strukturne fondove.
Razvoj javno-privatnog partnerstva	Državna politika podržava JPP model - Opina/Županija + privatni partner što otvara mogućnosti za dobivanje različitih koncesija (na hotele, prirodne resurse, ceste i sl.).
PRIJETNJE (sadašnji i budući, mogući, negativni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zemljišne knjige ukupnog administrativnog područja	Sporost pravosuđa, nedovoljno razvijena procedura i nepostojanje iskustva iz prakse u provedbi urbane komasacije i mogućnosti nastanka završetaka projekata državne važnosti. Sporost rješavanja sporova i

Smanjenje prihoda iz državnog proračuna i poreza	ishodovanja dozvola koje su preduvjeti za razvojne projekte. Smanjena gospodarska aktivnost i utjecaj globalne krize, kao i širenje sivog tržišta uzrokuju smanjenje prihoda države kroz koje se financiraju ili sufinanciraju razvojni projekti/programi.
Nedostatak strateškog opredjeljenja razvoja na nacionalnoj razini	Nema razrađenih prioriteta razvojnih projekata niti su poznate dugoročne strateške odrednice. Država ne osigurava dovoljno poticaja i sredstava za regionalne i lokalne razvojne projekte.

DRUŠTVENE DJELATNOSTI I CIVILNO DRUŠTVO, ZDRAVSTVO, SOCIJALNA SKRB	
SNAGE (sadašnje povoljne značajke Općine Fužine)	
element	Obrazloženje
Briga o djeci i mladima	Većina mjera namijenjenih društvenoj zajednici namijenjena je djeci i mladima. Na ovaj način smanjuje se motivacija mladih obitelji da zbog troškova školovanja napuštaju Općinu i sele u veća gradska središta.
Suradnja s civilnim sektorima	Općina aktivno suraduje sa udrugama na razvoju i realizaciji različitih aktivnosti
Socijalna skrb	Na području Općine nalazi se dom za starije i nemoćne osobe sa kapacitetom 20 osoba, trenutno na području Općine djeluju dvije gerontodomaćice
SLABOSTI (sadašnje nepovoljne značajke Općine Fužine)	
element	Obrazloženje
Nedovoljno razvijeni upravljački kapaciteti civilnog društva	Financijska ovisnost udruga o proračunu Općine. Vodstvo i upravljanje udrugama u rukama pojedinaca s nedovoljnim znanjem i iskustvom u upravljanju neprofitnim organizacijama.
Nedovoljno prepoznata i valorizirana kulturna dobra	Uništena valorizirana kulturna dobra u Domovinskom ratu nikada više nisu povratila status zaštite.
Visoki troškovi održavanja imovine i opreme (društvena infrastruktura)	Starost javnih objekata i opreme uzrokuje znatne financijske izdatke za financiranje stalnih ulaganja u održavanje, dok se samo manji dio sredstava koristi za modernizaciju i opremanje.
Briga za ranjive skupine	Nema dječjeg vrtića
PRILIKE (sadašnji i budući, mogući, pozitivni vanjski utjecaji)	
element	Obrazloženje
Razvoj i unapređenje sustava cjeloživotnog učenja	Kroz mrežu postojećih obrazovnih ustanova provoditi «tailor made» programe obuke i usavršavanja kojima se otvara pristup i stvaraju uvjeta izbora na tržištu rada, kao i dodatnog, vaninstitucionalnog usavršavanja kadrova svih razvojnih sektora.
Podizanje kvalitete radne snage	Korištenje državnih potpora za prekvalificiranje i pristup tržištu rada, posebno za osjetljive skupine društva (nacionalni i EU izvori). Poticaji za zapošljavanje i programi za edukaciju radne snage
Provođenje populacijskih mjera	Korištenje nacionalne populacijske politike i programa na državnoj i lokalnoj razini za poticanje rasta nataliteta i privlačenje (naseljavanje) stanovništva u ruralna područja.
Daljnji razvoj obrazovnog sustava	Državna politika usklađivanja obrazovanja prema potrebama tržišta rada (Bolonjska deklaracija).
Razvoj socijalnih usluga kroz suradnju sa udrugama i socijalno poduzetništvo	Senzibilizacijom svih društvenih slojeva može se postići podizanje kvalitete života zajednice kao i ciljanih skupina. Mogućnost pojave

	novih socijalnih usluga i deinstitucionalizacije. Ulaganje u dodatne smještajne i skrbničke kapacitete. Informiranost građana o socijalnim pravima, unapređenje udomiteljstva. Razvijanje volonterizma. Razvoj socijalnih poduzeća koja zapošljavaju osobe s invaliditetom.
Umrežavanje civilnog i poslovnog sektora	Sportske i kulturne udruge su potencijal za turističku ponudu, međusobno umrežavanje postojećih udruga na razini Općine, ali i povezivanje s poslovnim sektorom u dopuni djelatnosti i aktivnosti dozvoljenim neprofitnom sektoru.
Unapređenje vještina rukovođenja	Poticati usvajanje znanja i iskustva u vođenju neprofitnih organizacija, promoviranje volonterizma, usklađivanje financiranja organizacija civilnog društva prate i stvarne potrebe i programe udruga. Usklađivanje s primjenom Kodeksa o prioritetima financiranja nevladinih organizacija definiranim na nacionalnoj razini.
PRIJETNJE (sadašnji i budući, mogući, negativni vanjski utjecaji)	
Element	Obrazloženje
Financijska ovisnost o državnom proračunu	Socijalne i zdravstvene institucije koje se brinu o stanovnicima s područja Općine, svoju učinkovitost u radu i rješavanju sektorskih problema, uz zadane zakonske okvire, djelovanje i aktivnosti prisilno prilagođavaju sukladno proračunskim sredstvima države.
Nedostatno financiranje društvenih djelatnosti	Ne postoji sustav vrednovanja djelovanja civilnog društva, kao ni valorizacija volonterizma. Nacionalna razina provodi razmjerno financiranje udruga što uzrokuje nedostatak financijskih sredstava za prioritete i vrijedne projekte / djelatnosti. Način, kriteriji i rokovi odobrenja projektnih prijedloga te dodjele sredstava iz programa EU, na decentraliziranoj razini RH, netransparentni su, nejasni te često demotiviraju i za lokalne neprofitne organizacije.
Negativan demografski trend	Proces starenja stanovništva uzrokuje povećanje radno neaktivnog stanovništva odnosno broja umirovljenika što dodatno opterećuje mirovinski sustav.
Rastuća nezaposlenost i osiromašavanje građanstva, povećanje broja umirovljenika s malim mirovinama	Sve veći pritisak na socijalni program Općine uz sve manji priljev prihoda.
Smanjivanje decentraliziranih sredstava	Smanjenje priliva sredstava iz centralne države dodatno opterećuje proračun Općine.

4. Razvojna vizija

Vizija razvoja Općine je sažeta i jasna zamisao o željenom i predvidljivom postignu u u razvoju područja. Zasniva se na rezultatima osnovne analize, SWOT/TOWS analize, razvojnih trendova u užem i širem krugu te idejama o budućnosti područja. Kad se razmotri ocjena ekonomskog potencijala i razvojnih kolicajna što karakteriziraju ovo područje, Radna grupa za izradu strategije, utvrdila je da bi se vizija razvoja Općine trebala usredotočiti na: razvoj identiteta područja, odnosno stvaranje prepoznatljivosti korištenjem komparativnih prednosti te na razvoj ljudskih resursa.

Polazište za izradu vizije je samo područje Općine sa svojim prednostima i slabostima, potencijalima i problemima, jedinstvenostima i nedostacima. Područje je prvenstveno karakterizira nekoliko osnovnih elemenata:

- Općina pripada mikroregiji Gorski kotar
- ista, o uvana i zaštita ena visoko vrijedna prirodna baština;
- Neposredno zaleđe Grada Rijeke te dio jedne od najrazvijenijih hrvatskih županija.

Uloga razvojne strategije, koja su na njele osnova za osmišljavanje vizije, je:

- ✓ O uvati i razviti socijalni kapital s razvojem partnerstva između u javnog, privatnog i civilnog sektora te uspostaviti mrežu potpornih institucija u svrhu njihova sinergijskog djelovanja s ciljem postizanja razvoja područja
- ✓ Jačanje gospodarskih mogućnosti područja posebno selektivnih oblika turizma i svih drugih djelatnosti koje omogućuju održiv razvoj područja te omogućiti razvoj poljoprivrede unatoč ograničenjima koja proizlaze iz zemljopsnih i klimatskih karakteristika područja
- ✓ Razvoj poduzetničkog razmišljanja i kulture te pomoć razvoju svim oblicima poduzetništva, (uključujući i malo poduzetništvo, obrtništvo, poljoprivredna gospodarstva, domaćinstva, samostalne djelatnosti)
- ✓ Osigurati kvalitetu života stanovnika, a time i njihovu opstojnost na području Općine Fužine.

Motiv za sudjelovanje pojedinaca i organizacija za uključivanje u proces izrade i provedbe zajedničke strategije razvoja bio je razvoj uzajamne suradnje i partnerstva s ciljem pružanja uvjeta za održivi razvoj područja, posebno u smislu razvoja novih aktivnosti, proizvoda te time i stvaranja novih i kvalitetnih radnih mjesta koja će omogućiti kvalitetne životne uvjete lokalnim stanovnicima u njihovoj sredini.

Između članova radne grupe postignut je konsezus koji stvara novi identitet i prepoznatljivost područja za njegovo pozicioniranje u kontekstu modernih razvojnih zahtjeva. Strategijom se mora postići ponuda balansa između u urbanog i ruralnog te između u seoskog i gradskog načina života. Novi identitet se mora stvoriti na kvalitetama područja koje pruža: bijeg iz visoko urbane sredine u područje nedirnute prirode. Vizija razvoja područja jasno ukazuje na prirodnu komparativnu prepoznatljivost, ali ukazuje i na činjenicu kako se lokalno stanovništvo uvijek oslanjalo na vlastite resurse, što mu je pomoglo u preživljavanju na ovim prostorima. Postojeća vizija razvoja Općine Fužine (Plan ukupnog razvoja Općine Fužine) samo je djelomično nadopunjena budući je jedan od ciljeva zaustavljanje depopulacijskih procesa.

VIZIJA RAZVOJA OPĆINE FUŽINE

Općina Fužine je lider goranskog kraja. Općina koja je najuspješnije sintetizirala sve svoje prirodne, prostorne i kulturne resurse, postala model uspješnog razvoja i centar turizma Gorskog kotara te mjesto privlačno za život.

4.1. Razvojne teme i ciljevi

Temeljem prethodno iznesenih dokaza, Općina Fužine kao svoje razvojne teme za ovo programsko razdoblje izabrala je

- ✓ poticanje tehnološkog razvoja, poduzetništva i inovacija,
- ✓ razvoj uinkovanih ljudskih resursa,

- ✓ održivi turizam zasnovan na korištenju prirodne resursne osnove te zaštitu okoliša,
- ✓ razvoj prostora i infrastrukture.

Općina i cilj Općine, odnosno provedbe njezine razvojne strategije je prvenstveno potaknuti osmišljavanje aktivnosti koje doprinose razvoju cjelokupne zajednice, kako na gospodarskom i infrastrukturnom, tako i na planu očuvanja baštine, unaprjeđivanja kulturnog i društvenog života stanovnika te specifične gastronomske i turističke ponude uz očuvanje okoliša i poštivanje principa održivog razvoja. Razvojem programa za poticanje održivog razvoja ruralnih područja Europska unija intenzivno podupire sve razvojne inicijative koje dolaze iz ruralnih sredina, a imaju svoje uporište u na elu održivog razvoja. Ova metodologija predstavlja temelj održivog razvoja ruralnih područja i najznačajniji izvor financiranja ruralnih potreba Europskih zemalja.

Br.	Naziv i opis/obrazloženje strateškog razvojnog cilja
1	<p>Osigurati uinkovito poticajno okruženje za razvoj dinamičnog poduzetništva i transfer znanja od institucija prema gospodarstvu u svrhu povećanja udjela inovacija, s naglaskom na povećanje konkurentnosti i razvoj novih tehnologija</p> <p>Osnovnom analizom utvrđene su komparativne prednosti Općine Fužine koje treba iskoristiti u skladu sa zadanim ciljem. Bogatstvo šuma, tradicija bavljenja turizmom (kontinentalni), povoljan geoprometni položaj, očuvani okoliš, poduzetnička zona Ližupanijskog značaja, kao i niz drugih planiranih i dijelom izgrađenih poslovnih zona - sve predstavlja široku bazu resursa koje treba pravilno usmjeriti s ciljem povećanja konkurentnosti područja. Značaj malog i srednjeg poduzetništva, odnosno malih i srednjih gospodarskih subjekata ogleda se u činjenici da ona predstavljaju snažan generator razvoja i stvaranja novih radnih mjesta. Svrha ovog cilja je i dalje kontinuirano stvarati povoljno okruženje za daljnji razvoj malog i srednjeg poduzetništva razvijaju i pozitivnu „poduzetničku klimu“, osiguravaju i infrastrukturne uvjete; savjetodavne, potporne i informativne servise za poduzetnike koji uključuju vodstvo i podršku na područjima marketinga, menadžmenta i ostalih profesionalnih i komercijalnih servisa i to suradnjom s potpornim organizacijama i institucijama. Potrebno je maksimalno iskoristiti postojeće potencijale, okrupniti posjede, intenzivirati korištenje razvojne prostorne resursne osnove. U proizvodne procese i usluge uključiti nova znanja i tehnologije te samim tim povećati njihovu dodanu vrijednost i osigurati njihov razvoj i održivost u stalnim mjenama okruženja na regionalnoj i nacionalnoj razini.</p>
2	<p>Povećanje % ekonomski aktivnog stanovništva, uz poboljšanje kvalitete života svih generacija, smanjivanje opasnosti od siromaštva te promicanje cjeloživotnog obrazovanja</p> <p>Povećanje dohotka svakog stanovnika, ali i obitelji i kućanstava može se doprinijeti povećanjem ekonomske aktivnosti stanovnika te na taj način posredno utjecati i na njihovu odluku da ostanu živjeti na području Općine. Potrebno je razvijati društvenu infrastrukturu namijenjenu skrbi ranjivih skupina, te poticati aktivno uključivanje stanovnika svih dobi u rad udruge koje razvijaju programe/projekte s različitim ciljevima od očuvanja kulturne baštine do zaštite ljudskih prava. Stjecanje novih znanja i vještina povećava zapošljivost i stvara uvjete za veću ekonomsku aktivnost, a omogućuje i razvijanje novih proizvoda i usluga namijenjeni stanovništvu Općine, posjetiteljima/turistima i lokalno tržištu (JLS u okruženju). Sudjelovanje u aktivnostima cjeloživotnog obrazovanja povećava kapacitete i uinkovitost ljudskog potencijala što je osnovni preduvjet razvojne održivosti područja Općine.</p>
3	<p>Fužine - destinacija održivog turizma u kojoj se kontinuirano ulaže u turističku infrastrukturu, integralnog turističkog proizvoda, upravljanog po načelima destinacijskog menadžmenta</p> <p>Općina će, zajedno sa svim dionicima upravljati jedinstvenim prirodnim resursima, kulturnim atributima i interesima zajednice u cilju razvoja Fužina kao jedinstvene cjelogodišnje turističke destinacije na kontinentu. Utvrdit će se odgovarajuće menadžmentske strategije i politike, koje će pridonijeti ostvarenju postavljenog cilja. Kao jedinstvena turistička destinacija nudit će se integralan</p>

	<p>turisti ki proizvod posjetitejima/turistima koji e uklju ivati primarne (postoje e atrakcije prirodne i kulturne atrakcije) i sekundarne elemente (smještaj, sport, zabava, rekreacija, gastro ponuda i sl) uklju uju i i druge lokalne proizvode (poljoprivredni proizvodi, razne usluge, suveniri i sl) te maksimizirati prihode svih dionika od turizma posrednoi/ili neposredno. Nastavit e se ulagati u turisti ku infrastrukturu iz privatnih i javnih izvora s ciljem pove anja broja turista te njihovog zadržavanja na podru ju Op ine. U tu svrhu Op ina e razvijati projekte vezane za prezentaciju postoje ih atrakcija, razvoj javne turisti ke infrastrukture te e poticati poduzetni ka ulaganja u turizam i prate e djelatnosti (ugostiteljstvo, osobne usluge, trgovina, prodaja i proizvodnja lokalnih proizvoda. Razvoj turisti kog proizvoda koji prepoznaje važnosti baštine, razvoj partnerstva za višestruku korist, investiranje u ljude i lokalitete, oglašavanje i promoviranje odgovornosti u oblikovanju turisti kih proizvoda, uvažavanje visokih ekoloških standarda u razvoju zabavnih, sportskih i rekreacijskih sadržaja, pružanje visoko kvalitetnih doživljaja posjetiteljima, uvažavanje prava i obaveza lokalnoga, autohtonog stanovništva. Na ovaj na in turizam osigurava održivi razvoj Op ine bez nepopravljive devastacije prirodnih i kulturnih resursa. Male tvrtke, obrti, poljoprivredna gospodarstva ine temelj gospodarskog napretka Fužina, a udruge su temelj o uvanja kulturne i prirodne baštine. Organiziranje razli itih manifestacija, potpora sudjelovanju MSP i udruga na razli itim izložbama, manifestacija,a edukacijskim radionicama i sli no omogu ava stvaranje preduvjeta za njihovo povezivanje, nastup na tržištu, nu enje novih proizvoda i usluga te time utje e na prosperitet Op ine, koja u ovom ne mora ulagati velika sredstava u razvoj institucionalnih oblika pomo i (razl. ustanova).</p>
4	<p>Op ina Fužine – energetski u inkovita i intermodalno povezana sa okruženjem i urbaniziranim centralnim naseljem, pruža stanovnicima pogodnosti življenja u o uvanom okolišu</p> <p>Aktivnosti unutar ovog cilja omogu it e da se Op ina u inkovito na troškovno i okolišno održiv na in prometno poveže sa okolicom, prije svega gradom Rijekom, te na taj na in postane atraktivno rezidencijalno podru je za dio sadašnjih stanovnika Rijeke. Gospodarenje otpadom na temelju smanjenja njegovih izvora, recikliranjem te pove anjem svijesti stanovništva o važnosti gospodarenja otpadom omogu ava zaštitu okoliša i prirode na kojima se zasniva razvoj podru ja, omogu ava smanjenje troškova zbrinjavanja te pove ava zdravstvenu sigurnost stanovništva. Zbrinjavanje otpadnih voda je je jedan od prioriternih komunalnih zahvata koji e omogu iti zaštitu nadzemnih i podzemnih vodotoka. Na ovaj na in zadržava se resursna osnova za održivi razvoj Op ine te pojedinih gospodarskih grana po kojima je Op ina prepoznatljiva (šumarstvo, drvna industrija, turizam). Sprje avanjem širenja invazivnih vrsta (npr. na zapuštenim poljoprivrednim površinama) uva se postoje i biodiverzitet. Poticanjem provedbe mjera EE i OIE smanjit e se troškovi stanovništva (prvenstveno u zimskom periodu) što e posredno utjecati na njihovu odluku o ostanku na podru ju Op ine. Poticanje mjera OIE utje e i na pove anje broja radnih mjesta te otvara uz niz drugih mjera mogu nost pove anja broja stanovnika. Razvojem centralnog naselja sa elementima urbaniteta zadovoljit e se potrebe mla eg stanovništva za sadržajima namijenjenim zabavi, edukaciji, društvenim aktivnostima koji tako er snažno djeluju na stavanje osje aja povezanosti te zajedni kog identiteta.</p>

Op ina Fužine , viziju i ciljeve posti i e djelovanjem kroz prioritetne mjere odnosno aktivnosti kojima želim dugoro no pridonijeti razvoju podru ja te uspostaviti trajne temelje za dugoro an i uspješan razvoj koji e se prvenstveno zasnivati na vlastitim snagama i mogu nostima te nedovoljno ili ak neiskorištenim prirodnim i kulturnim vrijednostima. Putem društvenog i ljudskog potencijala omogu it e daljnju zaštitu i o uvanje prirodne i kulturne baštine te poticanje gospodarskog razvoja na na in uvo enja inovativnih tehnoloških procesa, visokih ekoloških standarda, kako bi što manje negativno djelovali na okoliš. Ključna razvojna pretpostavka koja vodi postizanju ciljeva i razvojne vizije jest uvažavanje svakog stanovnika Op ine i njegovo poticanje i potpora za aktivno sudjelovanje u razvoju, posebno onih skupina koje su esto neukljene u društvena zbivanja, poput mladih, žena, starijih te osoba s invaliditetom i drugih ranjivih skupina. Ova strategija mora ostvariti zajedni ki put svih stanovnika Op ine u bolju budu nost.

Horizontalne teme koje su identificirane za potrebe uspješne realizacije ove strategije izabrane su tijekom procesa strateškog odabira ciljeva, mjera i aktivnosti te predstavljaju područja općine važnosti koje se trebaju uzeti u obzir kroz većinu mjera i stoga nisu predstavljene kao zasebne aktivnosti. Tijekom procesa, horizontalne teme postale su jasne zbog svoje prisutnosti u većini aktivnosti kroz sve identificirane ciljeve:

- ✓ razvoj „zelene“ komunalne infrastrukture – potpora razvoju gospodarstva i kvalitete života stanovnika
- ✓ potpora uvođenju održive energetske infrastrukture u privatnom i javnom sektoru (implementacija SEAP-a)
- ✓ potpora razvoju inovacija u proizvodnji, preradi i turističkim uslugama - u privatnom poduzetništvu
- ✓ potpora razvoju suradnje i umrežavanja unutar lokalnih zajednica i izvan područja Općine, razvoj partnerstva i suradnje s potpornim organizacijama i institucijama, s naglaskom na Nacionalni park Risnjak i Primorsko-goranskom županijom
- ✓ jačanje e-uprave i poslovanja
- ✓ privlačenje i stvaranje uvjeta za doseljavanje novih stanovnika i zaustavljanje depopulacije područja, privlačenje mladih – rezidencijalno područje Grada Rijeka

4.2. Razvojni ciljevi, mjere, očekivani rezultati s cijanim skupinama i indikatorima

4.2.1. Razvojni cilj 1

Razvojni cilj 1				
Osigurati uinkovito poticajno okruženje za razvoj dinamičnog poduzetništva i transfer znanja od institucija prema gospodarstvu u svrhu povećanja udjela inovacija, s naglaskom na povećanje konkurentnosti i razvoj novih tehnologija				
Prioritetne mjere za postizanje cilja 1				
M 1.1. Potpora promociji poduzetništva	M 1.2. Potpora razvoju samozapošljavanja s naglaskom na mlade	M 1.3. Povećanje upravljanja i održivog korištenja poljoprivrednog i šumskog zemljišta	M 1.4. Potpora prijenosu znanja institucija u gospodarstvo	M 1.5. Povećanje inovacija, razvoj novih tehnologija i povećanje konkurentnosti
Očekivani rezultati				
Implementirani programi i educirani poduzetnici, jačanje poduzetničkih kompetencija Veća konkurentnost i raznolikost gospodarstva Povećana kvaliteta i poticajni uvjeti rada Smanjene administrativnih zapreka za „start-up“ poslovanje Povećano financiranje razvojnih	Stjecanje novih znanja i vještina sa ciljem povećanja zapošljivosti, stvaranja novih poduzetničkih prilika Upoznavanje s aktivnim mjerama zapošljavanja koje provodi HZZ-a Planiranje i osmišljavanje projekata koji potiču zapošljavanje i samozapošljavanje ranjivih skupina	Upoznavanje dionika sa Natura 2000 Izrada planova upravljanja područjima unutar Natura 2000 Izrada šumskogospodarskih osnova za privatne šume Upoznavanje PG sa zemljišnom politikom RH Ulaganja u šumsku infrastrukturu Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura Komasacija poljoprivrednog zemljišta	Povećana razina znanja nositelja proizvodnih aktivnosti u gospodarskim subjektima	Povećana konkurentnost gospodarskih subjekata koja se ogleda u proširenju tržišta, novim proizvodima i povećanju prihoda

projekata i primjene inovacija				
Indikatori mjerenja postizanja rezultata				
Broj implementiranih programa za poduzetnike kompetencija Broj polaznika formalnih i neformalnih edukacija i radionica, broj certificiranih polaznika Povećanje prihoda gospodarskog sektora Broj novootvorenih radnih mjesta Broj novih poduzetnih aktivnosti Broj aktivnosti smanjivanja administrativnih zapreka i pomoći gospodarskom sektoru Broj i visine ulaganja u razvojne projekte Broj inovativnih metoda, tehnologije uvedenih na područje	Broj radionica namijenjenih stjecanju novih znanja i vještina Broj polaznika edukativnih radionica Broj novootvorenih mikro i malih oduzeta, obrta i OPG-a Broj korisnika aktivnih mjera za poticanje samozapošljavanja Broj realiziranih projekata financiranih iz ESF	Broj radionica održanih s ciljem upoznavanja dionika s Natura 2000 Broj polaznika radionica održanih s ciljem upoznavanja dionika s Natura 2000 Povećanje ha korištenog poljoprivrednog zemljišta Broj izrađenih šumskogospodarskih osnova za privatne šume Broj šumoposjednika udruženih u udruge na razini Opine i/ili Gorskog kotara Km uređenih	Broj održanih radionica za specifične područja Broj polaznika edukacija Broj studijskih putovanja Broj polaznika studijskih putovanja	Broj novih proizvoda Broj dobivenih priznanja u nastupima na sajmovima, izložbama Broj realiziranih projekata financiranih iz izvora nacionalnih i europskih
Nositelji provedbe				
Općina, Primorsko-goranska županija, LAG Gorski kotar, potporne poduzetnike institucije (nacionalnog i regionalnog karaktera)	Općina, Primorsko-goranska županija, LAG Gorski kotar, potporne poduzetnike institucije (nacionalnog i regionalnog karaktera)	Općina Fužine, Savjetodavna služba, Agencija za poljoprivredno zemljište, LAG Gorski kotar	Znanstvene institucije, gospodarski subjekti	Znanstvene institucije, inovatori, gospodarski subjekti
Ciljane skupine/korisnici				

Nezaposleni, OPG-i, poduzeća, zadruge, obrti, zainteresirani pojedinci, skupine	Poduzeća, obrti, OPG-i, zadruge, JLS, nezaposleni, stanovništvo	Poljoprivredna gospodarstva, udruge šumoposjednika, šumoposjednici	Gospodarski subjekti	Gospodarski subjekti, inovatori
Pregledna matrica razvojnog cilja 1				
Mjera 1.1 Potpora promociji poduzetništva				
Razlog za intervenciju	Razvoj mikro/malog i srednjeg poduzetništva ima glavni utjecaj na stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje, stoga bi njegova uloga u budućnosti trebala biti jača i strateški vršena i definirana. Sektor treba specifičnu potporu u smislu jačanja poslovnih vještina, institucionalne organizacije i osiguravanja poslovnih lokacija. Područje treba identificirati nove proizvode i proizvodne tehnologije koje nisu štetne za okoliš i koje omogućavaju unaprijeđenje tržišne uinkovitosti.			
Svrha/cilj	Ova mjera ima za cilj jačanje kvalitete i kvantitete proizvodnih kapaciteta koristeći i komparativne prednosti područja.			
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Identifikacija potreba za obrazovanjem– Pronalaženje izvora financiranja, kreiranje i provedba projekata– Prilagodba i provedba edukacijskih radionica			
Koordinacija	JLS, Primorsko-goranska županija, HZZ, LAG			
Mjera 1.2 Potpora razvoju samozapošljavanja s naglaskom na mlade				
Razlog za intervenciju	Prema SWOT analizi među nezaposlenima je 20,22% mladih, a prevladavaju osobe sa završenom srednjom školom. U sadašnjim gospodarskim prilikama potrebno je potaknuti nezaposlene osobe (ali i one koje su zaposlene i rade sa manjim primanjima) da iskoriste vlastita znanja i sposobnosti kako ih nadgrade i nastoje se zaposliti pokrećući vlastiti posao.			
Svrha/cilj	Pokretanjem vlastitog posla nezaposlene osobe ili one s malim primanjima ostaju živjeti na području Fužina za koje ih više ne mogu vezati samo emocije			
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Identifikacija potreba za obrazovanjem– Pronalaženje izvora financiranja, kreiranje i provedba projekata– Prilagodba i provedba edukacijskih radionica– Održavanje informativnih radionica o mogućnostima samozapošljavanja kroz nacionalne aktivne mjere zapošljavanja– Osmišljavanje i realizacija lokalnih projekata koji omogućuju pokretanje projekata čiji je konačni cilj samozapošljavanje			
Koordinacija	JLS, Primorsko-goranska županija, HZZ, LAG			
Mjera 1.3 Povećanje upravljanja i održivog korištenja poljoprivrednog i šumskog zemljišta				
Razlog za intervenciju	Prerazvika industrija na području Općine oslanja se na preradu drvnih sortimenata (šumarsvo) te se suočava sa posljedicama klimatskih promjena i udaljenog industrijskog zagađenja. Analizom stanja i SWOT analizom uočena je depopulacija ruralnih područja, nejednaki razvoj područja, usitnjenost posjeda, poljoprivredna proizvodnja na tehnološki neprihvatljiv način te tradicijski orijentirana poljoprivredna proizvodnja ovisna o poticajima. Također privatno šumarstvo je nedovoljno razvijeno. Područje Općine (osim građevinskih površina) nalazi se unutar područja Natura 2000 koje zahtijeva određene naime poljoprivredne i šumarske proizvodnje. Navedeni problemi mogli bi se riješiti edukacijama proizvođača i šumovlasnika, razvijanjem novih šumarskih proizvoda.			
Svrha/cilj	Prilagoditi upravljanje šumskim i poljoprivrednim zemljištem uvjetima Natura 2000. Sprječiti daljnje zapuštanje poljoprivrednog zemljišta, potaknuti udruživanje proizvođača, prvenstveno šumoposjednika kako bi se unaprijedila poljoprivredna proizvodnja te uzgoj šume na privatnim posjedima.			
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Formiranje zadruga/udruženja proizvođača u cilju stvaranja konkurentnih proizvoda te smanjenja troškova i povećanja modernizacije proizvodnje			

	<ul style="list-style-type: none">– Korištenje poticajnih mjera za zemljoposjednike i šumoposjednike– Analiza zemljišno-knjižnog i katastarskog stanja na poljoprivrednom i šumskom zemljištu– Smanjenje usitnjenosti katastarskih estica poljoprivrednog zemljišta koje koristi jedno poljoprivredno gospodarstvo zamjenom, kupovinom ili zakupom poljoprivrednog zemljišta– Provođenje natjeaja za zakup/prodaju državnog poljoprivrednog zemljišta– Utvrđivanje prava i obveza vlasnika poljoprivrednog zemljišta, sukladno zakonskim propisima
Koordinacija	JLS, LAG, Udruženja proizvođača, šumoposjednika
Mjera 1.4	Potpora prijenosu znanja institucija u gospodarstvo
Razlog za intervenciju	U suvremenom europskom okruženju i tržištu koje je otvoreno prema svijetu povećanje prihoda gospodarskih subjekata moguće je samo neprekidnim ulaganjem u nove tehnologije i primjenu znanstvenih dostignuća. Na taj način povećava se i zadržava konkurentnost gospodarstva na visokoj razini i smanjuje se ovisnost gospodarstva od prirodnih resursa (koji su uvijek ograničeni). Općina Fužine ulaže značajna sredstva u razvoj poduzetničke infrastrukture te ima povoljan geografski položaj te se nalazi u neposrednoj blizini Sveučilišta u Rijeci. Da bi kapitalizirala postojeće prednosti treba podupirati razvoj gospodarstva zasnovan na transferu znanja.
Svrha/cilj	Razvoj gospodarstva zasnovan na transferu znanja omogućava zadržavanje/povećanje njegove konkurentnosti te posljedično povećanje prihoda, a time i plaća radnika. Na taj način smanjuje se privlačnost drugih sredina i smanjuje opasnost od siromaštva koja je izraženija u ruralnim sredinama.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Identifikacija proizvodnih niša pogodnih za efikasno unaprjeđenje transferom znanja– Pronalaženje izvora financiranja, kreiranje i provedba projekata– Prilagodba i provedba edukacijskih radionica
Koordinacija	JLS, Primorsko-goranska županija, znanstvene institucije
Mjera 1.5	Povećanje inovacija, razvoj novih tehnologija i povećanje konkurentnosti
Razlog za intervenciju	Gospodarstvo na području Fužina zasniva se na tradiciji, eksploataciji prirodnih resursa i povoljnog geografskog položaja. Uslijed klimatskih promjena, promjena u načinu života i sve veća povezanost sa svjetskim središtima postojeća resursna osnova treba biti obnovljena i ne može biti korištena preko mjere. Stoga je potrebno nalaziti nove inovativne i tehnološke mogućnosti kako za unaprjeđenje postojećih gospodarskih grana koje su zastupljene na području Općine tako i za stvaranje novih poslovnih prilika.
Svrha/cilj	Realizacijom ove mjere nastojati će se kapitalizirati postojeća radna snaga, sagraditi infrastrukturu, geografski položaj za privlačenje ulagača koji traže pogodna mjesta za svoje poduzetničke aktivnosti. Istovremeno će se nastojati omogućiti pristup i/ili povezivanje lokalnih poduzetnika novim idejama i mogućnostima razvoja projekata koji uključuju inovativna i/ili nova tehnološka rješenja. Na taj način postiže se održavanje ili povećanje sadašnje razine konkurentnosti lokalnog gospodarstva. Pogotovo se treba poticati uvođenje različitih oblika IT u proizvodne i uslužne aktivnosti.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Prezentiranje postojećeg gospodarstva, izgradnja i/ili planirane gospodarske infrastrukture– Studijska putovanja namijenjena lokalnim poduzetnicima– Upoznavanje lokalnih poduzetnika na informativnim radionicama sa mogućnostima unaprjeđenja proizvodnje– Uvođenje širokopojsnog interneta na području Općine
Koordinacija	JLS, Primorsko-goranska županija, LAG

4.2.2. Razvojni cilj 2

Razvojni cilj 2	Povećanje % ekonomski aktivnog stanovništva, uz poboljšanje kvalitete života svih generacija, smanjivanje opasnost od siromaštva te promicanje cjeloživotnog obrazovanja	
Prioritetne mjere za postizanje cilja 2		
M 2.1. Potpora povećanju znanja posebno u svrhu zapošljavanja	M 2.2 Potpora aktivnom i kvalitetnom življenju	
Okvireni rezultati		
<ul style="list-style-type: none">- Povećanje broja obrazovanih- Stjecanje novih znanja i vještina zaposlenih i nezaposlenih	<ul style="list-style-type: none">- Izgradnja društvene infrastrukture namjenjene obrazovanju – uređen dječji vrtići s jaslicama- Izgradnja dječjih igrališta- Izgradnja pristupa javnim objektima osobama smanjene pokretljivosti- Izgradnja mreže socijalne skrbi- Organiziranje zabavnih sadržaja namijenjenih prvenstveno mladima	
Indikatori mjerenja postizanja rezultata		
<ul style="list-style-type: none">- Broj certificiranih polaznika različitih tečajeva- Broj organiziranih tečajeva- Broj osoba koje su sudjelovale u programima doškolavanja i osposobljavanja	<ul style="list-style-type: none">- Dječji vrtići s jaslicama- Broj zaposlenih i broj djece u dječjem vrtiću s jaslicama- Broj izgrađenih/uređenih dječjih igrališta- Broj izgrađenih pristupa javnim objektima za osobe smanjene pokretljivosti- Broj osoba obuhvaćenih programima skrbi za starije i nemoćne- Broj udomitelja, gerontodomaćica- Broj sportskih događaja- Broj organiziranih nastupa i manifestacija	
Nositelji provedbe		
JLS, Pučana ilišta, Primorsko – goranska županija i druge ustanove koje pružaju usluge obrazovanja, HOK, HGK, Savjetodavna služba	JLS, Primorsko-goranska županija, gospodarski subjekti, stanovnici Općine	
Ciljane skupine		
Stanovnici Općine Fužine, turisti, posjetitelji, gospodarski subjekti, udruge		
Pregledna matrica razvojnog cilja 2		
Mjera 2.1	Potpora povećanju znanja posebno u svrhu zapošljavanja	
Razlog za intervenciju	Ukoliko se nastoji dati potpora razvoju konkurentnog gospodarstva koje počinje na modernim tehnologijama, transferu znanja potrebno je osigurati uvjete za cjeloživotno učenje što širem krugu osoba koje se nalaze na tržištu radne snage (uključujući i zaposlene, nezaposlene, radno neaktivne, osobe s invaliditetom itd). Prema SWOT analizi stanovništvo na području Općine iako podiže razinu obrazovanja ipak zaostaje za prosjekom Primorsko-goranske županije.	
Svrha/cilj	Potencijalnim ulagačima kao i sadašnjim poslodavcima osigurati i obrazovanu radnu snagu koja može prihvatiti nove proizvodne procese i prilagoditi se potrebama tržišta. Na taj način omogućiti otvaranje radnih mjesta s većim dohotkom što smanjuje interes za odlazak iz Općine, a ujedno povećava privlačnost Općine za doseljavanje novih stanovnika.	
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">- Procjena potreba za dodatnim obrazovanjem- Potpora organizaciji radionica, tečajeva- Potpora polaznicima formalnog obrazovanja, prvenstveno pripadnicima ranjivih skupina	

Koordinacija	JLS, LAG
Mjera 2.2	Potpora aktivnom i kvalitetnom življenju
Razlog za intervenciju	Prema izraenoj osnovnoj analizi razvidno je da je Općina ulagala značajne napore i sredstva u razvoj poduzetničke infrastrukture, razvoj turizma i komunalnu infrastrukturu te su zbog ograničenih sredstava te ljudskih kapaciteta ulaganja u društvenu infrastrukturu bila ograničena.
Svrha/cilj	Ulaganjem u infrastrukturu društvenu infrastrukturu povećati se privlačnost i kvaliteta življenja u Općini što treba doprinijeti kvaliteti življenja stanovnika, smanjiti odljev stanovništva i povećati atraktivnost područja novim stanovnicima.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Rekonstrukcija gospodarskog objekta u dječji vrtić s jaslicama– Uređenje i opremanje objekata za društveni razvoj lokalnih zajednica
Koordinacija	Općina Fužine, Primorsko-goranska županija, LAG

4.2.3. Razvojni cilj 3

Razvojni cilj 3	
Fužine - destinacija održivog turizma u kojoj se kontinuirano ulaže u turističku infrastrukturu, integralnog turističkog proizvoda, upravljanog po načelima destinacijskog menadžmenta	
Prioritetne mjere za postizanje cilja 3	
M3.1 Aktiviranje prirodne, kulturne i tehničke baštine – potpora razvoju integralne turističke ponude	M3.2. Razvoj turističke infrastrukture i potpora razvoju poduzetništva u turizmu
Očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none">– Povećan broj dolazaka turista/posjetitelja– Izgrađeni novi smještajni kapaciteti– Izrađena različita ponuda integralnog turističkog proizvoda– Izgrađena nova privatna i javna turistička infrastruktura (Alpine coaster, Kamp)– Izrađen plan upravljanja i promocije integralne turističke destinacije– Uspostavljen sustav upravljanja destinacijom po načelima destinacijskog managementa	
Indikatori mjerenja postizanja rezultata	
<ul style="list-style-type: none">– Povećan broj dolazaka turista– Povećan broj noćenja– Povećan broj dana prosječnog zadržavanja turista– Broj novoizgrađenih objekata za smještaj– Broj postelja– Broj kategoriziranih naselja u turističke razrede– Produljena sezona– Broj odlazaka na turističke sajmove– Broj posjetitelja turističkih atrakcija Općine Fužine– Broj kulturnih, zabavnih i sportskih manifestacija/integralnih turističkih proizvoda– Broj gospodarskih subjekata koji su poslovno vezani za turizam i srodne djelatnosti– Broj korisnika sredstava namijenjenih potpori razvoja poduzetništva u turizmu i srodnim djelatnostima– Broj medijskih kampanja	
Nositelji provedbe	
JLS, Primorsko-goranska županija TZ Općine Fužine, TZ Primorsko-goranske županije, gospodarski subjekti u turizmu i srodnim djelatnostima	
Ciljane skupine	
TZ Općine Fužine, gospodarski subjekti u turizmu i srodnim djelatnostima, Stanovnici Općine Fužine, turisti, posjetitelji, gospodarski subjekti i organizacije civilnog društva	
Pregledna matrica razvojnog cilja 3	
Mjera 3.1	Aktiviranje prirodne, kulturne i tehničke baštine – potpora razvoju integralne

turisti ke ponude	
Razlog za intervenciju	Općina Fužine prepoznatljiva je destinacija kontinentalnog turizma, omiljena doma i inozemnim turistima. Međutim Fužine još uvijek nisu destinacija koja nudi integralan turistički proizvod koji uključuje primarne (postojeće atrakcije prirodne i kulturne atrakcije) i sekundarne elemente (smještaj, sport, zabava, rekreacija, gastro ponuda i sl.) te druge lokalne proizvode (poljoprivredni proizvodi, razne usluge, suveniri i sl.) kako bi maksimizirao prihode svih dionika od turizma posredno ili neposredno. U praksi turističke zajednice su pretežito orijentirane na marketing i sporedne djelatnosti, a tek manjim dijelom na razvoj proizvoda. Značan broj turističkih zajednica ima oskudne materijalne i ljudske potencijale te posljedica je niska funkcionalna aktivnost. Potrebno je osnažiti turističku zajednicu Općine kako bi upravljala javnom turističkom infrastrukturom na principima destinacijskog menadžmenta te imala razvojnu, distribucijsku, promocijsku i operativnu funkciju. Fužine su dio mikroregije Gorski kotar i u svojoj ponudi trebaju naglašavati identitet ove mikroregije, uz istovremeno naglašavanje vlastitih posebnosti. Potrebno je nastaviti uključivati u turističku ponudu sve elemente prirodne, kulturne i tehničke baštine kako bi Fužine bile integralni turistički proizvod.
Svrha/cilj	Uključivanjem svih aspekata baštine u turističku ponudu Fužine nude integralni turistički proizvod, te, uz kvalitetno upravljanje, Fužine postaju prepoznatljiva destinacija sa jedinstvenom ponudom kontinentalnog turizma namijenjenom doma i inozemnim posjetiteljima – integrirane u jedinstven proizvod ili podproizvode turističke destinacije. Cilj integralnog upravljanja razvojem i promocijom turizma na području Općine je osnažiti TZ kako bi mogla biti nositelj razvoja Fužina kao jedinstvene, prepoznatljive destinacije kontinentalnog turizma koja će maksimizirati outpute uz uvjet održivog razvoja (razvoj proizvoda, razvoj novih komunikacijskih i prodajnih vještina, razvoj novih i unaprijeđene postojeće ih upravljačkih modela). Realizacijom ove mjere Fužine će biti prepoznate kao destinacija koja nudi integralan turistički proizvod i time turizam postaje značajan pokretač lokalnog gospodarstva, poglavito u domeni proizvodnje i ponude lokalno obojenih proizvoda, osobnih usluga te različitih turističkih usluga, uključujući i sport i rekreaciju, koje poživljavaju na tradiciji i krajobraznim posebnostima te su inovativni i prilagođeni različitim ciljanim skupinama.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Jačanje kapaciteta TZ Fužine (dodatne edukacije zaposlenih u TZ Fužine)– Organiziranje edukacije i studijskih putovanja za sve dionike destinacije koji rade na aktiviranju resursne baštine, s naglaskom na poljoprivredna gospodarstva, obrte, udruge (proizvodi i usluge)– Priprema projekata promocije, održavanje i unaprijeđene kulturne, prirodne i tehničke baštine– Izrada strategije upravljanja destinacijom i odabir mjera i aktivnosti, koje će pridonijeti ostvarenju postavljenih ciljeva– Izrada destinacijske web stranice– Identifikacija informacija o turističkim atrakcijama i važnim javnim servisima te njihovo online predstavljanje
Koordinacija	JLS, LAG, TZ Fužine, HOK, HGK
Mjera 3.2	Razvoj turističke infrastrukture i potpora razvoju poduzetništva u turizmu
Razlog za intervenciju	Ključan faktor turističkog razvoja Općine je izgradnja i uređivanje javne i privatne turističke infrastrukture - od poboljšanja kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta, uređivanja i unaprijeđivanja postojećih sportsko – rekreacijskih sadržaja, prezentacijske i interpretacijske infrastrukture pa do izgradnje novih sportskih i zabavnih sadržaja. U turističkoj Općini, kao destinacije, važno je uključiti što više poduzetnika. Stoga je nužna potpora lokalnim tvrtkama i fizičkim osobama da kapilarno, na mikro razini doprinose stvaranju novih infrastrukturnih sadržaja u privatnom vlasništvu.
Svrha/cilj	Izgradnjom novih i rekonstrukcijom postojećih turističke infrastrukture stvaraju se novi sadržaji te potporni kapaciteti za razvoj smještajnih kapaciteta te različitih sadržaja koji

	omogući avajdu dulji sadržajni boravak posjetitelja/turista na području Općine. Razvoj smještajne i druge infrastrukturne ponude, lokalno prepoznatljive, obogaćuje i doprinosi stvaranju integralnog turističkog proizvoda, te prepoznavanju Fužina kao posebne turističke destinacije, a ujedno omogućuje i veći u dohodovnost te samoodrživost stanovnika područja, posebno poljoprivrednih gospodarstava koja se mogu orijentirati na dodatne prihode iz turizma.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Izgradnja različitih oblika smještajnih kapaciteta (hotel, hostel, kampovi, apartmani, seoska domaćinstva i sl)– izgradnja ugostiteljskih objekata (kušaonice, restorani i sl)– izgradnja sportsko-rekreacijskih sadržaja, skijališta, sanjkalista, zabavnih i tematskih parkova, žičara, vidikovaca, tematskih pješačkih, planinarskih i biciklističkih staza..– Informativne i edukacijske radionice namijenjene malim tvrtkama o mogućnostima financiranja projekata iz sredstava namijenjenih potpori MSP
Koordinacija	JLS, LAG, TZ Fužine, HOK, HGK, Primorsko-goranska županija

4.2.4. Razvojni cilj 4

Razvojni cilj 4	Općina Fužine – energetska učinkovita i intermodalno povezana sa okruženjem i urbaniziranim centralnim naseljem, pruža stanovnicima pogodnosti življenja u zdravom okolišu
Prioritetne mjere za postizanje cilja 4	
M4.1 Razvoj javne komunalne infrastrukture i potpora uvođenju EE/OIEu svrhu jačanja energetske samoodrživosti naselja/obitelji/gospodarskih subjekata	M4.2. Razvoj javnih usluga i centralnog naselja Fužine u svrhu jačanja središnjeg naselja destinacije
Očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none">– Poboljšano informiranje i znanje stanovnika o novim metodama i tehnologijama za postizanje energetske učinkovitosti– Promoviranje mjera EE i OIE u svim sektorima– Poboljšano uvođenje metoda i tehnologija za postizanje energetske učinkovitosti i OIE– Poboljšano očuvanje prirode, tradicijske i kulturno-povijesne baštine te njihovo održivo korištenje– Poboljšana informiranost stanovništva– Uvećanje smještajnih kapaciteta za naseljavanje novih stanovnika– Izgradnja mreže širokopojasnog interneta– Održavanje i proširenje mreže nerazvrstanih i drugih cesta (km)– Uvedeni sustavi intermodalnog prometa koji ne šteti okolišu– Unaprijeđena zaštita okoliša na području	
Indikatori mjerenja postizanja rezultata	
<ul style="list-style-type: none">– Broj uvedenih novih tehnologija i metoda– Povećanje prihoda gospodarskog sektora i stanovnika– Povećanje broja zaposlenih– Broj radionica, polaznika, formalnih i neformalnih edukacija, broj certificiranih polaznika– Broj i količina saniranih odlagališta otpada– Broj polaznika formalnih i neformalnih edukacija i radionica, broj certificiranih polaznika– Broj edukacijskih i informativnih radionica– Broj medijskih kampanja– Broj novih poduzetničkih i volonterskih aktivnosti– Broj izgrađenih/uređenih i naseljenih objekata novim stanovnicima– Broj uvedenih EE/OIE– Broj uvedenih novih tehnologija	

	<ul style="list-style-type: none">– Broj razvijenih projekata/dokumentacije spremne za financiranje izvedbe– Povećanje prihoda iz gospodarenja vodoopskrbom i odvodnjom– Poboljšanje stanja okoliša– Broj aktivnosti uklanjanja invazivnih vrsta i sprečavanje sukcesije– Broj korisnika mreže širokopojasnog interneta– Broj kilometara novoizgrađenih i uređenih nerazvrstanih i drugih cesta– Broj korisnika intermodalnog prometnog sustava, okolišno prihvatljivog– Unaprijeđen sustav odvodnje otpadnih voda i gospodarenja otpadom
Nositelji provedbe	
Općina Fužine, LAG, Udruge, gospodarski subjekti, stanovnici	
Ciljane skupine	
Nezaposleni, OPG, Zadruga, trgovačka društva, obrti, udruge, zadruga, stanovnici, nezaposleni, socijalno osjetljive skupine, stanovništvo i posjetitelji	
Pregledna matrica razvojnog cilja 4	
Mjera 4.1	Razvoj javne komunalne infrastrukture i potpora ulaganju EE/OIEu svrhu jačanja energetske samoodrživosti naselja/obitelji/gospodarskih subjekata
Razlog za intervenciju	Na području Općine Fužine nije u cijelosti izgrađena sva komunalna infrastruktura. Stoga je potrebno nastaviti s izgradnjom komunalne infrastrukture završetka izgradnje vodoopskrbe svih naselja, ulaganje u uređenje i izgradnju novih nerazvrstanih cesta, izgradnju sustava pročišćavanja i odvodnje otpadnih voda (najveći problem) te toplinifikaciju naselja Fužine. Nedovoljno korištenje poljoprivrednog zemljišta nižeg boniteta omogućava razvoj invazivnih vrsta i sukcesiju što posljedično dovodi do smanjenja bioraznolikosti te ugrožava postojeću prirodnu baštinu koja je karakteristična za ovo područje. Stoga je potrebno planirati i poduzimati aktivnosti kojima je cilj sprečavanje zapuštanja poljoprivrednog zemljišta, te uređenje zemljišta koja su u javnom vlasništvu. Na temelju usvojenih dokumenata u inkovitog gospodarenja energijom i energetske učinkovitosti potrebno je unaprijediti postojeće i nove korištenja i proizvodnje energije na području da sva tri sektora društva unaprijede svoje korištenje i gospodarenje energijom. Stoga je potrebno Povećati broj izgrađenih pogona OIE, povećati korištenje mjera EE u svim sektorima (poslovni, civilni, javni).
Svrha/cilj	Općina je mjesto privlačno za življenje te suvremena i prepoznatljiva destinacija kontinentalnog turizma. Svrha ove mjere je intervencijama povećati kvalitetu života stanovnika te samo područje u biti privlačno kako za ulaganja tako i za novo naseljavanje. Potrebno je štiti okoliš, povećati bioraznolikost te smanjiti emisiju CO ₂ , povećati korištenje OIE i provedbu mjera EE što će doprinijeti stvaranju novih izvora prihoda, otvaranja novih radnih mjesta i smanjenju troškova života na području Općine (planinsko-kontinentalna klima).
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Provedba projekata unaprijeđenja sustava gospodarenja otpadom– Izgradnja mreže širokopojasnog interneta– Održavanje i proširenje mreže nerazvrstanih cesta, unaprijeđenje prometnih rješenja– Izgradnja zaobilaznice Mosti i-Donje selo– Toplinifikacija naselja Fužine– Izgradnja cjelovitog sustava pročišćavanja i dovodnje otpadnih voda– Uklanjanje invazivnih vrsta i sukcesije na neuređenim javnim površinama, poticati isto na privatnim zemljištima– Stvaranje uvjeta za izgradnju postrojenja OIE– Održavanje inormativnih i edukativnih radionica o korištenju OIE i EE u toplinarstvu, proizvodnji električne energije, prometu
Koordinacija	JLS, LAG, Primorsko-goranska županija
Mjera 4.2	Razvoj javnih usluga i centralnog naselja Fužine u svrhu jačanja središnjeg naselja destinacije

Razlog za intervenciju	S obzirom na trend depopulacije i na suvremene potrebe prije svega pripadnika mlađe populacije uočeno je da nedostaju općini sadržaji i usluge. Također s obzirom na težnju da Općina postane jedinstvena prepoznatljiva destinacija kontinentalnog turizma potrebno je dalje razvijati Fužine kao centralno naselje Općine.
Svrha/cilj	Razvoj naselja Fužine doprinosi i zadržavanju stanovništva (koje ima i više različitih potreba zadovoljavati na području Općine) te doprinosi da naselje Fužine bude dio integralnog turističkog proizvoda.
Aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">– Poticanje stavljanja u funkciju stanovanja postojećih stambenih objekata– Uređenje mjesnog groblja u Fužinama– Uređenje parka Sednjak– Potpora uvođenju sustava intermodalnog prometa na okolišno prihvatljive pogone
Koordinacija	JLS, LAG, Primorsko-goranska županija

4.2.5. Horizontalni strateški ciljevi

Osim dugoročnih programskih ciljeva važni su i tzv. dugoročni, horizontalni, ciljevi, odnosno ciljevi koji bi se idealno trebali promicati u svim programima i projektima implementacije Općine, posebno u projektima financiranim iz fondova Europske unije, a uključuju: razvoj informacijskog društva, promociju jednakih mogućnosti i ljudskih prava, upravljanje okolišem i smanjenje utjecaja na klimatske promjene, nastavak razvoja privatno-javnog partnerstva i sudionike demokracije.

4.3. Utjecaj provedbe strategije na okoliš

Održivo upravljanje prirodnim resursima i zaštita okoliša s naglaskom na racionalno gospodarenje prostorom definirano je i ugrađeno u sve strateške ciljeve, kako u razvoj gospodarstva tako i u razvoj komunalne infrastrukture. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba prirodne i kulturne baštine naznačeno kao najviše rangiran prioritet što pokazuje uvažavanje visoko vrijedne prirodne baštine kao značajne resursne osnove, što je i detaljno prikazano u osnovnoj analizi. SWOT analiza značajno naglašava važnost očuvanja okoliša, kao i održivi razvoj, ali i potencijal Općine za razvoj obnovljivih izvora energije i provedbu energetske učinkovitosti.

5. Usklađenost strateških ciljeva Općine s ciljevima EU, nacionalnim i regionalnim strateškim razvojnim ciljevima

Strategija razvoja Općine Fužine 2016.-2020. je razvojni dokument koji se priprema dijelom i kao podloga za korištenje fondova Europske unije. Pri pripremi dokumenta posebna pozornost je posvećena usklađenosti s ciljevima EU iznesenima u ratificiranom Lisabonskom ugovoru⁷. Lisabonski ugovor jasno navodi ciljeve Europske unije i vrijednosti mira, demokracije, poštivanja ljudskih prava, pravde, vladavine prava i održivosti. Strateški ciljevi razvoja Općine Fužine u skladu su s gore navedenim ciljevima Europske unije, a treba naglasiti i da su prvenstveno usklađeni s prioritetima i ciljevima definiranim novom post-lisabonskom desetogodišnjom gospodarskom strategijom EU, pod nazivom „EUROPA 2020 – strategija za pametan, održiv i uključiv rast“⁸. Ova je strategija, kao nasljednica Lisabonske strategije, usvojena slijedom potreba da se politike preusmjere s upravljanja krizom na uvođenje srednjoročnih i dugoročnih reformi koje bi trebale promicati rast i zapošljavanje, a istodobno osiguravati održivost javnih financija. Prioriteti strategije su:

- Pametan rast - razvoj gospodarstva zasnovanog na znanju i inovacijama
- Održiv rast - poticanje gospodarstva koje je resursno učinkovito, ekološki osvještenije i konkurentnije
- Uključiv rast - gospodarstvo zasnovano na visokoj zaposlenosti koje treba doprinijeti društvenoj i teritorijalnoj koheziji

Tijekom pregovora, temeljem objektivnih statističkih pokazatelja i dosadašnjih izvješća o napretku Republike Hrvatske, Europska Komisija izdvojila je 4 tematske cjeline na koje bi Hrvatska trebala usmjeriti glavnu EU sredstva koja su dostupna unutar proračunskog razdoblja 2014.-2020:

1. Jačanje konkurentnosti gospodarstva
2. Poticanje zapošljavanja, poboljšanje obrazovnog sustava i smanjenje siromaštva
3. Očuvanje okoliša i prirodnih resursa
4. Jačanje administrativnih kapaciteta i veća uključivost civilnog sektora

Republika Hrvatska je, nakon razdoblja pregovora s Europskom Komisijom izradila i potpisala, Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje eu strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020., kao krovni strateški razvojni dokument koji definira okvir za razvoj sektorskih strategija i javnih politika Republike Hrvatske. Dokument definira glavne izazove s kojima se susreće Republika Hrvatska vezano uz ispunjavanje zajedničkih ciljeva Europske unije za pametan, održiv i uključiv rast. To su:

1. Gospodarska konkurentnost,
2. Zaštita okoliša te učinkovitost resursa,
3. Razvoj održive i suvremene prometne i mrežne infrastrukture,
4. Sudjelovanje na tržištu rada te kvaliteta obrazovanja,
5. Siromaštvo, nejednakost i diskriminacija,
6. Učinkovitost javne uprave.

Kako bi se suočila s istaknutim izazovima, u okviru Sporazuma o partnerstvu, Republika Hrvatska definirala je 11 tematskih ciljeva s kojim postizanjem je usklađena i ova razvojna strategija, a to su tematski ciljevi:

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija.
2. Poboljšanje pristupa informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te njezine uporabe i kvalitete.

⁷ http://Europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

⁸ http://ec.Europa.eu/europa2020/index_en.htm

3. Jačanje konkurentnosti MSP-ova, poljoprivrednog sektora (u sklopu EPFRR-a) te sektora ribarstva i akvakulture (u sklopu EFPR-a).
4. Podrška prelasku na ekonomiju s niskom razinom emisije CO₂ u svim sektorima.
5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika i upravljanje njim.
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa.
7. Promicanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u infrastrukturi ključnih mreža.
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage.
9. Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije.
10. Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje.
11. Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave.

Strateški ciljevi Strategije razvoja Općine Fužine detaljno su usklađeni i sa strateškim ciljevima nadređenog strateškog razvojnog dokumenta regionalne razine, Županijskom razvojnom strategijom Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020.:

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
2. Jačanje regionalnog kapaciteta i ravnomjeran razvoj
3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života

Od nadređenih provedbenih strateških razvojnih programa nacionalne razine, obzirom na činjenicu kako je Općina Fužine u potpunosti ruralno područje, potrebno je izdvojiti Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Osmišljavanje strateških razvojnih ciljeva kreiralo se prvenstveno u kontekstu sukladnosti s prioritetima (time i fokus područjima) Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.⁹ koji su slijedeći:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima (razvoj baza podataka u ruralnim područjima; jačanje veza između poljoprivrede, šumarstva i znanstvenog sektora);
2. jačanje održivosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede, promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija te davanje potpore održivom upravljanju šumama;
3. promicanje organizacije prehrambenog lanca, dobrobiti životinja i upravljanja rizicima u poljoprivrednom sektoru;
4. obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo);
5. promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije) i davanje potpore prelasku na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika (korištenjem obnovljive energije, smanjenjem emisija stakleničkih plinova, očuvanjem i pohranjivanjem ugljika);
6. promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj (jednostavnije otvaranje radnih mjesta, promicanje lokalnog razvoja, povećana dostupnost informacijskih i komunikacijskih tehnologija),

Mjerljivim doprinosom prioritetima i fokus područjima ruralnog razvoja u Republici Hrvatskoj putem ove strategije, direktno se doprinosi i ostvarenju tri horizontalna cilja Zajedničke poljoprivredne politike Hrvatske¹⁰ i Europske unije do 2020:

1. poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambenu preradu u industriju
2. osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu na čela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora
3. postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući i stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

⁹ Izvor: Program ruralnog razvoja 2014.-2020., verzija 1.4

¹⁰ Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN30/15)

6. Baza projektnih ideja/prioritetni projekti

Baza projektnih ideja predstavlja službeni registar projektnih ideja s područja Općine Fužine. U Bazu se unose podaci o razvojnim projektima kojih su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije. Baza je, na jednom mjestu, objedinjeni pregled projektnih ideja i/ili pripremljenih prijedloga projekata s područja Općine koja omogućuje uvid u razvojni smjer za sljedeće programske razdoblje. Zaključci analize baze projektnih ideja pomogli su odrediti zajedničke potrebe predlagatelja, što je bila osnova za ažuriranje dosadašnje strategije razvoja Općine Fužine.

Sve ideje i pripremljeni projekti, iz Baze, razvrstavaju se prema definiranim prioritetima i ciljevima i time se dobiva pregled važnosti projekata u odnosu na definirane prioritete. Cilj i svrha Baze projektnih ideja je uinkovito planiranje i praćenje provedbe razvojne politike Općine.

Formiranje baze razvojnih projektnih ideja u Općini, započelo je primjenom metodologije koju je pokrenulo još MRRŠVG, tijekom izrade Županijskih razvojnih strategija za razdoblje 2011.-2013. Razvojna agencija Primorsko-goranske županije sukladno smjernicama nadležnog Ministarstva, sustavom javnog poziva, prikupljala je projektne ideje koje su bile i ulazna smjernica za izradu Županijske strategije razvoja do 2013. Tada je i Općina Fužine, sa svojim dionicima, dostavila projektne ideje u Bazu nadređene razine. Projektne ideje bile su prikupljane u svrhu nominiranja za Strukturne fondove EU, odnosno kreiranje prioriteta razvojnih potreba Republike Hrvatske. Međutim, prikupljane su i projektne ideje manjih vrijednosti, u svrhu formiranja središnje nacionalne baze projektnih ideja. Baza je izravno poslužila za određivanje alokacije sredstava po operativnim programima RH za korištenje sredstava do 2013. te programiranja za razdoblje 2014.-2020. Također, Općina Fužine kontinuirano prikuplja projektne ideje i za provedbu Lokalne razvojne strategije LAG-a Gorski Kotar do 2020-te godine koja predstavlja alat za realizaciju projekata manjih vrijednosti (do 100.000 Eur) putem provedbe Mjere 19 Programa ruralnog razvoja 2014-2020. Općina i njezini razvojni dionici također mogu biti krajnji korisnici, nositelji projekata koji će se sufinancirati putem decentralizirane provedbe podmjere 19.2, odnosno, Lokalne razvojne strategije LAG-a.

U sljedećem razdoblju implementacije Strategije razvoja Općine nastaviti prikupljati projektne ideje sa svog područja, a Baza koja će se formirati, biti će kontinuirano nadopunjavana, usuglašena s bazom projekata Županije i LAG-a za programiranje i realizaciju projekata putem ESI fondova. Uz realizaciju prioriteta projekata Općine, javno formiranje i izrada Baze te njezino punjenje projektnim idejama, biti će jedna od prvih implementacijskih zadaća Strategije, kao i osnova za njezino prvo ažuriranje.

6.1. Struktura i sadržaj Baze projektnih ideja

U svrhu formiranja Baze projektnih ideja, potrebno je izraditi posebno strukturirane obrasce putem kojih se projektne ideje identificiraju, određuje im se sadržaj, iznos, stupnjevi pripremljenosti i drugi pokazatelji. To je prvi korak u selekciji projektnih ideja prema ključnim parametrima odabiranim na temelju osiguranja da projektne ideje, odnosno, prijedlozi, prilikom kandidiranja, mogu zadovoljiti uvjete i kriterije raznih izvora financiranja.

Projektne ideje su onaj dio cjeline Strategije kojim se definirana vizija, ciljevi i prioriteti postupno ostvaruju. U Bazu ulaze sve projektne ideje/prijedlozi koji zadovoljavaju osnovni kriterij odabira: usklađenost sa Strategijom određenim ciljevima, prioritetima i mjerama, za što je implicitno utvrđena i usklađenost s regionalnim, državnim i programima EU-a. Također i brojni drugi kriteriji koji su uzeti u obzir pri formuliranju Strategije razvoja. Prednost će imati projektne ideje/prijedlozi koji pridonose ostvarenju većeg broja, Strategijom utvrđenih, prioriteta i ciljeva.

Projektne ideje, razvrstane prema prioritetima i ciljevima, potom prolaze klasifikaciju prema razini spremnosti za provedbu. Projektne ideje koje su spremne za provedbu odvajaju se od projektnih ideja koje su niže razine pripremljenosti te se dalje ocjenjuju prema definiranim kriterijima.

Tijekom ovog postupka velik broj projektnih ideja bit će formiran u svojoj konačnoj oblika kroz konstruktivni dijalog predlagatelja i „recenzenata“ projektnih prijedloga, s ciljem da konačno projektni prijedlog bude što kvalitetniji i što privlačniji za financiranje, te što u implementaciji u provedbi. Isto tako, ne znači da su najspremnije projektne ideje ujedno i „prioritetne“, zbog čega određene projektne ideje „niže pripremljenosti“ bit će više rangirane upravo radi svog doprinosa zadanim prioritetima. Na taj način strategija pruža opciju, tj. željeni razvojni smjer.

Važno je naglasiti kako se Baza projektnih ideja nikada ne definira konačno, već je živ i promjenjiv sustav koji ovisi o promjenama u projektnim idejama (ishodovanje dokumentacije, promjene uvjeta itd.) i njihovu ažuriranju. Baza projektnih ideja Općine Fužine ažurirat će se najmanje 2 puta godišnje, a, uz primjenu novog sustava elektroničke baze, ažuriranje će se provoditi kontinuirano.

U svrhu implementacije Strategije i njezina praćenja, Baza projektnih ideja formirat će se u elektroničkom obliku kao središnja baza projekata na razini Općine Fužine. Ona će, sukladno smjernicama središnje baze projekata na međuregionalnoj (u LAG-u Gorski kotar, samo projekti za realizaciju iz PRR 2014-2020), regionalnoj (županijska razvojna agencija) i nacionalnoj razini (MRRFEU, ali i druga ministarstva u slučaju formiranja baza), sadržavati podatke o razvojnim projektima koji su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravna tijela te koji se financiraju iz proračuna Republike Hrvatske i/ili Europske unije. Pravilnikom MRRFEU¹¹ je definirano što se podrazumijeva pod razvojnim projektima: „Razvojni projekti su projekti izgradnje i/ili obnove komunalne, gospodarske, socijalne, okolišne i energetske te druge potporne infrastrukture za razvoj, izgradnju i/ili jačanje obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i drugih kapaciteta, jačanja i izgradnje društvenog kapitala te drugi projekti kojima se pridonosi regionalnom razvoju.“ Baza, prvenstveno, projekte dijeli na lokalne, županijske, regionalne, nacionalne i međunarodne, dok se podaci u Bazi svrstavaju u 5 slijedećih grupa: identifikacija projekta, sadržaj projekta, financiranje, realizacija i pokazatelji projekta. Svi podaci unose se elektronički, dok je pristup bazama odobren jedinstvenim identifikacijskim brojem i lozinkom kojom se prijavljuje u Bazu.

Praćenje baze projektnih ideja usko je povezano s formiranjem elektroničke Baze projekata i koordinacijom nadležnog MRRFEU te LAG-a, regionalne i lokalne razine. Svrha i cilj formiranja Baze je, na razini MRRFEU i LAG-a osigurati sustav za učinkovito strateško upravljanje regionalnim i ruralnim razvojem, omogućiti definiranje nacionalnih indikatora uspješnosti i njihovo praćenje te omogućiti kontinuitet praćenja indeksa razvijenosti. Na razini Općine (i županije), svrha Baze je ujediniti lokalni i regionalni razvoj suradnjom svih sektorskih dionika (vertikalna i horizontalna povezanost), te, na razini koordinatora provedbe (LAG Gorski kotar, županijska razvojna agencija) omogućiti aktivno sudjelovanje u definiranju prioriteta i mjera te provedbi razvojnih projekata kao i pružiti integrirano okruženje za dugoročan lokalni razvoj. U tom smislu Općina i LAG pratit će i, prema potrebi, davati tehničku pomoć navedenim projektnim idejama iz Baze. Baza će služiti i za ažuriranje postojećih strategija i definiranje nove, posebno kod određivanja novih mjera, prioriteta i ciljeva.

6.2. Kriterij za odabir razvojnih projekata

Proces odabira projektnih ideja iznimno je važan jer Općina mora odgovorno gospodariti proračunom te treba podržati, nositi ili biti partner samo na projektima koji imaju najveći utjecaj na razvoj lokalne zajednice. Evaluirane projekte odabire odgovorni odjel u Općini, dok konačnu odluku donosi Općinsko vijeće Općine Fužine. Projektne ideje, odabrane za provedbu, moraju biti u skladu sa Strategijom razvoja Općine Fužine 2016.-2020., kao i s drugim županijskim i nacionalnim strategijama i razvojnim planovima. Nužno je da projektne ideje koje bi proračunskim sredstvima podržala Općina odnosno u njima partnerski sudjelovala ili im na neki drugi način dala potporu u okviru provedbe strategije, budu izvedive i odabrane na transparentan način.

¹¹ Pravilnik o ustrojavanju i vođenju središnje elektroničke baze razvojnih projekata (NN 66/10)

Dostavljene projektne ideje prolaze nekoliko faza vrednovanja putem kojih se odabiru prioritetne projektne ideje za sljedeće programsko razdoblje. U shemi evaluacije predstavljen je način vrednovanja projektnih ideja iz Baze. Pri tome je važno istaknuti kako projektne ideje koje ne uključuju teške radove i infrastrukturu, tzv. soft projekti, mogu biti ocijenjene višim stupnjem pripremljenosti, upravo zato što takvi projekti mogu nesmetano poći s provedbom kada se otvore natječajni za njihovo financiranje. Iako se takvim projektnim idejama često dalje manji razvojni značaj, one su iznimno važan razvojni imbenik budući da imaju kapacitete, uspostavljaju suradnju i služe kao promotor društvenih vrijednosti. Proces selekcije odvija se prema slijedećoj shemi:

Proces evaluacije provodi nadležan općinski odjel dok konačnu odluku donosi Općinsko vijeće Općine Fužine, u slučaju projekata koji zahtijevaju sudjelovanje proračuna Općine ili ako to zahtijevaju uvjeti prijave odnosno natječajna dokumentacija za pojedini projekt. Faze odabira, odnosno proces bodovanja je slijedeći:

Stupanj	Kriteriji	Ishodi
I IDENTIFIKACIJA	Zaprimanje projektnih ideja, dodjela broja i naziva te njihova pohrana.	
II VREDNOVANJE	<p>Projektima idejama dodjeljuje se cilj, prioritet i mjera kojima doprinose.</p> <p>Mogu biti u bilo kojoj fazi razvoja projekta, od početne zamisli do detaljnog plana, ali minimalno moraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odražavati Strategiju, tj. pozivati se na pitanja iz osnovne i SWOT analize i proizlaziti iz prioriteta i mjera. • Podudarati se sa ostalim odobrenim planovima (tj. postoje li i odobrenim općinskim i PP viših razina) <p>Projekti bi trebali pridonijeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Gospodarskom razvoju i povećanju konkurentnosti gospodarstva (RC1) ○ Unaprijećenju kvalitete života kroz zaštitu okoliša i razvoj komunalne i energetske infrastrukture (RC2) ○ Razvoju ljudskih resursa unaprijećenjem cjeloživotnog učenja i jačanjem aktivnosti civilnog društva (RC3) ○ Biti usklađeni s relevantnim programima EU-a/RH za razdoblje 2014.-2020. ○ Općenito biti usklađeni s horizontalnim ciljevima Strategije (ujedno i EU) 	<p>Proces identifikacije treba rezultirati dugim popisom projekata s pravom prvenstva koji zadovoljavaju kriterije, podijeljene po sektorima.</p> <p>Karakteristični sektori bi bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj poduzetništva - Poljoprivredna potpora i ruralni razvoj - Infrastruktura - Obrazovanje i razvoj ljudskih resursa - Zdravstvo i socijalna skrb - Kulturna baština, okoliš i turizam
III RANGIRANJE (kriteriji)	Sve projektne ideje, prvenstveno su rangirane prema stupnju pripremljenosti. Zatim su rangirane ideje višeg stupnja pripremljenosti prema ostalim navedenim kriterijima. Kod primjene ovih kriterija potrebni su neki preliminarni podaci o projektima kao što su opcije, opseg, troškovi i dobiti.	BROJ BODOVA 10 MAX
III A) Pripremljenost	<p>Obavezni kriteriji u rangu pripremljenosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mora biti označen kao projekt sa 	4

	<p>pravom prvenstva od strane Partnerskog vijeća</p> <ul style="list-style-type: none">- Može se brzo razviti u potpuno izvediv i ponuditi detaljni plan izvedbe (bez značajnijih tehničkih, ekoloških, finansijskih, privrednih ili socijalnih pitanja)- Može se brzo realizirati npr. nabavka zemljišta ne predstavlja problem, postoje građevinska /lokalcijska dozvola, postoje građevinska dokumentacija- Raspoloživa sredstva sufinanciranja (s jasno prikazanim izvorima sufinanciranja do 20% troškova projekta, no ovisno o potencijalnom izvoru i uvjetima)- Početna procjena optimizira dobit prema troškovima- Odgovorna institucija ima kapacitet za upravljanje i održavanje projekta <p>Projektne ideje ulaze u jednu od četiri kategorije pripremljenosti:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Projekt na razini samo ideje (tek se treba razraditi)2. Projektne ideje za koje tek treba izraditi studije predizvodivosti i početne procjene u kojima te ishoditi dokumentaciju3. Projektne ideje koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose (građevinska, lokalcijska i ostala potrebna dokumentacija)4. Projektne ideje spremne za provedbu (posjeduju sve potrebne dozvole, potvrdu glavnog projekta itd.) <p>Napomena: projektne ideje za koje nije potrebna prethodna dokumentacija za početak provedbe – soft projekti- rangirani su po ostalim kriterijima</p>	
III B) Relevantnost projektne ideje na strategiju	<ul style="list-style-type: none">• Važnost projektnih ideja po prioritetima i ciljevima (ukoliko projektna ideja doprinosi ostvarenju više prioriteta njezin doprinos je veći).• Važnost projektne ideje prema rangu prioriteta – viši rang prioriteta znači veći doprinos projekta (prema rang skali inteziteta prioriteta prema ciljevima).• Doprinos horizontalnim prioritetima – jednake mogunosti, partnerstvo, održivi razvoj, nove tehnologije... <p>Svi prioritizirani projekti trebali bi uključivati:</p> <ul style="list-style-type: none">- Predmet, prioritet i mjeru za koju se veže prijedlog projekta- Kratki opis stanja u području i/ili sektoru- Kratki opis prijedloga rješenja koji sadržava mogunosti, ciljne korisnike,	4

	<ul style="list-style-type: none">- dopunske projekte i- operativne odgovornosti- Trenutni status pripreme- Sva ključna pitanja u vezi uz zaštitu okoliša i/ili imovinsko-pravne odnose- Uključenje u prostorni plan	
III C) Financijski kapacitet podnositelja za provedbu Projekta	<ul style="list-style-type: none">• Dosadašnja ulaganja u projektne ideje• Mogućnost sufinanciranja projektne ideje u slučaju realizacije• Kapacitet predlagatelja za su i/ili financiranje više od jedne projektne ideje tijekom predloženog razdoblja provedbe	2
IV Visoko Prioritetne projektne ideje/prijedlozi, spremni za aplikaciju	<p>Navedene 3 faze osmišljene su kako bi se isprofilirale projektne ideje koje su spremne za provedbu te usklađene s prioritetima i ciljevima. Usklađivanje prioriteta lokalne razine s prioritetima vlade i meunarodnih izvora financiranja optimizira pristup sredstvima financiranja. Zadnja faza rangiranja pruža uvid u visoko prioritetne projektne ideje koje će se realizirati u programskom razdoblju.</p> <p>Izlazni rezultat ove faze obuhvaća Popis visoko prioritetnih projekata u svakom od sektora koji uglavnom zadovoljavaju preliminarnu procjenu (pre-feasibility). Visokoprioritetizirani projekti moraju sadržavati:</p> <ul style="list-style-type: none">• Troškove provedbe cjelokupnog projekta uz dozvoljeno odstupanje do 25%• Predstudiju održivosti, odnosno troškova i koristi• Definirane nositelje odnosno organizacije koje sufinanciraju projekt• Kratak pregled plana primjene sa pripremljenim vremenskim tijekom i sustavom upravljanja	

6.3. Strateški prioritetni razvojni projekti/programi (sažetak)

Strategija razvoja Općine Fužine 2016.-2020. strateški je razvojni dokument koji nastoji postići ravnotežu između želja i mogućnosti, između optimizma i realnosti. Ona je više od obične prognostičke vizije i, od samog početka 2015-te, osmišljena je i razvijena kao dobro promišljen, sveobuhvatan i, iznad svega, izvediv strateški dokument Općine u bliskoj budućnosti. To je razvojni program koji smo svi spremni prihvatiti i provesti zajedničkim naporima. Strategija je svim razvojnim dionicima postavila razvojne ciljeve Općine i namjela za njihovu provedbu. Ona donosi i ključnih zadataka, prvenstveno za prvo provedbeno razdoblje, do prvog ciklusa ažuriranja, tijekom 2018-te, kada će biti dodatno usuglašena s aktualnim nacionalnim/regionalnim prioritetima, odnosno za međuevaluacijsko razdoblje provedbe nacionalnih programa 2014.-2020.

Skup strateških razvojnih projekata ne predstavlja iscrpan popis aktivnosti u navedenom razdoblju, već skup najvažnijih aktivnosti koje će najviše doprinijeti postizanju dugoročnih ciljeva razvojne strategije. To je i razlog zašto su neke posebno istaknute i zašto pozornost treba biti usmjerena na njihovu provedbu u programskom razdoblju. Ključne, prioritetne zadatke (aktivnosti - projekti ili programi) Općine moraju imati oblik:

- velikih investicija
- pilot projekata
- i/ili biti skup projekata odnosno aktivnosti koje imaju sličan fokus i karakter (ili se nalaze unutar zajedničkih strateških programa)

Svaku od ključnih zadataka, odnosno aktivnosti, koje predstavljaju prioritetne razvojne projekte/programe Općine, dodatno karakteriziraju definirane značajke:

- nositelj projekta je Općina ili neka od njegovih uprava i/ili ključni dionici javnog i/ili privatnog sektora, ali je osigurana posvećenost javne uprave njihovoj realizaciji

- postoji procjena okvirnih financijskih troškova provedbe i otkrivani izvori financiranja (gruba procjena financijskih troškova u razdoblju 2016.-2020. s otkrivenim izvorima sukladno trenutnim informacijama dostupnim u nadležnim nacionalnim tijelima)
- definirane su faze provedbe s realnim mogućnostima izvedbe, u oblicima i indikatorima

Ključni projekti odnose se na direktnu realizaciju ciljeva Strategije razvoja Općine i značajno pridonose njezinoj provedbi. Ključne investicije i aktivnosti, istaknute ovom strategijom, većinom su u izvedbi Općine, ali su istaknute i oni projekti kojima su nositelji drugi razvojni dionici, u kojima je Općina samo potpora realizaciji. Važno je napomenuti kako postoji iznimna volja općinske uprave i ključnih razvojnih dionika u provedbi prioritetnih razvojnih projekata/programa, ali, najvažnija je dostupnost financijskih sredstava ključnih za provedbu. To je i razlog zašto je, pri ovom popisu istaknut samo općinski, sažeti, okvir razvojnih projekata/programa, posebno u dijelu troškova i mogućih izvora financiranja, budući da navedene aktivnosti uključuju i regionalnu i nacionalnu uključivost, odnosno, potencijalnu potporu fondova Europske unije, ali i privatnog sektora. Istaknuti projekti imaju obvezujuću značajku u narednom programskom razdoblju, ali se mora uzeti u obzir i utjecaj financijske krize i gospodarske recesije u globalnom okruženju, u godinama koje dolaze, kao i činjenica preraspodjele nacionalnih i regionalnih financijskih planova i alokacija, sukladno smjernicama 2014.-2020.

Šifra implementacije	SC2 / M2.2
Program/projekt	Rekonstrukcija gospodarske zgrade i prenamjena u dječji vrtić u naselju Fužine
Kratki opis/ciljevi/status	Trenutno je predškolski odgoj i obrazovanje organiziran kao Odjel predškolskog odgoja i obrazovanja pri Osnovnoj školi Ivanke Trohar Fužine. Program predškolskog odgoja i obrazovanja provodi se u jednoj mješovitoj grupi, što ne odgovara potrebama mladih obitelji niti odgovara uvjetima standardima predškolskog odgoja i obrazovanja. Općinski cilj realizacije ovog projekta je potpora aktivnom i kvalitetnom življenju na području Općine Fužine, s posebnim naglaskom na pružnje potpore ženama, djeci i mladim obiteljima i povećanje zaposlenosti Specifični cilj pružanje usluge predškolskog odgoja i obrazovanja na području Općine sukladno državnom standardu
Ključne zadatke/aktivnosti	Rezultat projekta bit će izgradnja novog dječjeg vrtića koji će imati kapacitet od 64 mjesta od kojih će 24 biti namijenjena djeci jasnike dobi, a ostalih 40 dječji vrtićke dobi. Istovremeno će se značajno poboljšati pedagoški i sanitarni uvjeti, kao i uvjeti boravka djece u ustanovi. Izrađen je glavni projekt sa troškovnikom za rekonstrukciju gospodarske zgrade i prenamjenu u dječji vrtić. Po rješavanju imovinsko-pravnih odnosa ishodovat će se građevinska dozvola, a zatim izraditi Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi. Provodi se postupak javne nabave (za izvođenje radova i nabavu opreme) prije podnošenja zahtjeva za potporu te sa svom traženom dokumentacijom kandidira za dobivanje sredstava za financiranje iz Programa ruralnog razvoja Mjera 7, tip operacije 7.4.1. Paralelno će se osigurati odgovarajuća bankarska garancija za isplatu predujma. Nakon odobrenja dodjele javne potpore pristupiti će se realizaciji projekta, koji završava izdavanjem uporabne dozvole od strane nadležnog Upravnog odjela za prostorno planiranje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije.
Predviđeno trajanje	2016.-2019.
Nositelj projekta i projektni partneri/dionici	Nositelj projekta: Općina Fužine, Dionici projekta su: OŠ Ivanke Trohar, Projektant i nadzor, Konzultant, Tijela državne uprave i područne (regionalne) samouprave, Izvođači i radova, stanovnici Općine Fužine.
Financijska procjena	cca 8.000.000,00 kn
Izvori financiranja	Mjera 7, Program ruralnog razvoja 2014.-2020., Proračun Općine Fužine

Šifra implementacije	SC3 / M3.2
Program/projekt Kratki opis/ciljevi/status	Alpine Coaster s pomoćnom građevinom u Adrenalinskom parku Vrata Opis i cilj projekta je poticanje lokalnog razvoja kroz razvoj turističke infrastrukture. Specifični cilj je izgradnja adrenalinskog parka gdje je Alpine coaster I. faza njegove izgradnje, a gradi se u svrhu proširenja turističke ponude radi produljenja turističke sezone.
Ključne zadatke/aktivnosti	Očekivani rezultati i glavne aktivnosti projekta su: Rezultat koji se investicijom planira je izgradnja Alpine coastera s pomoćnom zgradom Izrađen je glavni projekt sa troškovnikom kojim se definirao budući izgled Alpine coastera i pomoćne zgrade ali i kojim su procijenjeni troškovi izgradnje takvog projekta. Porješenju imovinsko-pravnih odnosa ishodovati se građevinska dozvola, a zatim izraditi Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi. Provodi se postupak javne nabave (za izvođenje radova i nabavu opreme) prije podnošenja zahtjeva za potporu te sa svom traženom dokumentacijom kandidira za dobivanje sredstava za financiranje iz Programa ruralnog razvoja Mjera 7.4.1.Paralelno se osigurati odgovarajuća bankarska garancija za isplatu predujma . Nakon odobrenja dodjele javne potpore pristupiti se realizaciji projekta, koji završava izdavanjem uporabne dozvole od strane nadležnog Upravnog odjela za prostorno planiranje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije.
Predviđeno trajanje	2016.-2017.
Nositelj projekta i projektni partneri/dionici	Nositelj projekta: Komunalno trgovačko društvo Fužine d.o.o. Dionici projekta: Općina Fužine; Projektant i nadzor, Konzultant, Tijela državne uprave i područne (regionalne) samouprave, Izvođači i radova, Korisnici: Svi stanovnici Općine Fužine, posjetitelji, turisti.
Financijska procjena	cca 8.000.000,00 kn
Izvori financiranja	Mjera 7, Program ruralnog razvoja 2014.-2020.; Fond za sufinanciranje provedbe EU projekata na regionalnoj i lokalnoj razini Ministarstva regionalnog razvoja i europskih fondova., Ministarstvo turizma, Proračun Općine Fužine

Šifra implementacije	SC3/M3.2
Program/projekt Kratki opis/ciljevi/status	AUTO KAMP U cilju diversifikacije ponude smještajnih kapaciteta izgraditi se auto kamp namijenjen turistima na putu prema moru koji se koriste autocestom A6, ali i onima koji namjeravaju provesti dio ili cijeli odmor na području Općine Fužine. Opis i cilj projekta je poticanje lokalnog razvoja kroz razvoj lokalne komunalne, društvene, prometne i turističke infrastrukture . Specifični cilj je izgradnja adrenalinskog parka gdje je Alpine coaster I. faza njegove izgradnje, a gradi se u svrhu proširenja turističke ponude radi produljenja turističke sezone.
Ključne zadatke/aktivnosti	Očekivani rezultati i glavne aktivnosti projekta su: Rezultat izgrađen auto kamp. Pripremljena je prostorno-planska dokumentacija te su riješeni imovinsko-pravni odnosi. Nakon izrade tehničke dokumentacije (glavni projekt i troškovnici) potrebno je ishodovati građevinsku dozvolu. Ovaj projekt se realizirati iz sredstava poslovnog sektora. Privatni investitor se projekt financirati iz vlastitog i/ili udruženog kapitala te

	po mogu nosti iz sredstava poslovnih banaka i potpora nadležnih Ministarstava turizma i malog i srednjeg poduzetništva i obrta. Po osiguranju finansijskih sredstava pristupiti će se odabiru izvođača radova izgradnji autoputne kampa. Projekt završava ishodovanjem uporabne dozvole od strane nadležnog Upravnog odjela za prostorno planiranje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije.
Predviđeno trajanje	2017.-2020.
Nositelj projekta i projektni partneri/dionici	Nositelj projekta: Privatno poduzeće Dionici projekta: Opina Fužine; Projektant i nadzor, Konzultant, Tijela državne uprave i područne (regionalne) samouprave, Izvođači radova, Korisnici: Svi stanovnici Opine Fužine, posjetitelji, turisti.
Financijska procjena	cca . 2.000.000,00 kn
Izvori financiranja	Privatni kapital, bespovratne potpore iz državnog proračuna, kreditna sredstva poslovnih banaka

Šifra implementacije	SC4 / M4.1
Program/projekt	Zaobilaznica Mostići-Donje Selo
Kratki opis/ciljevi/status	Zbog uske i strme prometnice u ulici Dr. F. Rački (12% uspona) u naselju Fužine u zimskim mjesecima nemoguće je održati prohodnost prometnice. Vrlo često dolazi do zastoja zbog nemogućnosti mimoilaženja teških teretnih vozila. Kroz sam centar naselja na bazi 365 dana, dnevno tim raskršćem prolazi i do 250 teških teretnih vozila. Izgradnjom zaobilaznice smanjio bi se uspon na 6% i osigurao sigurniji promet. (Bitno je naglasiti da taj pravac ceste povezuje najkraći put do mora izmeću autoceste A6 prema Novom Vinodolskom, otocima i Sjevernoj Dalmaciji.) Opis i cilj realizacije ovog projekta je povećanje kvalitete života stanovnika naselja Fužine i povećanje atraktivnosti naselja posjetiteljima i turistima Specifični cilj povećati sigurnost u prometu gradnjom zaobilaznice i olakšati pristup poduzetnika poslovnoj zoni
Ključne zadatke/aktivnosti	Očekivani rezultati i glavne aktivnosti projekta su: Rezultat ovog projekta je izgradnja zaobilaznice Mostići – Donje selo. Prije same izgradnje potrebno je izraditi projektno-tehničku dokumentaciju (idejni projekt, lokacijska dozvola, glavni projekt i troškovnici), razriješiti imovinsko-pravne odnose te ishodovati građevinsku dozvolu od strane nadležnog Upravnog odjela za prostorno planiranje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije. a zatim izraditi Studiju izvodljivosti s analizom troškova i koristi. Provodi se postupak javne nabave (za izvođenje radova i nabavu opreme) prije podnošenja zahtjeva za potporu te sa svom traženom dokumentacijom kandidira za dobivanje sredstava za financiranje iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Paralelno će se osigurati odgovarajuća bankarska garancija za isplatu predujma. Nakon odobrenja dodjele javne potpore pristupiti će se realizaciji projekta, koji završava izdavanjem uporabne dozvole od strane nadležnog Upravnog odjela za prostorno planiranje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije. Alternativno rješenje je da zaobilaznica dobije status lokalne ceste te da nositelj sredstava bude Županijska uprava za ceste, a da se financira udruženim sredstvima koje osigurava ŽUC, Primorsko-goranska županija i Opina Fužine
Predviđeno trajanje	2017.-2020.
Nositelj projekta i projektni partneri/dionici	Nositelj projekta: Opina Fužine, Dionici projekta su: Projektant i nadzor, Konzultant, Tijela državne uprave i područne (regionalne) samouprave, Izvođači radova, stanovnici Opine Fužine.
Financijska procjena	cca . 11.000.000,00 kn
Izvori financiranja	Europski fond za regionalni razvoj, kredit HBOR-a, Proračun Opine Fužine- i/ili ŽUC Primorsko-goranske županije, Primorsko-goranska županija

Šifra implementacije	SC4 / M4.1
Program/projekt	Kogeneracijsko postrojenje
Kratki opis/ciljevi/status	<p>Po izgradnji bioenergane u kojoj Općina planira imati manji vlasnički udio višak toplinske energije (iz tople vode) bi se koristio za toplifikaciju naselja Fužine. Za to je potrebno izgraditi toplifikacijsku mrežu koja bi obuhvatila centralni dio naselja Fužine u kome su smješteni najveći potrošači.</p> <p>Izrađen je Glavni projekt magistralnih toplovoda za koji je dobiveno odobrenje projekta. U nastavku aktivnosti je predviđena izrada Izvedbenog projekta primarne i sekundarne mreže sa definiranjem na njima priključenja pojedinih toplinskih potrošača. Kapacitet toplifikacijske mreže predviđen za maksimalni konzum od 3000 KW, u režimu rada toplovodne instalacije primarnog kruga od 120 / 80 C (alternativno - 110 / 70 C).</p> <p>Opći cilj: Smanjenje emisije CO₂ maksimalno korištenje energije dobivene iz OIE</p> <p>Specifični cilj: Povećanje kvalitete života u naselju Fužine uz smanjivanje troškova grijanja građanima i poslovnim i javnim subjektima.</p>
Ključne zadatke/aktivnosti	<p>Očekivani rezultati i glavne aktivnosti projekta su:</p> <p>U toku izgradnje postrojenja bioenergane potrebno je ishodovati svu tehničku dokumentaciju potrebnu za gradnju toplifikacijske mreže.</p> <p>Općina će Agenciji za investicije i konkurentnost (AIK) dostaviti informaciju o namjeri provedbe projekta javno-privatnog partnerstva (JPP), a te zatim na odobrenje dostavlja prijedlog JPP projekta. Ukoliko AIK odobri projekt kao JPP (sukladno zakonom propisanim kriterijima) AIK daje odobrenje, uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija te Općina započinje s postupkom odabira partnera za JPP propisanim postupkom i kriterijima te sklapa ugovor o JPP-u s odabranim partnerom, a ugovor se upisuje u Registar ugovora u AIK-u. Sva međusobna prava i obveze definirane se u ugovoru o JPP projektu. Za provedbu JPP projekta osniva se društvo posebne namjene koje osniva je odabrani ponuditelj, a koje se osniva u svrhu sklapanja ugovora i provedbe JPP projekta.</p>
Predviđeno trajanje	2017.-2020.
Nositelj projekta i projektni partneri/dionici	<p>Nositelj projekta: Javno-privatno partnerstvo Općine Fužine i gospodarskog subjekta u privatnom vlasništvu</p> <p>Dionici projekta su: Projektant i nadzor, Konzultant, Tijela državne uprave i područne (regionalne) samouprave, Izvođači i radova,</p> <p>Svi stanovnici Općine Fužine, gospodarski subjekti</p>
Financijska procjena	cca . 100.000.000,00 kn
Izvori financiranja	Kapital odabranog ponuditelja, krediti poslovnih banaka

7. Provedbeni mehanizmi

Strategija razvoja Općine Fužine sastoji se od razrađene hijerarhije razvojnih ciljeva - od vizije, preko strateških ciljeva, do mjera te projekata/aktivnosti provedbe. I dok konačna uspješnost i vrijednost strategije uvelike ovisi o tome koliko su dobro „pogođeni“ ti osnovni sastavni dijelovi - koliko dobro strateški ciljevi usmjeravaju razvoj na način koji iskorištava snage i prednosti te prevladava i zaobilazi slabosti i prepreke; u kojoj mjeri predlagani projekti doista pridonose ostvarivanju određenih prioriteta i mjera - ona znatno zavisi i od kvalitete provedbe i upravljanja projektima jer i najkvalitetniji prijedlozi projekata mogu doživjeti neuspjeh ako izostane kvalitetna provedba.

Kako bi se Strategija razvoja mogla provoditi, potrebno je odrediti određene mehanizme njezine provedbe. Pri tome se prvenstveno misli na definiranje pokazatelja provedbe koji moraju biti jasni i kvantitativno određeni, te povezani s tijelima/institucijama koje su zadužene za razvoj te koordiniraju, odnosno imaju utjecaj na provedbu mjera i aktivnosti, poštuju i, pri tome, na elo transparentnosti. Drugim riječima, potrebno je odrediti odgovornost provedbe, na način vrednovanja kroz definirane pokazatelje, kao i tijelo koje prati i izvješćuje o provedbi. Također, jedan od izrazito važnih mehanizama predstavlja informiranje i uključivanje javnosti/gradana u provedbeni proces. Obzirom da se provedba temelji na projektima i programima, iznimno je važno utvrditi kriterije prema kojima će oni biti usvojeni u Strategiji i prioritetni u realizaciji. Uspješna provedba znači i učinkovito upravljanje koje treba biti zasnovano na dobro osmišljenom i detaljnom, te realnom i provedivom planu provedbe. Plan treba sadržavati podjelu odgovornosti, strategiju financiranja i financijske alokacije, vremenski plan te konkretne aktivnosti, kako za provedbu, tako i za praćenje i vrednovanje provedbe. Da bi proces provedbe bio učinkovit i uspješan, njime se moraju osmisliti i osigurati i važni elementi uključujući: provedbene institucije i mehanizme, financiranje i postupke za praćenje i vrednovanje programa i projekata. Strategija će pridonijeti i uspješnijem privlačenju i natjecanju za financijska sredstva iz raznih potencijalnih izvora za financiranje razvoja i to od nacionalnih programa i institucija RH, onih u EU, zatim mnogih bilateralnih i multilateralnih, vlastitih izvora do privatnih ulagača. Strategijom se dobiva dobro strukturiran razvojni plan Općine, ona je podloga za utvrđivanje i određivanje prioritetnih razvojnih projekata te za njihovo primjereno predstavljanje i kandidiranje za financiranje.

Strategija razvoja je podložna i promjenama temeljenih na vrednovanju provedbe te njezinom usuglašavanju s nacionalnim i regionalnim prioritetima nakon određenog razdoblja, odnosno kad god to okolnosti nalažu. Revidiran dokument usvaja Općinsko vijeće.

Provedbu Strategije može se podijeliti u dvije osnovne faze. U prvoj fazi, gdje najveću odgovornost ima sama Općina Fužine, potrebno je pripremiti sve dionike za provedbu i uvesti praksu partnerstva i zajedničkog donošenja odluka. Potrebno je jačati partnerstva i izgraditi konsenzus iz više razloga. Ciljeve Strategije nije moguće (niti je planirano) ostvariti isključivo općinskim sredstvima, te provedba treba uključiti i sve druge izvore sufinanciranja projekata. Strategija je multisektorske naravi što nameće potrebu ujednaenog i zajedničkog djelovanja velikog broja dionika. Ovu aktivnost treba potaknuti gradska administracija uključujući i aktivnosti izgradnje mehanizama suradnje između različitih razina uprave (unutar, horizontalna i vertikalna koordinacija), te između uprave i civilnog odnosno privatnog sektora (vanjska koordinacija). Jednako je važno posvetiti se informiranju i promociji Strategije i njenih ciljeva radi senzibilizacije javnosti. Komunikacija sa širom javnosti je od iznimne važnosti.

Uz jačanje partnerstva potrebno je, u prvoj fazi provedbe, izgraditi kapacitete i provesti organizacijske prilagodbe koje će Strategiju učiniti operativnom, što uključuje stalno osposobljavanje službenika za upravljanje projektnim ciklusom, strane jezike, informacijsko-komunikacijske tehnologije, najčešće procedure i dokumentacije i sl. Organizacijska prilagodba odnosi se na kanale komunikacije i koordinacije koje je potrebno unaprijediti, te s tim u vezi, utemeljiti jedinstvenu bazu projekata (standardiziranje procedura i dokumenata, izvještavanja, pohrana i sl.). U prvoj, „pripremnoj“, fazi provedbe potrebno je i izraditi bazu projekata, sukladno metodologiji i modelu primjenjenom na razini

Županije, LAG-a i Općine. Ona predstavlja službeni registar svih razvojnih inicijativa i projekata. Obzirom da se pokreću i realiziraju mnoge ideje, inicijative i projekti, i to s različitim razvojnim uincima, različitim prioritetima, sadržajima, dinamikama, veličinama i dr. Različiti su i predlagatelji tih ideja i projekata, a mnogo je raznovrsnih natječajna za njihovo financiranje. Drugim riječima, svaki projekt za koji se traži, bilo suglasnost, potpora ili sufinanciranje, mora biti uveden u Bazu projekata.

Druga faza provedbe Strategije odnosi se na provedbu projekata i aktivnosti praćenja i vrednovanja. Ovdje odgovornost provedbe, kao i financijski teret, imaju svi dionici uključeni u proces razvoja što mora biti uključeno programski proračun Općine (financijski plan provedbe Strategije) koji se treba izraditi po prihvaćanju strategije od strane nadležnog tijela, Općinskog vijeća, i ih vezati uz prateće i operativnih programa i nacionalnog strateškog razvojnog okvira do 2020.

7.1. Institucionalni okvir za provedbu

Općina Fužine

Ključnu ulogu u provedbi Strategije ima Općina, odnosno njezina upravna tijela. Općinsko vijeće usvaja Strategiju, te nakon usvajanja, redovito, razmatraju i godišnja i druga izvješća, prati njezinu provedbu. Planskim dokumentima koje donosi osigurava njezinu provedbu te poduzima mjere iz svoje nadležnosti usmjerene poboljšanju provedbe. Na elnik usklađuje aktivnosti svih općinskih tijela i drugih dionika provedbe Strategije donošenjem provedbenih akata, predlaganjem mjera njezine provedbe, nadzorom nad provedbom tih mjera, sudjelovanjem u postupku odabira razvojnih projekata te izvješćivanjem Vijeća o provedbi i rezultatima provedbe. U okviru svog djelokruga, upravna tijela Općine prate provedbu, pripremaju i provode razvojne projekte te obavljaju i druge poslove od važnosti za provedbu Strategije koji su im propisima ili aktima povjereni, putem koordinatora provedbe kojeg imenuje na elnik.

Lokalna akcijska grupa (LAG) Gorski kotar

LAG Gorski Kotar koordinator je aktivnosti provedbe projekata te sustava praćenja provedbe Strategije u dijelu provedbe projekata na područjima naselja Općine, a sufinanciraju se iz Programa ruralnog razvoja 2014-2020 (ESI fond EPFRR¹²). LAG je zadužen je za potporu i praćenje projekata koji se realiziraju iz Programa ruralnog razvoja putem svih provedbenih mjera, a posebno putem podmjere 19.2 odnosno realizaciju Lokalne razvojne strategije LAG-a za razdoblje 2014.-2020.

Razvojna agencija Primorsko-goranske županije

Koordinator je projekata za područje Županije, sukladno članku 4. Pravilnika o upisniku upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem uinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja, osim koordiniranja izrade i pripreme Strategije, u procesu provedbe Županijska razvojna agencija obavlja sljedeće poslove: praćenje provedbe, koordinacija, poticanje zajedničkih razvojnih projekata s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te kroz međuregionalnu i prekograničnu suradnju; sudjelovanje u izradi razvojnih projekata. Uz aktivnosti povezane sa Strategijom, agencija i niz drugih aktivnosti u području promicanja ulaganja i podrške razvoju poduzetništva na području Općine Fužine.

Javni sektor

Javni sektor, u ovom kontekstu, uključuje institucije i organizacija iz javnog sektora s područja Općine Fužine i Primorsko-goranske županije. Dionici iz javnog sektora imaju ključnu ulogu u pripremi i provedbi projekata iz područja svojeg djelovanja. Jačanje i uloga javnog sektora ključni su u narednom proračunskom razdoblju 2014.-2020.

¹² Op.a: EPFRR (Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj)

Civilno društvo

Organizacije civilnog društva (OCD) pokazale su se kao značajan sudionik u izradi razvojne strategije zbog iskustva koje imaju u radu unutar okruženja koje se temelji na projektima. OCD imaju posebno značajnu ulogu u područjima zaštite prirodne i kulturne baštine te razvoja ljudskih resursa. OCD ujedno mogu aktivno utjecati na dotok dodatnih sredstava iz nacionalnih i EU fondova za financiranje inicijativa koje ne pokrivaju ostali dionici u regionalnom razvoju. Uloga OCD-a, razvoj participacijskih procesa kao i partnerskih odnosa s javnim i gospodarskim sektorom, jedna su od ključnih razvojnih smjernica za naredno razdoblje.

Privatni sektor

Privatni, gospodarski, sektor je glavni pokretač gospodarstva, stvaranja blagostanja i radnih mjesta. Svrha Strategije je, između ostalog, stvoriti preduvjete za što kvalitetnije djelovanje privatnog sektora. Ona će se, prije svega, ostvarivati razvojem suradnje i dijaloga gospodarskog i javnog sektora (obrazovnog sustava, sustava tržišta rada, podršku kroz razne programe edukacije i poticaja, osiguravanje infrastrukture itd.). Iz tog razloga, sudjelovanje dionika iz privatnog sektora u pripremi i provedbi Strategije, od izrazite je važnosti. Na taj način, djelovanje javnog sektora kontinuirano se usklađuje s potrebama privatnog sektora, naravno, vodeći računa o poštivanju načela održivog razvoja.

7.2. Financiranje

Provedivost Strategije razvoja Općine Fužine 2016.-2020. primarno se osigurava privlačenjem sredstava potrebnih za provedbu mjera. Financijski plan za realizaciju prioritetnih strateških projekata Općine sadrži prikaz potrebnih sredstava, razrađen po mjerama i izvorima financiranja. Okvirni financijski plan (za prioritetne strateške projekte) treba se izraditi temeljem podataka akcijskog plana i iz proračuna Općine te procjeni mogući privlačenja sredstava iz državnog proračuna i fondova nacionalne razine, odnosno na temelju procjene mogući privlačenja sredstava iz Strukturnih i investicijskih, drugih fondova EU te drugih izvora financiranja (kao mogući financiranja treba uzeti u obzir i druge domaće i međunarodne izvore te privatni sektor).

Akcijski plan treba obuhvatiti projekciju potreba iz definiranih izvora za svaku godinu realizacije, počevši s 2016.-tom godinom, nakon objave definiranih operativnih programa i njihovih mjera te sukladno nacionalnom strateškom razvojnom okviru. Osiguranje i pribavljanje financijskih sredstava, kao i upravljanje tim sredstvima i praćenje njihova korištenja, važan su aspekt provedbe Strategije. Obzirom da se radi o planovima do 2020., umjesto ukupnog financijskog okvira, Strategija će, na godišnjoj razini, a kroz proračun, definirati godišnje potrebna (indikativna) financijska sredstva.

Provedba Strategije financirati će se iz sljedećih izvora:

- Proračun Općine Fužine - planiran za kapitalna ulaganja, poticanje održivog gospodarskog razvoja, projekte u obrazovanju, programe zapošljavanja, unaprjeđenje zdravstvene zaštite, socijalnu infrastrukturu, javna društva, za potrebe u kulturi, zaštitu prirode i gospodarenje otpadom, infrastrukturu (vode, promet), energetske učinkovitost i upravljanje regionalnim razvojem. Iz proračuna su, u manjem dijelu planirana i sredstva za provedbu ostalih mjera, ali i za sufinanciranje projekata financiranih iz EU fondova i ostalih izvora financiranja.
- Proračun Primorsko-goranske županije - udio županijskog proračuna u provedbi gradske strategije predviđen je za provedbu zajedničkih projekata tj. planiran je za zajedničke projekte od regionalnog značaja.
- Sredstva državnog proračuna tj. proračuna resornih ministarstava pojavljuju se u obliku decentraliziranih sredstava i planirana su u proračunu Općine, ali su procijenjena i temeljem planiranih ili projekata koji su odobreni, ili su već u provedbi, (za gospodarske zone, tehnološku

infrastrukturu, obrazovanje i zdravstvo, socijalnu infrastrukturu, kulturu, značajnija sredstva za zaštitu vodenih resursa nešto manja sredstva za zaštitu prirode i regionalni razvoj).

- Fondovi Europske unije – kao izvor značajnih sredstava za provedbu projekata planirani su i fondovi EU, kako (ESI) - Strukturnih i Investicijskih fondova (EFRR/EFRD, ESF, EPFRR/EAFRD, EFPR/EMFF) tako i drugih programa iz proračuna EU formiranih na razini Zajednice a koje mogu koristiti različiti sektorski korisnici u Republici Hrvatskoj, odnosno u kojima su prihvatljivi prijavitelji i korisnici iz Hrvatske. Osim EU fondova, planirana su sredstva i iz ostalih međunarodnih izvora (Svjetska banka, EIB, EBRD, UNDP, Zaklade i Fondacije i sl.)
- Od ostalih izvora predviđaju se i privatni (koji uključuju tvrtke, ali i fizičke osobe kao financijere i donatore) te, u vrlo malom obimu, i ostali izvori sredstava (nevladine, lokalne organizacije i sl.).

8. Praćenje i vrednovanje

Kako bi se osigurala operativnost i provedba strategije iznimno je važno pratiti i vrednovati njezinu provedbu. To, ujedno, predstavlja osnovu za izradu godišnjih izvješća, a osnovni preduvjet je da su utvrđeni pokazatelji/indikator ostvarenja pojedinih ciljeva, prioriteta i mjera koji će dodatno biti usklađeni nakon objave nacionalnog strateškog referentnog razvojnog okvira i Županijske razvojne strategije za razdoblje do 2020.

Uspostavom sustava praćenja i vrednovanja ove strategije, omogućuje se efikasna i transparentna provedba. Glavni cilj ovakvog sustava je mogućnost provjere postoji li potreba za određenim programom i stvaranje sigurnosti da su dostupni resursi optimalno iskorišteni. Uz to, praćenje i vrednovanje Strategije daje razinu odgovornosti koja potvrđuje do koje mjere su ciljevi određenog programa ostvareni te se stvara novo znanje, odnosno povećava razumijevanje o tome što funkcionira i kako poboljšati u konkretnim mjerama i programima. Općenito, pratiti će se sljedeće skupine pokazatelja:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva prioriteta i mjera,
- ostvarene rezultate i u konkretnom razvoju,
- učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava.

Za učinkovitu provedbu praćenja i vrednovanja te korištenje rezultata vrednovanja potrebno je organizirati primjeren informatički sustav upravljanja i pohrane relevantnih podataka. Pokazatelji predstavljaju osnovicu za vrednovanje koja omogućuje mjerenje uspješnosti projekata. Takav sustav treba osigurati pravodobne informacije o konkretnim projektima, njihovim sudionicima i rezultatima. Osnovu sustava čini bi baza podataka koja bi minimalno morala sadržavati:

- Osnovne podatke o svakom projektu (nositelji, vrijeme trajanja, iznos financiranja itd.);
- Dodatne podatke o sadržaju projekta (mjera i prioritet unutar kojih se projekt realizira, sažetak projekta);
- Ključne pokazatelje rezultata svakog projekta.

Za vođenje baze podataka potrebno je imati odgovarajuć i računalni programski alat koji se temelji na internetskoj tehnologiji što bi omogućilo unos podataka, kao i pregled sadržaja putem Interneta, čime bi cijeli proces dobio na učinkovitosti i transparentnosti. Podaci potrebni za vrednovanje prikupljaju se, u pravilu, na projektnoj razini koja omogućuje individualno praćenje svakog projekta. S druge strane, agregirani podaci za sve projekte trebaju pružiti mogućnost praćenja provedbe strateških prioriteta i ciljeva.

Temeljem tih podataka izrađuje se izvješće o provedbi, na godišnjoj razini koje se prezentira Općinskom vijeću i javnosti. Praćenje napretka i vrednovanje utjecaja osigurati će informacije u svrhu javne debate i reprogramiranje, ažuriranje, strateškog dokumenta.

Postoji nekoliko tipologija pokazatelja od kojih je, za socio-ekonomske projekte najkorisnija ona koja se sastoji od: ulaznih i izlaznih pokazatelja, pokazatelja rezultata i pokazatelja dugoročnih učinaka. Ulazni pokazatelji pružaju informacije o financijskim, ljudskim, materijalnim, organizacijskim i drugim resursima korištenim za provedbu projekta. Primjeri ulaznih pokazatelja su: ukupan proračun za provedbu projekta, broj organizacija uključenih u provedbu projekta, itd. Izlazni pokazatelji odnose se na izravne rezultate projektnih aktivnosti. Primjeri izlaznih pokazatelja su: kilometri izgrađenih cesta, broj usavršenih polaznika tečajeva itd.

Pokazatelji rezultata izravno su povezani s ciljevima projekta. Oni pokazuju izravan učinak na korisnike projekta, a mogu se mjeriti fizičkim ili drugim jedinicama. Rezultati, također, omogućuju utvrđivanje učinkovitosti pojedinih projekata. Npr. ciljevi projekta izgradnje i/ili dogradnje vodoopskrbnog sustava mogu biti, na primjer: a) povećanje kapaciteta sustava, b) povećanje kvalitete sustava (smanjenje redukcije, smanjeni kvarovi, kvalitetnija voda) ili c) povećana teritorijalna pokrivenost sustavom i sl. Svaki od tih ciljeva izravno je povezan s jednim od rezultata projekta: povećanim kapacitetom, povećanom kvalitetom ili povećanom pokrivenošću.

Pokazatelji dugoročnih učinaka ukazuju na posljedice koje će projekti imati u dugom roku. Oni pokazuju posredne učinke projekata na veličinu i dio stanovništva i na šire aspekte društvenog i gospodarskog razvoja (povećanje investicija, uvođenje novih usluga, promjene ponašanja pojedinaca ili tvrtki, povećanje zapošljavanja). Dugoročni učinci su povezani sa svrhom projekata, tj. s krajnjom namjenom pokretanja projekata. Svaki od tih učinaka može se kategorizirati prema pojedinim skupinama korisnika projekta koje se u pravilu dijele na: lokalno stanovništvo, lokalno gospodarstvo i lokalne, nevladine i druge organizacije. Cilj takve podjele je procijeniti učinak projekata na ključne nositelje razvoja, a to su upravo stanovništvo, poduzetnici, jedinice lokalne samouprave te lokalne nevladine i druge organizacije.

Kvaliteti ocjenjivanja pridonosi veličina i broj izvora prikupljanja podataka. Tako se smanjuje rizik gubitka na kvaliteti podataka kao posljedica postojanja jednog izvora podataka. Zbog toga je poželjno, za svaki projekt zasebno, razmotriti sve moguće načine prikupljanja podataka. Moguće metode prikupljanja podataka uključuju podatke iz zahtjeva za dodjelu sredstava, izvješća o završetku projekta, poštansku/internetsku anketu, osobni intervju, službenu statistiku, fokus-grupe koje okupljaju sve relevantne sudionike projekta itd.

Po završetku i prihvaćanju vrednovanja razvojnih učinaka strategije potrebno je, s glavnim rezultatima, upoznati ključne lokalne i regionalne dionike, a obavezno Primorsko-goransku županiju i LAG. Lokalni i regionalni dionici mogu biti upoznati s rezultatima vrednovanja neposredno ili posredno, preko medija, ili njihovom kombinacijom. Pri tome je posebno važno rezultate vrednovanja iskazati na razumljiv, i što objektivniji, način.

Tijekom provedbe strategije razvoja nužno je osigurati potpunu informiranost svih dionika te promidžbu rezultata strategije jer je to preduvjet uinkovitosti i optimalnosti. S tim ciljem, dobro je izraditi Komunikacijski plan i njegovi ciljevi su:

- Informirati širu javnost o ulozi Strategije razvoja Općine Fužine u ostvarivanju ciljeva ravnomjernog lokalnog razvoja Republike Hrvatske i podizanja konkurentnosti hrvatskih općina;
- Informirati širu javnost o Strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama Strategije razvoja Općine Fužine 2016.-2020.;
- Informirati dionike i potencijalne korisnike, na lokalnoj razini, o dostupnim mogućnostima financiranja razvojnih projekata;
- Osigurati transparentnost i provedbe;
- Osigurati pozitivno medijsko pokrivanje aktivnosti koje se provode u cilju ostvarenja ciljeva Županijske razvojne strategije kroz aktivan pristup predstavnicima medija.

Strategija razvoja odnosi se na razdoblje do 2020. godine. Tijekom razdoblja trajanja strategije, predviđena je minimalno 1 revizija dokumenta i to radi promjena koje u nacionalnim programskim dokumentima može napraviti nacionalna razina, 2018. godine.

Vanjsko vrednovanje pokazatelja provedbe i samog dokumenta (Ex ante evaluacija) iznimno je važna i trebala bi biti provedena nakon izrade oba nacrtava ažurirane Strategije. Vanjsko vrednovanje jedan je od glavnih alata efikasnog upravljanja¹³. Osnovna svrha vanjskog vrednovanja je poboljšanje operativnosti Strategije razvoja Općine Fužine za razdoblje 2016.-2020., a time i cjelokupnog procesa programiranja. Cilj vanjskog vrednovanja je i optimizacija alokacije sredstava te poboljšanje kvalitete razvojnog programiranja. Ono definira procjenu: srednjeročnih i dugoročnih potreba; ciljeva koje treba postići; kvalitetu indikatora i očekivanih rezultata; ciljeva, u smislu utjecaja, u odnosu na osnovu analizu stanja; dodanu vrijednost zajednici, odnosno, usklađenost prioriteta zajednice i sektora s planiranim prioritetima i mjerama, te analizu iskustava iz prethodnog programiranja s preporukama za poboljšanja. Uloga vanjskog procjenitelja je nezavisna procjena i preporuke za izmjene tehnike provedbe ili politika vezanih uz postupak izrade strategije, u smislu poboljšanja i jačanja njezine kvalitete. Ona predstavlja

¹³ EU Commission's Communication, SEC 2001, 1197/6&7

polaznu točku za monitoring (nadzor) i daljnju evaluaciju provedbe razvojne strategije, osiguravanjem jasnih i kvantificiranih ciljeva, te odgovarajućih indikatora koji odražavaju strateške i operativne ciljeve strategije. Vanjsko vrednovanje treba doprinijeti postizanju nužne povezanosti Strategije razvoja Općine, prvenstveno, sa Županijskom razvojnom strategijom 2016.-2020., te njezine usklađenosti s drugim, nadređenim, nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima, kao i onima na razini Europske unije. Ona mora biti sastavni dio ukupnog procesa lokalnog i regionalnog razvoja utvrđenog nacionalnim strateškim razvojnim okvirom do 2020. kao osnovnim planskim dokumentom središnje razine kojim se utvrđuju ciljevi politike regionalnog i lokalnog razvoja, te, na taj način, i s ciljevima i prioritetima svih drugih strateških dokumenata i programa.

9. Dodaci

Dodatak 1.

Odluka Općinskog vijeća o usvajanju Strategije razvoja Općine Fužine 2016.-2020.

Na temelju članka 35. Statuta Općine Fužine („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 23/09, 30/09 i 12/13) Općinsko vijeće Općine Fužine, na sjednici održanoj dana 06. srpnja 2016. godine, donijelo je

ODLUKU

o usvajanju Strategije razvoja Općine Fužine za programsko razdoblje 2016.-2020.

Članak 1.

Usvaja se Strategija razvoja Općine Fužine za programsko razdoblje 2016.-2020. (u daljnjem tekstu Strategija).

Članak 2.

Strategija se sastoji od: osnovne analize stanja, SWOT analize područja, razvojne vizije, usklađenosti strateških ciljeva Općine s ciljevima EU, nacionalnim i regionalnim strateškim razvojnim ciljevima, baza projektnih ideja/prioritetni projekti, provedbeni mehanizmi. Tekst Strategije nalazi se u prilogu ove Odluke i čini njezin sastavni dio.

Članak 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i biti će objavljena u Službenim novinama Općine Fužine.

KLASA:021-05/16-01/03
UURBROJ:2112/03-01-16-16
Fužine, 06. srpnja 2016.

OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE FUŽINE

